01-KAPAK.qxp_Layout 1 27-06-2025 12:22 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

Newaya Jin

Temmuz 2025 SAYI: 244

Kadının Sözü

"Kadının varlığına katlanamayan zihniyet; elbette onun yazmasına, okumasına, düşünmesine de karşıdır."

Virginia Woolf

Barışın yolunu döşemek

Kürtlerde varlık bilinci ve farkındalık

Abdullah Öcalan/ Sayfa 8

Bizler biliyoruz ki; çatışmaların kadınlar üzerindeki etkileri ancak kadınların sesi güçlü olduğunda görünür hale gelebilir. Kadınların sürece katılımı sivil inisiyatiflerin birer parçası, siyasi aktör, birey olarak katılımı çok anlamlı ve mutlaka olmalı ama kadın hareketinin sürece katılımının etkisi/katkısı çok önemlidir. Barışın kalıcı olabilmesi için kadın aklının, bilincinin mutlaka barışa güçlü bir şekilde değmesi lazım.

Tülay hatimoğulları/ Sayfa 3

14 Temmuz'dan komünal enternasyonale

Özgürlük değerleri, halklar kardeşliğinin, sosyalizmin, özgürlük kültürü ve ahlakının can suyu oldular. Bu suyla beslenen tohumlar filizlendi, fidan oldu, fidanlar özgürlük ağacına, yaşam ağacına dönüştü.

Heja Zerya/ Sayfa 4

Dönüşen mekanlar, süren devrim ve özgürleşen insan 16'da

14 Temmuz: Yaşayan hakikat

"Barış ve Demokratik Toplum" inşası ile son 50 yıllık Kürt direnişinin kendi içerisinde bir yumak halinde barındırdığı yeni çağın ve paradigmanın felsefik-bilimsel, kültürel, tarihsel-toplumsal değerleri, daha fazla kendisini ortaya koyacak ve görünür hale gelecektir.

Rüşen Samsat /Sayfa 6

Barış inşasının katmanlı doğası

Savaş sonrası dönemde toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin artması, barışın yalnızca hukuki bir süreç değil, toplumsal bir mücadele olduğunu gösteriyor. Kadınların barış, demokrasi ve özgürlük mücadelesi; sürekli, özerk ve politik bir hattı ifade eder.

Berfin Güneş /Sayfa 7

- Li Îranê çareserî ne şer e, demokratîkbûn e — Zilan Vejîn /Rûpel 9
- Ji bo xwedawenda Dersimê Zîlanê — Amara Ciwanro /Rûpel 11
- Bang demokrasiyê pêşkêş dike — Roza Metîna /Rûpel 12

Bi hevgirtina jinan ber bi Konfederalîzma Demokratîk ve

Kurdistan Lezgiyeva /Rûpel 10

Enternasyonal mücadelenin örülmesini sağlamak

Nazan Üstündağ /Sayfa 5'te

Nivîskara Îspanî Rosa Montero:

"Di kêliya herê dawî ya hebûnê de jî bedewî heye "

Romanên wê li Îspanya û gelek welatên Ewrûpa û Emerîkayê bi awa û formên cûrbecûr ên hunerî tê pêşandan. Bi taybetî di nav de lîstikên şano, kurtefîlm, fîlmên dirêj, opera û xebatên cuda yên hunerî de tê destgirtin û pêşandan. Xebatên Rosa bandorek mezin li cîhana Îspanyayê dide çêkirin.

Berjin Tekoşer /Rûpel 14

Ekolojik barış nasıl sağlanacak, dağlar bombalanırken?

Savaş yalnızca insanları değil, dağları da öldürür. Ve bu yüzden barış, yalnızca insanlar arasında değil; insanla doğa arasında da kurulmalıdır. Kürdistan coğrafyasındaki bu büyük doğa kırımı, sessizlikle değil, hakikatle karşılandığı zaman gerçek bir barış mümkün olabilir.

Güler Yıldız /Sayfa 15

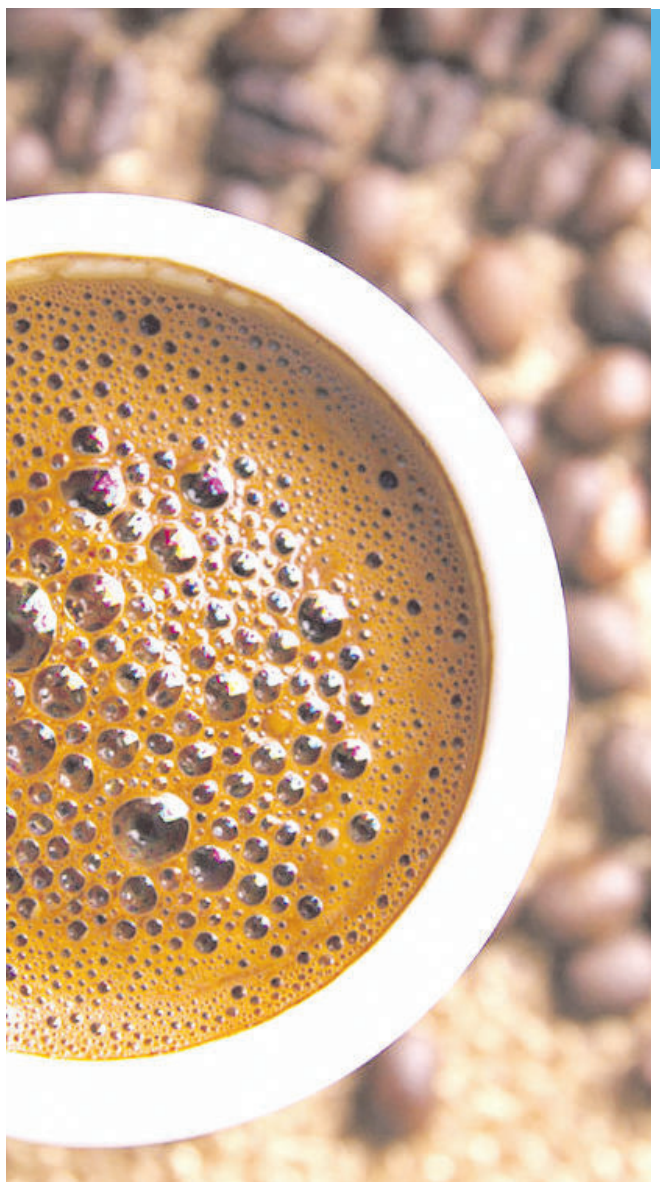

Kafein ve etkileri: Uyanıklığın bilimi

Kafein, dünya genelinde en yaygın kullanılan psikoaktif maddelerden biridir. Kahve, çay, çikolata, enerji içecekleri ve bazı ilaçlarda doğal olarak bulunan bu bileşik, merkezi sinir sistemi üzerinde güçlü uyarıcı etkilere sahiptir. Tüketildikten kısa bir süre sonra zihinsel ve fiziksel uyanıklığı artırarak günlük performansı etkileyebilir.

Kafein nedir?

Kafein, bazı bitkilerin yaprakları ve meyvelerinde bulunan doğal bir alkaloiddir. Kimyasal adı 1,3,7-trimetilksantinolan bu madde, sinir hücreleri üzerinde doğrudan etki göstererek hem zihinsel hem de fiziksel işlevleri geçici olarak artırır.

Kafein vücutta nasıl emilir?

Kafein alındıktan sonra hızla mide ve ince bağırsaktan emilerek kana karışır. Karaciğere ulaştığında, burada sitokrom P450 adlı bir enzim sistemi tarafından metabolize edilir. Bu süreçte üç ana bileşik oluşur: paraksantin, teobromin ve teofilin. Ancak kafeinin uyarıcı etkisi, bu metabolitlere dönüşmeden önce, yani orijinal yapısında ortaya çıkar. Bu nedenle kişi, kafein tükettikten kısa bir süre sonra uyanıklık ve enerji artışı hisseder.

Kafeinin sinir sistemi üzerindeki etkileri

Kafein, merkezi ve periferik sinir sistemi üzerinde üç temel biyolojik mekanizma yoluyla etki eder:

1. Adenozin reseptörlerini bloke etme; kafeinin en bilinen etkisi, adenozin adlı nörotransmitterin reseptörlerine bağlanarak bu molekülün etkisini engellemesidir.
2. Fosfodiesteraz (PDE) enzimlerini engelleme; Fosfodiesteraz enzimleri, hücre içi haberci olan döngüsel AMP (cAMP) adlı molekülü parçalayarak hücresel sinyal iletimini sınırlar. Kafein bu enzimleri inhibe ederek cAMP seviyelerinin yükselmesini sağlar, bu da hücresel aktivitenin ve enerji düzeylerinin artmasına yol açar.
3. İyon kanalları üzerindeki etkiler; yüksek doz kafein, hücre içi kalsiyum salınımını tetikleyerek kas kasılması ve sinir iletimi gibi süreçleri etkiler.

Tıbbi kullanım alanları

Kafein, yalnızca günlük hayatta değil, tıpta da çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Tıbbi olarak kafein ve benzeri bileşikleri içeren metilksantinler, şu alanlarda kullanılır:

- Astım ve bebek apnesi tedavisinde solunum stimülanı olarak
- Baş ağrısı ve migren tedavisinde yardımcı ilaç bileşeni olarak
- Kalp kası stimülasyonu ve idrar söktürücü (diüretik) etkiler

Kafein, hem gündelik yaşamda hem de tıbbi uygulamalarda önemli bir yere sahip doğal bir uyarıcıdır. Merkezi sinir sistemi üzerindeki etkileri; adenozin reseptörlerinin blokajı, fosfodiesteraz inhibisyonu ve iyon kanalları üzerindeki etkileri aracılığıyla gerçekleşir. Güvenli dozlarda kullanıldığında zihinsel performansı artıran kafein, yüksek dozlarda ise çeşitli yan etkilere yol açabileceğinden dikkatli tüketilmelidir.

◗ **Bilimgenc**

Amazon Ormanları yeniden büyüyemiyor

Yeni bir araştırma, Amazon Ormanları'nın bazı bölümlerinde yapılan madencilik faaliyetlerinin doğayı geri dönüşü olmayan şekilde tahrip ettiğini ortaya koydu. Peru'nun Madre de Dios bölgesinde, terk edilmiş altın madeni sahalarında ağaçlar bir daha yeşermiyor. Araştırmacılar, Brezilya ve Bolivya sınırına yakın bu bölgede neden yeniden ağaçların büyümediğini mercek altına aldı.

Altın arayışı, toprağın canını alıyor

Küçük aile şirketleri tarafından kullanılan madencilik teknikleri, toprak yapısını geri dönülmez biçimde değiştiriyor. Su toplarıyla toprağı gevşetip altındaki altını ayıklayan bu yöntem, topraktaki besin açısından zengin üst katmanı tamamen yok ediyor. Geriye, su tutma kapasitesi neredeyse sıfıra inmiş kum tepeleri kalıyor. Bu alanlarda su, normal orman toprağına göre 100 kat daha hızlı süzülüyor; dolayısıyla yağmur suyu hızla buharlaşıyor ve toprak kısa sürede kuruyor. Üstelik bu sahalar, doğrudan güneş ışığına maruz kalıyor ve yüzey sıcaklıkları 60°C'ye kadar çıkabiliyor. Bu şartlar altında dikilen fidanlar bile hızla ölüyor.

Orman yeşermeye çalışıyor

Araştırma, yalnızca su birikintilerinin yakınında ve daha alçak alanlarda bazı ağaçların yeniden çıkmaya çalıştığını gözlemledi. Ancak genel olarak bölgede yeraltı suyu çok derinde ve yüzey toprağı suyu tutmuyor. Bu da yeniden ormanlaştırmayı imkânsız hale getiriyor.

Küçük madencilik, büyük tahribat

Madencilik şirketleri küçük çaplı gibi görünse de etkileri devasa boyutlara ulaşıyor. Sadece Madre de Dios bölgesinde 1980-2017 yılları arasında 95.000 hektardan fazla orman yok edildi. Bazı şirketler, koruma altındaki doğa rezervleri içinde bile faaliyetlerini sürdürüyor. Amazon genelinde altın arama çalışmaları, ormansızlaşmanın yüzde 10'unun doğrudan sebebi.

Geri dönüş mümkün mü?

Araştırmacılar, bu alanların tamamen kaybedilmemesi gerektiğini vurguluyor. Kum yığınlarının düzleştirilmesi ve su çukurlarının doldurulması gibi basit yöntemlerle toprak yeniden yaşanabilir hale getirilebilir.

Alternatif olarak doğal erozyon süreciyle de iyileşme sağlanabilir; ancak bu süreç çok yavaş. Josh West, "Amazon yalnızca bir tane. Onu kaybedersek, yerine koyamayız," diyerek uyarıyor.

◗ **Scientias**

Tarihte bu ay

14 Temmuz 1982'de PKK öncü kadroları Kemal Pir, M. Hayri Durmuş, Akif Yılmaz ve Ali Çiçek, Amed Zindanı'nda büyük Ölüm Orucu direnişini başlattı.

14-15 Temmuz 1948'de Amerika'da feminizm, bir hareket olarak ilk toplantısını yaptı.

5 Temmuz 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü öneren ve bunun kabul edilmesini sağlayan Clara Zetkin 1857'de dünyaya geldi.

4 Temmuz Polonya asıllı Fransız kimyager Marie Curie 1934'te yaşamını yitirdi.

9 Temmuz 1937'de Dersim İsyanı'nın öncülerinden Qoçgirili Zarife hayat arkadaşı Alişer ile beraber iç ihanet sonucu katledildi.

19 Temmuz 2012 Rojava Devrimi: YPG ve YPJ güçlerinin Kobanê, ertesi gün ise Efrîn ve Derik'teki kamu kurumları idaresini rejimden alarak halka vermesiyle başlayan devrim.

Bağırsaklar ve zihin arasındaki sessiz ittifak

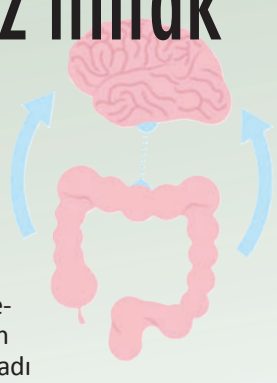

Araştırmalar, zihinsel sağlığın sadece beyinle değil, bağırsaklarla da yakından ilişkili olduğunu gösteriyor. Bağırsaklar, serotonin gibi mutluluk hormonlarının büyük kısmını üretir ve bu nedenle "ikinci beyin" olarak adlandırılır. Bağırsak-beyin ekseni, sinirsel, hormonal ve bağışıklık yollarıyla çalışır. Stres, kaygı ve depresyon gibi duygular sindirim sistemini etkilerken; bağırsak sağlığı da ruh halimizi şekillendirebilir. Mikrobiyota adı verilen bağırsak bakterileri, hem sindirim hem de beyin fonksiyonlarında kritik rol oynar. Dengesi bozulduğunda depresyon, anksiyete ve obezite gibi sorunlara yol açabilir.

Sağlıklı bir mikrobiyom için:

Bitki ağırlıklı ve çeşitli beslenme, Probiyotik (yoğurt, kefir) ve prebiyotik (lifli gıdalar) tüketimi önerilir. Sonuç olarak, sağlıklı bir zihin için bağırsaklara da iyi bakmak şart.

◗ **BBC**

Hücre tedavisiyle Lupus zaferi

Hollanda'nın Leiden Üniversitesi Tıp Merkezi (LUMC), otoimmün bir hastalığın hücre tedavisiyle başarıyla iyileştirildiğini duyurdu. Şubat 2025'te ağır nörolojik lupus (SLE) hastası bir kişiye uygulanan deneysel CAR T-hücre tedavisi, hastanın tamamen ilaçsız ve semptomsuz bir şekilde yaşamına devam etmesini sağladı. Bu, ülkede bu tür bir tedavinin otoimmün hastalıkta ilk kez başarılı şekilde uygulanması anlamına geliyor.

CAR T-Hücre tedavisi nedir?

CAR T-hücre tedavisi, bağışıklık sistemi hücrelerinin genetik olarak değiştirilerek hastalıklı hücreleri tanıyıp yok etmesini sağlayan bir yöntemdir. Genelde kanser hastalarında kullanılan bu tedavi, bu kez bağışıklık sisteminin yanlışlıkla vücuda saldırdığı lupus gibi bir otoimmün hastalıkta denendi.

Amaç, yanlış çalışan B hücrelerini yok ederek bağışıklık sistemini sıfırlamak ve yeniden düzenlemektir.

LUMC'den yapılan açıklamada tedavi edilen hastada şu gelişmeler gözlemlendi:

- Lupus belirtilerinin kalkması,
- İlaç kullanımının sona ermesi,
- Omurilik iltihabının azalması,
- Kaybolan kas fonksiyonlarının geri kazanılması.

Utrecht Üniversitesi Tıp Merkezi'nden Dr. Margot Jak, "Diğer tüm tedavilere dirençli hastalar için bu yöntem çığır açıcı olabilir" dedi.

Zorluklar: Maliyet ve erişim

Bu umut verici gelişmeye rağmen, tedavinin yaygınlaşmasının önünde bazı engeller bulunuyor. Tedavi maliyeti yaklaşık 500.000 Euro ve hâlâ deneysel aşamada. Ayrıca ciddi yan etkiler barındırabildiği için sadece etik kurul onayıyla sınırlı hasta gruplarında uygulanabiliyor. Uzmanlara göre, yöntemin daha geniş kitlelere ulaşabilmesi için etkinliğinin ve güvenliğinin daha fazla klinik çalışmayla kanıtlanması gerekiyor. Yine de, klasik tedavilere yanıt vermeyen otoimmün hastalar için bu yöntem yeni bir umut vadediyor.

◗ **Nu.nl**

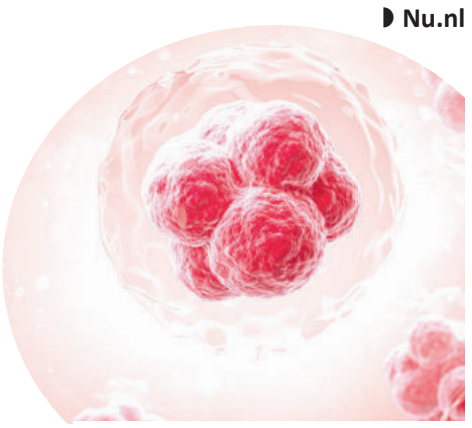

Esaslı görev demokratik siyasette

● **Tülay Hatimoğulları***

Sayın Öcalan'ın 27 Şubat'ta yaptığı "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" ardından PKK'nin kongresini yaparak, kamuoyuna fesih kararını açıklaması yakın tarihimiz açısından çok önemli bir eşik. Tanıklık ettiğimiz bu tarihi gelişmelerin barışla neticelenmesi ise başta karşılıklı atılan adımları büyütmek ve bu süreçte demokratik siyasetin inisiyatif alması ile ancak mümkün kılınabilir.

Barışın tesisi, öncelikle savaşan öznelerin yani devletin ve PKK'nin yürüteceği diyalog ile sağlanabilir. Bu diyalog ve müzakere sürecinin ilerleyebilmesi, pozitif yönde derinleşebilmesi için esaslı görev demokratik siyasete düşüyor. Sürecin başından beri, DEM Parti olarak bunun bir öznesi olmaya gayret ediyoruz. Durgun görünen, ilerleyip ilerlemediğine dönük sıkça kaygıların dile getirildiği ve sürecin tıkandığına dair endişelerin mevcut olduğu bu dönemde; tüm demokratik siyasetin sürecin bir parçası/öznesi olması hayati önemde. Demokratik siyasetin tüm kılcal damarları, toplumun tüm dinamiklerini doğrudan etkileyen bu sürecin aktif öznesi olmalıdır.

DEM Parti gibi, muhalefet partileri, parlamentoda temsili olan ya da olmayan tüm siyasi partilerin/bütün siyasi aktörlerin; sivil toplum kuruluşlarının, kadın örgütlerinin vs. rol üstlendiği bir süreç barışa giden yolun ta kendisi olacaktır.

PKK'nin fesih kararı ve silahsız mücadele gibi attığı adımların ardından devletin atması beklenen adımların başında Sayın Öcalan'ın özgürlüğü ve Türkiye'de demokratikleşmeye ilişkin belli başlı somut düzenlemeler/tutumlar gelmekte. Yasal ve hukuki bir sürecin işletilmesi, silahsızlanmanın başlayabilmesi için bütün demokratik siyasetin görevi işte bu adımların karşılıklı atılmasını her iki taraf için sağlamaktır.

Barışın yolunu açmak

Sürecin aralanan kapısından başımızı uzatabilmek için şimdiye kadar sınırlı kalan demokratik siyasetin daha aktif bir rol alması gerekmektedir. Bunun için atılan çok değerli adımlar oldu, 22 Haziran'da İstanbul'da birçok farklı öznenin bir araya geldiği 'Barışın Yolunu Açmak Konferansı' bunların başında geliyor. Konferansın Sonuç Bildirgesinde altı kalın çizgilerle çizilen tam da buydu: "Bu tarihi eşikte konferansımız barış ve demokrasiden, hayattan yana tüm toplum kesimlerine, ülkenin geleceğini ilgilendiren gelişmelerin olduğu bu dinamik sürece bütün imkânlarıyla müdahil olma, barışın öznesi olma, barış ve demokrasi talebini yükseltme çağrısı yapıyor."

Barış İçin Toplumsal Girişim adını alan oluşumun vurguladığı gibi; 3. Dünya Savaşı tehlikesine karşı demokratik siyaset alanının geliştirilmesi, barış içinde bir arada yaşayan bir toplumun varlığı en büyük güvencedir. Kürt sorununa çözüm ise Türkiye'nin demokratikleşmesi yaklaşımı ile mümkündür. Güvenlikçi anlayış yerine çoğulcu/katılımcı bir demokrasi ile barışın tesisi sağlanabilir.

Barışın toplumsallaşmasına aracılık edecek bir komisyon

Bahsettiğimiz demokratik siyaset alanının geliştirilmesi, ona giden yolların açılması ile mümkün olabilir. Tıpkı uzun zamandır dillendirilen ve henüz somut adım göremediğimiz mecliste ilgili komisyonun kurulması gibi. Sürecin başından beri ifade ettiğimiz üzere parlamentoda kurulacak işlevli bir komisyon, 100 yıllık Kürt sorununun ve demokratikleşme meselelerinin çözümüne somut anlamda katkı verecek tarihi önemde bir adım olacaktır. Komisyonun, gerçekten atılacak somut bir adım olup olmadığı ise ancak rutin komisyonlardan farklı işleyişi olan, karar alabilen, yetkilendirilmiş ve etkili bir mekanizma olup olmayacağı ile görülecektir. Sadece görüşleri derleyip toplayıp rapor sunacak, 100 kişiden oluşacak ve temsiliyeti parlamento temsiline endeksli (temsil sayısına göre belirlenen), teknik bir komisyon amaca hizmet edemez. Sivil toplumun yer aldığı, kadın temsilinin gözetildiği ve salt çoğunluk aranmayan bir komisyon sürece olumlu hizmet eder. Kürt sorunu, savaş nedenleri ortaya konulmadan siyasal ve toplumsal bağlamda değerlendirilemez. Bu nedenle savaşa sebep olan nedenlerin ortadan kaldırılmasına, barışın toplumsallaşmasına aracılık edecek bir komisyon kurulmalıdır. Bu da ancak toplumun tüm dinamiklerinin sürece katılımı ile mümkündür. Aynı şekilde demokratik bir Anayasa da ancak en geniş toplumsal mutabakatla yapılabilir. Toplumun tüm zerrelerinin kendini içinde bulduğu bir anayasa yapım süreci ile herkesin eşit yurttaşlık hakkının tesis edildiği bir demokratik anayasa mümkün kılınabilir.

Barış inşasında kadınlar

Savaşları çıkaran erkek egemen anlayışa karşı dünyanın her yerindeki kadınlar barış için mücadele ediyor. Özellikle bölgemizde yoğunlaşan savaşlarda ortak noktamız, biz kadınların verdiği yaşam mücadelesidir. Erkek-devlet şiddeti karşısında kadınların sokaklara taşması; adalet, eşitlik ve barış için seslerini yükseltmekten asla vazgeçmemesi elbette tesadüf değildir. Çünkü kadınlar yaşanan tüm yıkımların, saldırıların, şiddetin bizzat muhattaplarıdır. Savaş karşısında yürütülen barış mücadelelerinde/müzakerelerinde kadınlar hep ön saflarda yerini aldı. Dünyanın pek çok yerine yayılan Siyahlı Kadınlardan, Filistinli kadınların kurduğu Barış İçin Kadın Koalisyonuna; İrlandalı kadınların Kadın Destek Ağından Kolombiyalı kadınların Güzel Rotasına; Türkiye'de yıllardır barış mücadelesi yürüten Kürt Barış Annelerine ve Türkiyeli Barış İçin Kadın Girişimine... Güzel bir örnek olarak; Liberya kadın barış hareketi, iç savaşın taraflarını masaya oturmaya ikna ederek ve Liberya'daki barışın mimarı oldu.

Toplumsal bir dönüşüm süreci olarak barış

Kadınlar olmadan bir toplumsal barış inşasından söz etmek mümkün değildir. Barış süreçlerinde kadınların aktif rol aldığı, müzakere süreçlerinde masada yer aldığı deneyimler ancak başarıya ulaşabildi. Ayrıca toplumsal adaletin sağlanması adına da kadınların barış süreçlerinde aktif katılımı elzemdir. Toplumsal cinsiyet perspektifi içermeyen barış süreçleri kadük kalacaktır. Kadınların barış süreçlerinde dahil ve aktif olması, sadece barışın sağlanması değil, aynı zamanda sürdürülebilir bir barışın temellerinin atılması açısından da kritik bir öneme sahiptir.

2013-2015 sürecine göre farklı ilerlese de bugünkü süreçte kadınların toplumsal barışın inşasındaki rolü değişmiyor. Kadınların barış sürecine daha etkin katılımı sağlanabilirse şayet, barış; sadece silahların susması olarak değil, toplumsal bir dönüşüm süreci olarak ele alınabilir. Tam da bu nedenle bu dönemde kurulan ve çalışmalarını başlatan "Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifinin" önemi büyüktür.

Bizler biliyoruz ki; çatışmaların kadınlar üzerindeki etkileri (zorla yerinden edilme, militarizmin kadın emeğine etkileri, bakım yükünün artması, yoksullaşma, cinsel şiddet gibi) ancak kadınların sesi güçlü olduğunda görünür hale gelebilir. Kadınların sürece katılımı sivil inisiyatiflerin birer parçası, siyasi aktör, birey olarak katılması çok anlamlı ve mutlaka olmalı ama kadın hareketinin sürece katılımının etkisi/katkısı çok önemlidir. Barışın kalıcı olabilmesi için kadın aklının, bilincinin mutlaka barışa güçlü bir şekilde değmesi lazım.

Barış politikasını oluşturacağız

Bu sürecin demokratik siyaset zemininde etkin bir şekilde yürütülmesi için, değiştiren ve dönüştüren demokratik toplum anlayışının örgütlü gücünün kadınlar olduğunu çok iyi biliyoruz. Yeni dönemin demokratik siyasetini ve dilini biz kadınlar hep birlikte kuracağız. Bu topraklarda barış ve demokrasinin Türkiye'den Ortadoğu'ya yayılacak barış politikasını oluşturacağız.

Kimsenin kimliği, dili, inancı veya cinsel yönelimi yüzünden şiddete uğramayacağı adil, eşit bir yaşam ancak barışla mümkün olabilir. Savaşın ölüm, acı, göç, yoksulluk, şiddet, sömürü gibi sonuçlarını en fazla ve birinci dereceden yaşayanlar olarak; biz kadınların ekmek kadar su kadar "barışa ihtiyacımız var."

Barışa giden yolun taşlarını yan yana birlikte döşemek; kadınlar olarak barışın konuşulduğu her masada yer alarak, meclisten sokağa her alanda barışın toplumsallaştırılması için atılacak her adımda özne olarak mümkün.

***DEM Parti Eş Genel Başkanı**

Kadınların barış sürecine daha etkin katılımı sağlanabilirse şayet, barış; sadece silahların susması olarak değil, toplumsal bir dönüşüm süreci olarak ele alınabilir.

14 Temmuz'dan komünal enternasyonale

Özgürlük değerleri, halklar kardeşliğinin, sosyalizmin, özgürlük kültürü ve ahlakının can suyu oldular. Bu suyla beslenen tohumlar filizlendi, fidan oldu, fidanlar özgürlük ağacına, yaşam ağacına dönüştü.

Hêja Zerya

14 Temmuz Büyük Ölüm Orucu'nun 43. yıldönümü. Başta zindan direnişçileri olmak üzere 52 yılı bulan Kürdistan özgürlük mücadelesinde şehit düşen tüm yoldaşların anısı önünde saygıyla eğiliyor, özlemlerini, umutlarını daha ileriye taşıma sözümüzü yineliyoruz. Mazlum Doğan yoldaş eylemi ve şehadeti ile Kemal Pir, Hayri Durmuş, Ali Çiçek ve Akif Yılmaz yoldaşlar ölüm orucu eylemi ve şehadetleri, Ferhat, Necmi, Eşref, Mahmut -Dörtler- 12 Eylül faşizminin inkâr ve imha saldırılarına karşı zindanları büyük bir direniş alanına çevirdi. Faşizmin karanlığını aydınlatan ışık oldular. Gerilla mücadelesinin, ordulaşmanın temelini atarak halklaşan, evrenselleşen mücadele gerçeğini açığa çıkardılar.

◆ İnsanlığa ve özgürlüğe nefes oldular

Büyük enternasyonalist Haki Karer anısına PKK'nin ilanı ile karşılık veren Rêber Apo, büyük enternasyonalist Kemal Pir ve yoldaşlarının anısına ordulaşan ve halklaşan PKK gerçeğini geliştirdi. Haki Karer ve Kemal Pir Rêber Öcalan'ın en yakın arkadaşları olarak Türkiye halklarının onuru ve gururu oldular. Ruh yoldaşı, emek yoldaşı, her türlü zorluğa, yokluğa, zulme karşı direniş ve mücadele yoldaşı olmanın bayrağını yükselttiler. Rêber Apo Haki Karer için "gizli ruhum" dedi; Kemal Pir'i cesur, atılgan, saygılı kişiliği ile onur ve gurur yoldaşı olarak yaşamanın ve yaşatmanın mücadeleci kişiliğini geliştirdi.

Haki Karer sınırsız ve sonsuz bir emek ve fedakarlık anlayışı ile Apocu çizginin yaratanlarından oldu. Kemal Pir "Türkiye halkının kurtuluşunu Kürdistan halkının kurtuluşunda görüyorum" diyerek "yaşamı uğrunda ölecek kadar seven" enternasyonalist çizginin temsili oldu. "Yaprak kıpırdamıyordu" cümlesinde ifade edilen sessizliğe gömülen Kürdistan'dan Kürtlüğe, insanlığa, yaşama ve özgürlüğe ses ve nefes oldular. İdam sehpasında "Yaşasın Türk ve Kürt halklarının kardeşliği" diyen Deniz'lerin, Mahir'lerin, İbrahim'lerin izinde kardeşliğin sağlam köprülerini inşa ettiler. Halkların kardeşliğinin, sosyalizmin, özgürlük kültürü ve ahlakının can suyu oldular. Bu suyla beslenen tohumlar filizlendi, fidan oldu, fidanlar özgürlük ağacına, yaşam ağacına dönüştü. Kürdistan'dan Türkiye'ye, Türkiye'den Ortadoğu'ya, dünyaya özgür yaşam umudunun kök salmasına, dalga dalga yayılmasına öncülük ettiler. Mütevazılıkları devrimci onur ve gurur kişiliğinin yüceliğinden beslenerek Kürdistan özgürlük mücadelesinin açığa çıkardığı militan kişiliğin temel karakterine dönüştü. Emek, özveri ve cesaretin iyi ve güzel insanın temel özellikleri olduğunu anlayan, anlatan ve yaşatan olmaya devam etmekteler.

◆ Enternasyonal karakterli örgütlenme

47. yılında PKK 12. Kongresi'ni gerçekleştirerek kendini fesh etti. Rêber Öcalan yeni örgütlenmenin enternasyonalist temelli olacağını belirtti. Enternasyonalist örgütlülüğü daha ileri bir aşamaya taşıma, sosyalizmde ısrar yeni paradigmamızın da temel karakteri olmaya devam ediyor. Demokratik ulusu enternasyonalist karakteri ön plana çıkan örgütlenmelerle zenginleştirme, geliştirme, farklılıkları halkların baharı ile özdeşleştirme yolunda yol alıyor. Halklaşan, evrenselleşen ve kendi kabuğuna sığmayan PKK'nin dönüşümü enternasyonalist karakterinin yeni döneme, çağa yön vermesiyle şekillenecek. Yeni dönemin örgütlenmesi komünal ve enternasyonal karakter taşıyacak. Diğer yandan yeni bir enternasyonalizm anlayışı ile komünal enternasyonali gerçekleştirme, 1. Komünal Enternasyonal'i örgütleyerek dünya halkları, kadınları ile buluşmayı temel hedefi olarak belirliyor.

Haki Karer, Kemal Pir, Mazlum Doğan, Hayri Durmuş, Sakine Cansız enternasyonalist ruhu ve kişiliğinin zirveye taşınması anlamına gelen yeni dönem komün ruhu ve enternasyonalizmine yön veriyor. PKK başından itibaren enternasyonalist bir harekettir. Bu bir çizgi olarak şekillenir. Grup dönemi katılımlarında Türkiye halklarından da yer alanlar sayıca oldukça fazladır. Gerilla mücadelesinin toplumsallaşması, PKK'nin halklaşması sürecine denk gelen '90'lı yıllarda da Türkiyeli halklardan yoğun katılımlar vardır. Aynı döneme denk gelen bu katılımlar o kadar yoğunlaşır ki, Rêber Apo Kemal Pir ve Haki Karer çizgisini Türkiye devriminin temeli yapmaya dönük 1992 yılında TDHP (Türkiye Devrimci Halk Partisi) kuruluşuna öncülük eder ve kendi devrimlerini yapmaya yönlendirilirler.

Kısa soluklu olan bu girişimde çoğu zindana düşen Türkiyeli devrimcilerin örgütlenme ve toparlanma çabaları zayıf da olsa uluslararası komplo ardından partilerinin feshine kadar yol alır. Kemal ve Haki yoldaşların temsil ettiği halkçılığı, toplumcu enternasyonalist çizgiyi temsilde yaşadıkları zayıflık yenilgilerinin temel nedeni olur. Diğer yandan Haki-Kemal çizgisi Kürdistan özgürlük mücadelesinde temel bir karaktere dönüşerek daha büyük açılımlara yön verir. Farklı kıta ve ülkelerden katılımlar olur. Komplo sürecinde Rêber Apo etrafında ateşten çember oluşturan "Güneşimizi Karartamazsınız" eylemcileri içinde Türkiye Solu'ndan Songül Polat, Yunanistanlı Elefteria Fortulaki'nin yer alışı da bu ruhtan beslenir. 2006 Newroz kutlamalarından üç gün sonra kendini yakma eylemi gerçekleştiren ve 27 Mart'ta şehit düşen Elefteria, "Yaşasın halkların kardeşliği! Kürt halkı ve Başkan Apo'nun özgürlüğü tüm dünya halklarının özgürlüğüdür" demişti.

◆ 21. yüzyıl kadın devrimleri çağı olma yolunda ilerliyor

Ayrıca halkların kardeşliği, devrimci birliğini sağlamaya dönük örgütsel arayış hep devam eder. 1981'de faşizme, militarizme karşı ortak mücadele cephesini oluşturma, 2016'da HBDH (Halkların Birleşik Devrimci Hareketi) olarak bu arayışa yön verir. Kürdistan özgürlük mücadelesi içinde kadın özgürlük hareketi ve mücadelesinin önemli bir gelişim kaydetmesi ve kadın öncülüğünün güçlenmesi yeni birlik çalışmalarına da öncülüğe dönüşür. 7 Mart 2017'de kurulan KBDH (Kadınların Birleşik Devrim Hareketi), yeni paradigmanın ve demokratik sosyalizmin enternasyonalist karakterini belirginleştirir. 21. yüzyıl kadın yüzyılı ve kadın devrimleri çağı olma yolunda ilerlemektedir.

◆ Bir özgürlük adası: Rojava devrimi

Rojava devrimi bir halklar ve kadın devrimi olarak gelişir. Demokratik ekolojik kadın özgürlükçü paradigmanın yaşam bulduğu bir mekâna dönüşür. Ulus, sınıf, din-mezhep çatışmaları yüzünden kanın gövdeyi götürdüğü Ortadoğu'da demokratik ulus gerçekleşmesi ile bir özgürlük adası olarak yükselir. Kadın özgürlükçü paradigma ile kadınların ve halkların yolunu aydınlatır. Kürt halkı ve kadınlarının yanında Arap kadınları, erkekleri halklar devriminin savunma ve inşa gücü olarak tarihteki yerini alır. Ermeni ve Asuri-Süryani halkları ve kadınları özgün ve özerk örgütlenmeleri, özsavunma güçleri ile demokratik uluslaşmanın temelini güçlendirir. Kadın devrimi yeni bir enternasyonalist ruha ve içeriğe öncülük ederek farklılıkları buluşturan bir çeşitliliğe, zenginliğe dönüşür. Mazlum-Kemal-Haki-Sara enternasyonalizmi bir önderlik gerçeği olarak gerçekleşen devrimin özünü ifade eder. Farklı halklardan, inanç ve kültürden enternasyonalistlerin aynı cephede savaştığı, şehadete ulaştığı, devrim inşasına katıldığı bir özgürlük mekânı olur. Özgürlük arayışı içinde olan kadınlara ve insanlığa ulaşan bir can suyuna dönüşür. Komünal yaşam ruhu ve ilişkilerinin açığa çıkardığı direniş gücü, özgür kadın gücü ve halklar gerçeğinden müthiş etkilenirler. Bu etkinin zirvesi Jin Jiyan Azadî devrim sürecinde Rojhilatlı kadınlar öncülüğünde gelişen, başta İran halkları olmak üzere dünyanın birçok yerine yayılan eylem ve direniş hattına dönüşür.

◆ 21. yüzyıl enternasyonalizmi devlet ve iktidar

21. yüzyıl kadın devrimleri yüzyılı olmaya doğru yol alırken 21. yüzyıl enternasyonalizmi de devlet ve iktidar yükünden kurtularak demokratik komünal özelliği öne çıkan bir anlayışa dayanıyor. Ulus-devlet sosyalizmini aşarak demokratik toplum sosyalizminin, halkların demokratik konfederal örgütlenmelerinin gücü, zenginliği ve yaratıcılığından besleniyor. Kürdistan özgürlük mücadelesi ve Rêber Apo'nun geliştirdiği demokratik modernite paradigması öncülüğünde kadın özgürlük çizgisine dayalı şekilleniyor. Devletçi, iktidarcı zihniyet ve bu zihniyete dayalı kurum ve ilişkileri sorguladığı, aştığı oranda halkları, inançları, kültürleri buluşturan özgüç ve öz iradeye, özsavunmaya dayalı örgütlenmelerin yaygın ağlarına dönüşüyor. İyi, doğru ve güzel yaşamdan, kişilik ve ilişkilerden yana olan herkesi, her kesimi ve topluluğu etrafında topluyor. 1864 yılında toplanan 1. Enternasyonal'den Lenin ve Stalin dönemine ulaşan Komüntern ve Komünform sosyalist enternasyonal deneyimi sınıf temelliydi.

Sınıfsal kurtuluşu toplumsal kurtuluşun merkezine koymakta, kadının kurtuluşunu sınıfsal kurtuluşa ve proletarya diktatörlüğüne bağlamaktaydı. Dünya devrimini hedefleyen örgütlenmelerdi. 1. ve 2. Enternasyonal'e Marxist ideoloji damgasını vurdu. Sosyalist ve anarşist düşünceler, yine radikal ve reformist düşünceler çatıştı. 1. Dünya Savaşı'nda sosyalist partilerin milliyetçi çizgiye kayarak kendi ulus-devletlerini desteklemeleri ile 2. Enternasyonal daha savaş bitmeden dağıldı. 3. Enternasyonal Komüntern adıyla Lenin öncülüğünde örgütlendi. 1919'da kurulan Komüntern Ekim devriminin müthiş etkisini, sosyalizm rüzgarını arkasına aldı. Reformist eğilimler aşılarak Marxist-Leninist sosyalist çizgi hakim kılındı. Stalin döneminin devletli sosyalizm anlayışı gidişata damgasını vurdu. 2. Dünya Savaşı sürecinde dağıldı. Ülkelerin özgünlüğünü, özerkliğini ve sosyalist halk örgütlülüğünü öne çıkarmak yerine Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin çıkarlarını öne çıkaran bir seyir izledi. Diğer ülkelerin sosyalist partileri ve mücadeleleri bu ekseninde desteklendi ya da görmezden gelindi. Komünform adıyla 1947 yılında kurulan 4. Enternasyonal'in de ömrü uzun olmadı. Savaşın ardından daha çok SSCB'nin Batı cephesini güvenceye almayı amaçlayan bir içeriğe sahipti. Bu amaçla Doğu Avrupa ülkelerinin sosyalist ve komünist partileri arasında birlik ve dayanışmayı geliştirme amacı taşısa da Sovyet çıkarlarına göre hareket etti. Dünya devrimi hedefinin yerini Sovyet çıkarlarını koruma aldı. Aynı dönemde Troçki'nin Stalin'e karşı kurduğu 4. Sosyalist Enternasyonal devletçi ve merkeziyetçi çizgiyi eleştirmekteydi. Günümüzde varlığını sürdüren bu çizgi radikal mücadeleci yönünü koruyamayan, sosyal demokrat eğilimlerin öne çıktığı ulus-devletçi sosyalizmin etkisindedir.

◆ Dünya Demokratik Uluslar Birliği

Rêber Apo içinde bulunduğumuz kriz ve çatışma ortamını 3. Dünya Savaşı olarak yorumladı ve koşulların yeni bir Ekim Devrimi, Fransa Devrimi'ne evrilebileceği tespitini yaptı. Yeni bir Ekim devrimi 21. yüzyıl sosyalizmine dayalı şekilleniyor. Demokratik modernite paradigması ve öncülüğünde dar sınıf ve ulus çerçevesini, devlet ve iktidar çizgisini aşarak demokratik komünalist bir anlayışa dayanıyor. Ulus-devlet sosyalizmini aşarak demokratik sosyalizmi esas alıyor. Devlet ve iktidar karşıtı ideoloji ve örgütlenmeleri, toplum ve kadın öncülüğünü öne çıkaran çizgiyi geliştirmeyi hedefliyor. En büyük farkı kadın özgürlük paradigması ve çağına, demokratik komünal örgütlenmelere dayanmasıdır. Devlet ve iktidar yerine demokrasiyi, toplumsal özgürlükçü çizgiyi savunan feminist, ekolojist, anarşist vb farklı ideoloji ve eğilimlere açık bir yapılanmayı gözetiyor.

Radikal demokrasi ve demokratik sosyalizm ekseninde, Dünya Demokratik Uluslar Birliği'ni inşa etmeyi hedefliyor. Reel sosyalizm pratiği, enternasyonalizm yerine devletçi sosyalizmin çıkarlarını öne çıkarmış ve ulus-devletçi çizgiden kurtulamamıştır. Demokratik komünal çizgi ve demokratik konfederalizm kadınların ve halkların öz iradesi, özsavunması ve özerk örgütlenmesiyle yaşam bulmakta. Yeni enternasyonalist çizgi eskisinin devamı değildir. Devlet ve iktidarı hedeflemeyen yeni bir enternasyonalist çizgi ile eski gelenekten köklü bir kopuşu ifade ediyor. Eski deneyimlerin pozitif ve negatif yönlerini analiz ederek komünal enternasyonalin mayasına katmayı amaçlıyor. Reel sosyalizm ve klasik Marxizm eleştirisi ile yeni yüzyılın, binyılın dünya devrimine yol olmak istiyor. Haki, Kemal, Hayri, Mazlum ve Sara'ların özgür yaşam ve insan umutlarını evrenselleştirerek tüm insanlıkla ortaklaşmak istiyor. 1. Komünal Enternasyonal'i örgütlemeyi "İnsan olmakta ısrar, sosyalizmde ısrardır" diyen özgür yaşam arayışı içinde olan tüm insanlığın önüne bir görev olarak koyuyor.

Enternasyonal mücadelenin örülmesini sağlamak

Nazan Üstündağ

Dünyanın tümünde kendini gösteren otoriter neoliberalizm, faşist yükseliş, savaş rejimleri ve toplumsal bağların zorla çö- zülmesi, kendini en fazla kadın yaşamlarında gösterdiği çokça söylendi ve belgelendi. Aynı zamanda kadın düşmanlığının faşist ideolojilere içkin olduğu da devletlerin ve elitlerin iş birliği içinde kadınların kazanımlarına saldırmasıyla gün yüzüne çıktı. Öte yandan iklim krizi, ekolojik yıkım ve bunların sebep olduğu afetlerin de en çok kadın tarım ve fabrika işçilerini etkilediği çeşitli araştırmalarla kanıtlanıyor.

Demokrasi mücadelelerinde ön saflarda yer almak

Buna karşı kadınların örgütlenmediğini söylemek elbette büyük bir yanılgı olur. Özellikle kadın kazanımlarına yönelik saldırıların açıkça, yani bağıra bağıra yapıldığı ve kadınların üreme özgürlüğünü hedef aldığı bölgelerde, Polonya'dan, Meksika'ya, Arjantin'den Birleşik Amerika Devletleri'ne kadar birçok yerde kadınların örgütlenmeleri dikkat çekici sokak eylemleriyle gündeme geliyor. Aynı şekilde, kadınların kadın kırımına karşı yürüttüğü hukuki mücadeleler-ki bu mücadele, kadın kırımı olgusunun nefret cinayeti olarak kabul edilmesinden devletin bunu ulusal öncelik olarak ele almasına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır-Afrika'dan Amerika'ya, Asya'ya kadar birçok ülkede görünürlük kazanmaktadır. Kadınlar, Sudan'dan Kenya'ya, Bangladeş'ten Kore'ye kadar sokaklarda verilen demokrasi mücadelelerinde de ön saflarda yer almaktadır. Kırsal alanlarda ise tarım ve yerleşim alanlarının yok olmasına, borçlanma yoluyla mülksüzleştirmeye karşı küçük ve büyük çapta yaratıcı direniş girişimlerinde bulunulmaktadır.

Öte yandan dünyada yadsınamaz bir biçimde artan ve kendini gösteren kadın bilinci, özgürlük isteği ve irili ufaklı, örgütlü ve yaratıcı direnişlerin kadınlara yönelik bu saldırıları durdurduğunu hatta yavaşlattığını söylemek dahi hayalperestlik olacaktır. Kadınlar yukarıda saydığım hemen her cephede geri püskürtülüyorlar. Özellikle de en örgütlü gibi gözüktükleri kadın kırımı ve üreme özgürlüğü alanlarında. Ya da uluslararası örgütlerin ve STK'ların, sözde kadın yoksulluğunun giderilmesini ilk amaç haline getirdikleri, borçlanma ve mülksüzleşme alanlarında...

Tarih boyunca, iktidarın ve kapitalizmin kendini örgütlemesinde, kadınların toplumsal üretim ve öz savunma araçlarını yağmalaması ve çalmasının çok önemli bir rol oynadığını biliyoruz. Kadın kırımı, kadınlara yönelik savaş ve barış zamanı toplu tecavüzler, kadın üremesinin kadının kendi kontrolünden çıkartılması, kadının borçlandırılarak proleteryalaşması ve yaşam alanlarını terk etmeye zorlanması, kapitalizmin erkek egemen ideoloji ve pratikle iş birliğine girerek toplumları dağıtmasının en temel yolu. Ancak ne yazık ki şu ana kadar dünyada, bu kapitalist-ataerkil-faşist enternasyonale cevap olacak bir örgütlenme oluşmuş durumda değil. Bu sebepledir ki uzun zamandan beri demokratik kadın konfederalizmi fikrini tartışıyoruz.

Enternasyonal kadın mücadelesinin örülmesini sağlamak

Kanımca adına demokratik kadın konfederalizmi diyelim-demeyelim, enternasyonal bir kadın mücadelesinin örülmesini sağlamak, bugün dünyayı değiştirmek için olmazsa olmaz araçlardan biridir. Adına illa demokratik kadın konfederalizmi deyip dememek konusundaki ikircikliğim, bu fikrin bir merkezinin olması, yani Öcalan ve Kürt Kadın Hareketi'nden çıkmış olmasıyla ilgili. Dünyanın çokluğu içinde, aşırı fedakârlık ve emekle örülen kadın örgütlenmelerinin, ilişkilenme ve birlikte hareket etmeye doğru yürüyecekleri yolda öncülük kimde olursa olsun, kendi isimlerini kendilerinin koymasının daha anlamlı olacağını düşünüyorum. Enternasyonalist bir kadın örgütlenmesinin bir model değil, bir hayal üzerinden biçimlenmesinin daha davetkar olduğuna inanıyorum. Hayal derken de örneğin, aklımda bugün kuşkusuz olarak kadın katliamının, tecavüzünün, yoksulluğunun, esaretinin sembol haline geldiği iki bağlam var: Biri Filistin, biri Sudan. Kadınların şu soruyu sorarak hareket etmeleri gerekiyor: Nasıl olur da bunu durduramayız? Kendi coğrafyalarının ötesine geçerek dünya meselelerine müdahil olabileceklerini tasavvur etmeleri, (başka bir örnek düşünürsek) kendi ülkelerindeki yoksullukla mücadele etmenin ötesinde-eğer örgütlenirlerse-borç ekonomisini reddedecek güçleri olabileceğini düşlemeleri gerekiyor.

Başkalarını öğrenmek, anlamak; kendinizi radikal bir biçimde merkezden uzaklaştırmak ve radikal hayaller kurmak için çok önemli.

Hayallerin yeşermesi

Bu hayallerin yeşermesi için ise yeni bir ilişkilenme zemini kurmak gerekiyor. Kadınların enternasyonalist örgütlenmesi hakkında kafa yorarken ve Sri Lanka'da buna katkı sunmaya çalışırken beni etkileyen birkaç şey oldu. Bunlardan birincisi, her ne kadar çok benzer sorunlar ve kavramlarla hareket etsek de birbirimizi neredeyse hiç tanımıyor olmamız. Özellikle Batı dışı kadın mücadeleleri arasındaki ideolojik ve pratik kopukluk, küresel kadın özgürlük mücadelesinin tarihini oldukça yanlış algılamamıza ve yansıtmamıza sebep oluyor. Batı feminist mücadelesine tercüme olmamış deneyimler marjinalleştirilerek, kadın mücadele eksenlerini yanlış tarif etmemize yol açıyor.

Örneğin kendi adıma ben, en basitinden kadın mücadelesinin silahla olan ilişkisini, gerillacılık deneyimi sırasında kurduğu dostluk ilişkilerini ve doğa ile yakınlığı gerçekten sadece Kürt Hareketi'ne ait bir şey sanarken, bu deneyimin Tamiller'den, Zimbabwe'ye, Mozambik'e kadar birçok ülkede yaşandığını ancak birkaç senedir öğrendim. Elbette bu deneyimlerden devşirilen güç Kürt kadın hareketi ile karşılaştırılamaz. Ancak feminizmle yakın olarak bağdaştırdığımız şiddet karşıtlığının nasıl bir liberal i t h a l olduğunu görmek önemli.

Toplumla birlikte özgürleşme pratiği

Aynı şekilde annelik üzerine kafa yormak ve yeni annelik ilişkileri oluşturma çabası, eş yaşamın nasıl kurulabileceğini düşünmek, geleneksel ritüelleri dönüştürerek kadın erkek birlikteliğine yeni anlamlar vermek, sürekli kendinden çalınan tarihini tiyatrodan müziğe çeşitli araçları kullanarak yeniden yazma çabası; bütün bunlar ortak bir hat oluşturuyor. Üstelik Batı dışı ülkelerin tarihlerinde kadın özgürlük mücadelesini, toplumsal özgürlük mücadelesinden ayrı düşünmek imkânsız. Buralarda liberalizmin tersine kadın mücadelesi topluma karşı değil, toplumla birlikte bir özgürleşme pratiği.

Türkiye, öyle ya da böyle ekonomik alanda diğer ülke deneyimleriyle karşılaştırdığınızda hem ciddi olarak kapitalistleşmiş hem de kadın yoksulluğuna dair çeşitli politikalar üretmeyi 2000'lerin ortasından beri öncelemiş bir ülke. Oysa birçok Batı dışı ülkede kadınlar için yoksulluk ve yoksunluk hayatlarının temelinde duruyor ve ne yazık ki çoğu zaman kadınların yoksulluğu bir türlü feminist mücadelenin merkezine oturamıyor. Bunun hayati önemine ve kadınların siyasette temsil edilmemesine rağmen ekonomik alanda kurdukları örgütlü mücadeleleri, başlı başına öğrenilmesi ve merkeze alınması gereken başka bir konu. Enternasyonalizmin bir modelden çok bir hayal çerçevesinde büyüyebileceğini söyledim. Bana göre başkalarını öğrenmek, anlamak, kendinizi radikal bir biçimde merkezden uzaklaştırmak ve radikal hayaller kurmak için çok önemli. Kadın mücadelesi için en büyük engellerden biri ideolojik. Batı dışı kadın mücadelelerini kavramsallaştıran bir meta teori dolaşıma henüz girmemiş durumda. Enternasyonalin bir yandan çoklu yatay ilişiler kurarken, bir yandan da bu ideolojiyi üretmesi ve herkese mal etmesi, kanımca tüm kadınların bir enternasyonalde buluşmasından daha önemli.

14 Temmuz: Yaşayan hakikat

"Barış ve Demokratik Toplum" inşası ile son 50 yıllık Kürt direnişinin kendi içerisinde bir yumak halinde barındırdığı yeni çağın ve paradigmanın felsefik-bilimsel, kültürel, tarihsel-toplumsal değerleri daha fazla kendisini ortaya koyacak ve görünür hale gelecektir. Bu eşiğe bizi taşıyan en önemli duraklardan birisi kuşkusuz 14 Temmuz direnişi olmaktadır.

● **Ruşen Samsat**

43. yıldönümünde; Kürtlüğün varlık kazandığı ve tarih sahnesine demokratik toplum inşası temelinde çarpıcı bir giriş yaptığı bu tarihsel dönüm noktasında 14 Temmuz Büyük Ölüm Orucu direnişinin oynadığı rolü daha iyi anlamaktayız.

Özünde 21 Mart 1982 Newroz günü Mazlum Doğan yoldaşın gerçekleştirdiği fedai eylem ile yaktığı Newroz ateşi, ardından 18 Mayıs 1982'de Ferhat Kurtay, Necmi Öner, Mahmut Zengin ve Eşref Anyık yoldaşların fedai eylemi ve peşi sıra 14 Temmuz Büyük Ölüm Orucu eylemi ile M.Hayri Durmuş, Kemal Pir, Akif Yılmaz ve Ali Çiçek yoldaşların fedai eylemleri Kürt ve Kürdistan gerçekliğinin varoluş direnişinde birbiri ardı sıra yükseltilen ve bütünlüklü, birbirini tamamlar nitelikte bir yaşam ve varlık çizgisini ortaya çıkarır. Neredeyse 100 yıllık bir Kürt yok oluş, ezilme, inkar ve imha tarihinin en karanlık ve zorlu dönemecinde dayatılan soykırım kıskacına karşı yaşam ve Kürtlük adına verilen bir cevaptır. 14 Temmuz, Lozan anlaşmasıyla Kürt varlığının inkarı üzerine bina edilmiş olan sisteme karşı sadece bir direniş değil, aynı zamanda varlık bilincini oluşturan, Kürt politik hafızasının ve demokratik mücadele geleneğinin sembollerinden biri haline gelmiştir. Kürtlük adına -buna aslında Kürtlükle özdeşleşen Kürt kadın varlığını da eklemek gerekir- veya genel olarak toplumsal varlık adına varolma gerçekliğini, varoluşu Diyarbakır zindan direnişinin doruğu olarak 14 Temmuz Ölüm Orucunda en doğru tanımlamak ve hakikat değerinde görmek önemlidir. Bir anlamda 50 yıllık PKK gerçekliğinde ifadesini bulan bu varlık mücadelesi, bütün gerçekliği ile -bilinci, tarihsel hafızası, pratik uygulama ve eylem gücü, ruhu, tarihsel kültürü, toplumsallığı, yaşam gücü ve özgürlük değeri ile- burada çekirdek halinde kendisini ortaya koymaktadır. Nasıl ki, atomaltı parçacıklar bir araya gelip atom halini alıyor, varlığın yapı taşlarını oluşturuyorsa; aslında 14 Temmuz Ölüm Orucu da Kürtlüğün varlık kazanmasında benzer bir rolü oynamaktadır. Sadece Kürtlüğün varlık kazanması değil de, evrensel bir toplumsal varlık kazanma olarak da değerlendirebiliriz.

14 Temmuz ve yeniden filizlenen Kürtlük

Rêber Öcalan 14 Temmuz'u şöyle tanımlıyor; "Parti içi çizgimizi temsil etmekte yeterliliğe sahip bir eylem. Büyük bir köprü; ölümden yaşama, kölelikten özgürlüğe geçiş için atılmış sağlam bir köprü".

Her birimizin, yeni nesillerin ve genel olarak Kürdün hafızasında, bilincinde ve ruhunda bu köprüye uzanan bir bağ vardır. Kendini bir Kürt olarak tanımlama, bunun farkındalığını, anlam dünyasını oluşturma, bunun özsavunmasına yönelme ve ortak kolektif ahlaki-politik değerler etrafında örgütlenmenin temel yapı taşı 14 Temmuz Ölüm Orucu direnişinde zirveleşen zindan direnişi ile örülmüştür. 14 Temmuz direnişinin sonucu ve devamı olarak demokratik uluslaşma '90'ların ortalarına varıldığında 15 Ağustos Atılımı, ardı sıra yükselen halk serhildanları ve Kürt politik yapılanması ve kurumsallaşmalarla önemli bir varlık kazanmıştır.

14 Temmuz Ölüm Orucu her açıdan bir tarihsel-toplumsal-kültürel ayna niteliğindedir. 12 Eylül faşist askeri cuntanın gelişi ve Amed zindan gerçekliği esasta -artık TC devleti tarafından da bilinen- PKK oluşumunun bitirilmesi için inkar ve imha politikasının en vahşice ve zirvede uygulanmasıdır. Burada bir çekirdek militan grup ve onbinlerce yurtsever şahsında 100 yıllık inkar ve imha politikası sonuca vardırılmak istenmektedir. Dirilişe geçmiş, biraz bilinçlenen, dile ve eyleme kavuşan Kürtlük, tarihsel olarak bitirilmek istenmektedir. Burada Kürtlük adına yeniden filizlenen kültür-dil-maneviyat-anlam dünyası-yaşam bağları ne varsa bu çekirdek yapı şahsında silinmeye çalışılmaktadır. Adeta sadece Kürtlüğün posası bırakılmak istenmektedir. Kendi varlığını Kürtlüğün yokluğu ve imhası üzerinde yükseltmiş olan sömürgeci ve kendi toplumsal-tarihsel gerçekliğinden kopmuş olan "Türklük", kapkara bir faşizm olarak dehşet saçmaktadır. Dayatılan, iradesi ezilmiş, teslim alınmış; içi boşaltılmış, yaşam adına hiçbir şeyin kalmamış olduğu bir ucubeliktir.

14 Temmuz ortak yaşamın yolunu göstermiştir

14 Temmuz'da dile gelen bir başka gerçeklik daha vardır. Gerçek olmayan, sonradan egemenlik adına inşa edilmiş, kendi varlığını Kürdün inkarında ve imhasında kurgulamış olan devşirme "Beyaz Türklük" ile tarihsel-toplumsal kökleri ile buluşmuş Türklüğün mücadelesini de yine en çıplak ve çarpıcı haliyle Amed zindanında görüyoruz. Kemal Pir yoldaşın üstelik bir Türk enternasyonal olarak eylem ve yaşam felsefesini ortaya koyduğu "Biz yaşamı uğrunda ölecek kadar seviyoruz!" çizgisi, PKK tarihindeki bütün fedai duruş ve eylemlerin ana felsefesidir. Her bir gerilla eyleminde ve direnişinde bu gerçeklik dile gelmekte. Enternasyonalist bir Türk yoldaş olarak bunu dillendirmesi, kendisinin ve Türk halkının varlığını ve özgürlüğünü Kürt varlığının ve özgürlüğünün sağlanmasında görmüş olmasıdır.

"Türk halkının kurtuluşu Kürt halkının kurtuluşundan geçer. Kürdistan devrimi olmadan ne Türk, ne Arap, ne de başka bir Ortadoğulu halkın kurtuluşu söz konusu olabilir." demektedir. Mücadelenin daha ilk yıllarında şehit düşen Haki Karer ve Amed zindan direnişine öncülük eden Kemal Pir yoldaşlar, Türk halkının gerçek devrimci öncüleri ve evlatları olarak Kürt halkının kendini var etme mücadelesinde temel bir yere sahiptir. Kürt halkının zihninde yer edinmiş, Kürt halkını bunca zulüm, imha ve inkar politikalarına ve soykırıma rağmen Türkiye halklarıyla gönülden ve gerçek kardeşlik anlamında buluşturan ve halkları birbirine bağlayan bu yoldaşlardır.

Bu anlamda 14 Temmuz gerçekliğinde gerçek Kürtlüğün de, gerçek Türklüğün de bir arada, ortak olarak kopuş sağladığı, faşist-sömürgeci ve soykırımcı inşa edilmiş Türklüktür. Aslında 14 Temmuz direnişi şahsında Kürt-Türk sorununun çözümü olarak halkların farklılıkları ile birlikte bir arada yaşama, ortak değerler etrafında buluşma ve mücadele gerçekliği çekirdek halinde ortaya çıkmıştır. Günümüze kadar Kürt halkı bu gerçekliğin taşıyıcısı olmuştur. Her Kürt demokratının, aydının, kadının ve yurtseverinin gönlünde ve bilincinde Kemal Pir ve Haki Karer yoldaşların çok özel bir yeri vardır. Onlara büyük bir sevgi beslenir, büyük değer biçilir.

Gelinen aşamada bu gerçekliğin paylaşılması, Türkiye halklarının çok derinden ihtiyaç duyduğu özgür yaşam ve demokratik toplum mücadelesinin geliştirilmesi için Kemal Pir ve Haki Karer yoldaşların mirasının daha güçlü aktarılması gerekmektedir. Kardeşliğin inşası hangi değerler üzerinden şekillenecek? Bu bağlamda PKK tarihi ve özelde 14 Temmuz Ölüm Orucu direnişi özünde bir Kürt ulusal diriliş tarihi olmakla birlikte; esasta bundan çok öte bir değerler dünyası yarattı. Amed zindan direnişinin çok kısa sürede dünya çapında tanınması bu değerlerle alakalıdır. Zindan direnişi, daha sonra Önderlik gerçekliği ile birlikte mücadele tarihimizin en hızlı ve en yaygın dünya çapında sahiplenilen hakikati oldu. Bu değerler çağımızın en demokratik ve özgür toplum inşasının temel harcıdır. Bunlar, halkların karşılıklı birbirinden koparak, birbirini ötekileştirerek veya ezerek, yok sayarak değil, bütün farklılıkları ile birlikte ortak yaşamı barış, demokrasi ve özgürlük gibi ortak değerler etrafında inşasını mümkün kılan değerler bütünüdür.

Ortak yaşam inşasında buluşmak

Türkiye halklarını, aydınlarını, gençlerini ve özellikle kadınlarını bu anlamda Kürt halkı ile bu ortak değerlerde buluşturmak; toplumsal barışın ve demokratik toplum inşasının zeminlerini, bunun ortak dilini ve bilincini yaratmak bu anlamda 14 Temmuz Ölüm Orucuna, insanlık değerleri uğruna şehit düşen M. Hayri Durmuş, Kemal Pir, Akif Yılmaz ve Ali Çiçek yoldaşların direniş mirasına verilecek en büyük cevaptır.

Bu bakımdan 14 Temmuz direnişi günümüzde yaşayan bir hakikattir. Önümüze çok çarpıcı gerçekleri koymakta, görevler yüklemektedir. Kardeşlik denilen şey; doğru inşa edilmeyi bekleyen bir tarihsel-toplumsal ve kültürel hakikattir. Karşılıklı değişim-dönüşüm ve ortak değerler yaratmayı ve bunlar etrafında buluşmayı, halkları büyük bir coşku ile birbiriyle buluşturacak ortak toplumsal bir sözleşmeyi gerektirir. Bunun da günümüz koşullarında büyük bir mücadele, değişim ve dönüşümü gerektirdiği ortadadır.

Bu uğurda atılacak her adım, 14 Temmuz direniş gerçekliğini, orada dile gelen ve faşizmi-sömürgeci egemenliği yenilgiye uğratan değerler bütününü, gerçek kardeşliğin nasıl yaratıldığını bütün halklara ulaştıracaktır. Dolayısıyla asıl olarak "Barış ve Demokratik Toplum" inşası ile son 50 yıllık Kürt direnişinin kendi içerisinde bir yumak halinde barındırdığı yeni çağın ve paradigmanın felsefik-bilimsel, kültürel, tarihsel-toplumsal değerleri daha fazla kendisini ortaya koyacak ve görünür hale gelecektir.

Bu eşiğe bizi taşıyan en önemli duraklardan birisi kuşkusuz 14 Temmuz direnişi olmaktadır. Bunun en önemli ayağı; özellikle Cumhuriyet ile birlikte yanlış kurgulanan, hep bir egemenlik, üstünlük nosyonu ile bezenen homojen bir Türklük inşasının yanlışlığını ortaya koymak, Türkiye halkının 40 yılı aşkın bir süredir altında ezildiği faşizme karşı mücadelede başta Kürt halkı olmak üzere diğer halklarla buluşmasını sağlamak ve ortak bir yaşam inşasının teorik-pratik politik zeminlerini yaratmaktır.

Yeni dönemde her 14 Temmuz'u bu bağlamda M. Hayri Durmuş, Kemal Pir, Akif Yılmaz ve Ali Çiçek yoldaşların anısına, onların bu büyük direnişle ortaya koydukları gerçekleri ve değerleri en geniş biçimde halklarımıza, gençlere, aydınlara ve kadınlara ulaştırmaktır. 14 Temmuz şehitlerine saygı ve minnetle...

Bölüm I

Barış inşasının katmanlı doğası

Barış, yalnızca şiddetin sona erdirilmesi değil, aynı zamanda toplulukların kendi kendini yönetme kapasitesini geliştirdiği, çoğulcu katılımın kurumsallaştığı ve merkezileşmiş otorite yapılarının sorgulandığı bir yaklaşım biçimidir.

● Berfin Güneş

Reber Abdullah Öcalan'ın 27 Şubat 2025 tarihindeki "Barış ve Demokratik Toplum" tarihi çağrısıyla başlayan süreç, Kürdistan ve bölge için yeni bir toplumsal dönüşümün ve mücadelenin kapılarını araladı. Bu çağrıdan sonra, hem bu sürecin niteliği hem de dünyanın farklı yerlerindeki barış deneyimleriyle benzerlikleri ve farkları üzerine birçok soru gündeme geldi. Bu sorular ve tartışmalar doğrultusunda Jineoloji Akademisi olarak bir çalışma başlattık. Araştırmalar, seminerler ve kolektif tartışmalar yoluyla bu deneyimler üzerine birlikte düşünmeye, anlamaya ve derinleştirmeye çalışıyoruz. Bu çalışmadaki amacımız, küresel barış inşa süreçlerinden çıkarılan dersleri ve kadınların bu süreçlerdeki deneyimlerini incelemek; özellikle de Kürdistan'da kadınlar öncülüğünde yürütülen barış girişimlerini ele alarak kadınların kalıcı barıştaki rolünü ve misyonunu irdelemeye çalışıyoruz. Bu araştırma ve tartışmalardan çıkan kısa değerlendirmeleri bir yazı dizisi olarak paylaşmayı planlıyoruz. İlk olarak barış kavramının çok katmanlı yapısına odaklanıyoruz.

Barış inşasının çok katmanlı doğasını yeniden düşünmek

Barış inşası, 21. yüzyılın en karmaşık ve çok boyutlu toplumsal süreçlerinden biridir. Bu olgu, salt diplomatik müzakerelerin veya hukuki düzenlemelerin çok ötesindedir. Derin tarihsel bağlamlara, kültürel kodlara, iktidar ilişkilerine ve toplumsal dönüşüm mücadelelerine sıkı sıkıya bağlıdır. Soğuk Savaş sonrası dönemde, 200'ü aşkın ülke ve bölgede 2.000'in üzerinde barış anlaşması, ateşkes protokolü ve geçiş dönemi düzenlemesi imzalandı ve 150'den fazla barış süreci gerçekleşti. Bu durum, barışın yalnızca diplomatik bir gereklilik olmadığını açıkça gösteriyor. Barış aynı zamanda; toplumsal adalet, eşitlik, temel haklar, hafıza politikaları ve neoliberal küresel sisteme direnç ekseninde şekillenen bir mücadele zeminine dönüşmüştür. Kolombiya, Sudan veya Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki ve daha birçok örnekteki eşzamanlı ve çelişkili çoklu barış girişimleri, bu süreçlerin doğrusal olmayan ve iç içe geçmiş doğasının çarpıcı örnekleridir. Gerçek barış, müzakere masalarında inşa edilen statik bir mutabakattan ziyade; tabandan gelen, günlük ilişkilerde yeniden üretilen ve zamanla kurumsallaşan dinamik bir "ilişki ekosistemi" olarak karşımıza çıkar.

Evrensel reçetelerin sorunsallığı ve liberal barış Eleştirisi

Bu olgusal çeşitlilik, barış süreçlerinin evrensel bir "reçete" ile açıklanamayacağını gösterir. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında küresel norm haline gelen liberal barış modeli (çok partili demokrasi, serbest piyasa, insan hakları, hukukun üstünlüğü), bu nedenle yoğun eleştirilere uğramıştır. Model, birçok durumda yerel sosyo-politik gerçeklikleri ve tarihsel dinamikleri dışladığı, yukarıdan dayatılan bir mühendislik projesi olarak görülmüştür. Afganistan, Irak ve çeşitli Afrika ülkelerindeki deneyimler, neoliberal politikalar eşliğinde mekanik olarak uygulanan bu yaklaşımın sıklıkla başarısızlığa uğradığını veya derin meşruiyet krizleri yaşadığını ortaya koymuştur. Daha da sorunlu olan, barışın genellikle üç indirgemeci kavrama sıkıştırılmasıdır; Fiziksel şiddetin yokluğu (çatışmasızlık), mevcut düzenin sürdürülmesi (normale dönüş), eski sisteme entegrasyon. Bu tekniksel leştirilmiş negatif bakış açısı, toplumsal adalet ve temel hak taleplerini görünmez kılarak barışın özünü zayıflatmaktadır.

Negatiften pozitif/dönüştürücü barışın yeniden tanımı

Barış çalışmalarındaki eleştirel dönüşüm, kavramı yeniden tanımladı. Geleneksel "negatif barış" anlayışı(savaşın ve fiziksel şiddetin sona ermesi), yerini yapısal şiddetin(sistematik eşitsizlikler, adaletsizlikler) ve kültürel şiddetin(ötekileştirici ideolojiler) köklü dönüşümünü hedefleyen "pozitif/dönüştürücü barış" anlayışına bıraktı. Bu radikal yaklaşım, barışı; toplumsal adaletin, kadın özgürlüğünün ve temel hakların tesis edildiği, sürekli müzakere edilen dinamik bir süreç ve toplumsal ilişkilerin demokratikleştiği bir ekosistem olarak kavramsallaştırır. Bu perspektifle barış; yalnızca çatışmasız bir ortam değil, aynı zamanda halkların kendi kaderini tayin hakkının tanındığı, merkezi iktidar ilişkilerinin yataylaştığı ve topluluk temelli siyasal yapıların geliştiği bir toplumsal modeldir. Bu anlayışta barış süreçleri, yalnızca eski düzenin onarımıyla değil; eşitlikçi, ekolojik ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı yüksek bir gelecek tahayyülüyle ilişkilidir. Toplumsal dönüşümün asli bir bileşeni olarak barış, modern devletin sınırlarını aşan yeni bir demokratik yaşam formunun temelini atma iddiası taşır. Barış, bu çerçevede yalnızca şiddetin sona erdirilmesi değil, aynı zamanda toplulukların kendi kendini yönetme kapasitesini geliştirdiği, çoğulcu katılımın kurumsallaştığı ve merkezileşmiş otorite yapılarının sorgulandığı bir yaklaşım biçimidir.

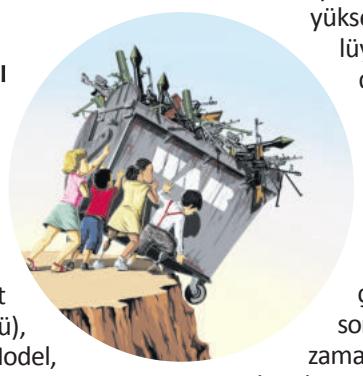

Eleştirel teorilerle derinleşen barış literatürü

Barış literatürü, 2000'lerle birlikte eleştirel teorilerle zenginleşti. Feminist perspektif, barış ve güvenliğin toplumsal cinsiyet boyutunu merkeze alarak şiddetin patriyarkal doğasını ve kadınların "yaşam hakkı" mücadelesini vurgular. Yerel Barış İnşası, süreçlerin tabandan beslenmesinin hayatiyetine işaret eder. Postkolonyal eleştiriler ise Batı-merkezli bilgi üretimini, evrenselcilik iddialarını ve sömürgeci mirasın süregiden etkilerini sorgulayarak "Kimin barışı?" sorusunu gündeme getirir. Bu sorgulama yalnızca Batı-dışı coğrafyalarda değil; merkezileşmiş ulus-devlet yapılarına karşı alternatif barış arayışları geliştiren yerel aktörlerin düşünsel çabalarında da karşılık bulur. Özellikle Ortadoğu bağlamında, yerel halkların birlikte yaşam deneyimlerine, kültürel çoğulluğa ve doğayla uyumlu yaşam formlarına dayalı yeni barış epistemolojileri filizlenmektedir. Barış, bu çerçevede ulus-devletin tekçi güvenlik anlayışına değil, halklar arası özgür ve eşit ilişkilere dayanan bir çoğulculuk zemininde yeniden tanımlanmaktadır. Bazı bölgelerde halklar arası ittifak ve kolektif öz-örgütlenme biçimleri, barışı yalnızca bir sonuç değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi olarak kavramsallaştırmaktadır.

Batı'nın sömürgeci bakış açısından kurtulmak, halkların kendi barış anlayışlarını oluşturması için elzemdir. Çünkü gerçek barış; Batı'dan gelen hazır teorilerle değil, yerel halkın tarihsel tecrübeleri, direniş birikimi ve birlikte yaşama kültürüyle kurulabilir. Dolayısıyla barış, devletlerin veya uluslararası kurumların dayattığı bir kalıp değil, toplulukların kendi bilgisi, ortak hafızası ve dayanışma yöntemleriyle şekillenen canlı bir süreçtir. Bu süreç, bilgi üretiminde "kimin özne olduğu" ve "kimin için yapıldığı" sorularını gündeme getirerek, yerel aktörleri ve halkları merkeze alan diyalojik ve karşılıklı öğrenmeye dayalı modelleri zorunlu kılar. Sonuçta barış, sadece belgelerde değil; hafızada, bedenlerde, anılarda ve gündelik ilişkilerde yaşanır.

Kapsayıcılık: barışın olmazsa olmazı

Kapsayıcılık, barış süreçlerinin temel taşlarından biridir. Kadınların, gençlerin, yerli halkların ve ezilenlerin anlamlı katılımı sadece etik bir zorunluluk değil; sürecin meşruiyeti ve sürdürülebilirliği için hayatidir. Birleşmiş Milletler'in 1325 sayılı Kadın, Barış ve Güvenlik kararına rağmen, bu katılım çoğu kez sembolik düzeyde kalmaktadır. Kolombiya'daki kadın hareketlerinin Havana müzakerelerine etkisi(sonuçlar uygulanmasa da), Ruanda'daki bilge kadın arabulucuların rolü ve Güney Afrika Hakikat Komisyonu'ndaki kadın tanıklıklarının getirdiği ahlaki ve politik boyut, barışın "ilişkisel adalet" gerektirdiğini gösterir. Geçmişin hukuki olduğu kadar toplumsal ve duygusal düzeyde de onarılması zorunludur. Kadınlar savaşlardan orantısız şekilde etkilenseler de barışın sadece mağduru değil, aynı zamanda öznesi ve taşıyıcısıdır. Ne yazık ki Kolombiya'dan Chiapas'a, Filipinler'den Nepal'e kadar birçok barış sürecinde kadınlar nesnelleştirilmeye çalışıldı.Savaş sonrası dönemde toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin artması, barışın yalnızca hukuki bir süreç değil, toplumsal bir mücadele olduğunu gösteriyor. Kadınların barış, demokrasi ve özgürlük mücadelesi; sürekli, özerk ve politik bir hattı ifade eder.

Ekolojik adalet ve barış

Ekolojik adalet, giderek barış çalışmalarında daha fazla önem kazanmaktadır. Toprak, su ve doğal kaynaklar çatışmaların hem nedeni hem de kalıcı barışın anahtarıdır. Zapatistaların Chiapas'taki özerk yönetimi, Kolombiya'daki toprak dağıtımı taahhütleri ve Filipinler'deki yerli toprak mücadeleleri, "ekolojik barış"ın neoliberal yağma politikalarına ve eko-kırıma karşı sürdürülebilir, topluluk temelli bir alternatif olduğunu gösterme girişimleridir. Post-anlaşma dönemlerinde neoliberal yeniden yapılanma(özelleştirme, kaynak çıkarımı, altyapı projeleri), birçok örnekte yeni mülksüzleştirmelere ve çatışma dinamiklerinin yeniden alevlenmesine yol açsa da, bu alandaki mücadelenin giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Sonuç olarak; Latin Amerika'dan Afrika ve Asya'ya uzanan deneyimler, sürdürülebilir barışın tek tip formüllerle inşa edilemeyeceğini göstermektedir. Barış inşası; doğrusal ilerleyen bir süreçten ziyade(Çatışma → Müzakere → Anlaşma → Anayasa → Seçimler), fırsatlar, gerilimler ve beklenmedik dönüşlerle şekillenen çok aktörlü, çok katmanlı bir mücadeledir. Başka bağlamlardan alınan çözümlerin ezberle uygulanması, yüzeysel sonuçlar ve yeni çatışmalar yaratabilir. Kalıcı barış ancak yerelin tarihsel, kültürel ve siyasal özgünlüğünü esas alan, yerel aktörlerin bilgi ve özerkliğini merkeze koyan, karşılıklı öğrenmeye dayalı yaklaşımlarla mümkündür. Ekonomik eşitsizliklerin ve toprak sorunlarının çözümü, kadınların ve ezilenlerin aktif katılımı ve güvenlik garantileri bu sürecin temel bileşenleridir. Barış; statik bir uzlaşı değil, kökleri kolektif hafızaya, gövdesi gündelik direnişe, dalları ortak hayallere uzanan canlı bir yapıdır. Bu yapı, neoliberal tahakkümün aşılması ve yerelin özgür öz-örgütlenmesiyle yeşerir. "Yaşamı inşa etmek" anlayışıyla ifade bulan bu yaklaşım, barışı bir proje değil, yaşamın demokratikleşmesinin özü olarak görür.

ABDULLAH ÖCALAN

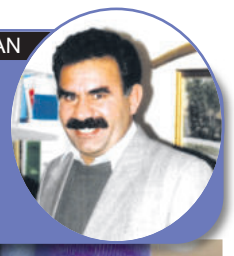

Kürtlerde varlık bilinci ve farkındalık

Oturumumuz bir ön konferans gibi gözüküyor. Çalışmamıza şöyle bir başlık atmak istiyorum: 'Kürt varlığında ve Sorunsallığında bir dönemin sonu, yeni dönemin eşiğinde olmak.' Bu çok zorlu ve tarihi bir çalışma olacak. Yeniden yapılanmaya doğru giderken sorunu farklı başlıklarda ele almaya ihtiyaç var. Bu başlıkların her biri derinlikli analizler gerektirir. Zaman alacaktır. Aceleye getirmemiz de doğru olmaz. Bununla birlikte 'giriş' ana metnin ruhunu verir. Ana başlıklarda bir kavrayış yaratmaya yeterli olur. Giriş'i bu formatla ele alacağız. Arkadaşlar da bu taslağa dayanarak Kongre süreçlerini ele alabilirler. Çünkü çalışmanın tamamı 1 ayı bulabilir. Bu da süreci geciktirebilir, sıkıntıya sokabilir.

Kürt geleneksel varlığı yok ediliyor

Kürtlerde varlık bilinci ve farkındalık konusuyla başlamak istiyorum. Hani o meşhur 'Kürtler var mı yok mu?' Varlarsa ne kadar var olabildiler? Ve daha da önemlisi varoluş ile özgürlük ne kadar iç içedir ve birbirlerini ne kadar olanaklı kılarlar?' yaklaşımları vardı. PKK Kürt varlığını kanıtlama ve özgürlüğün kapısını aralama hareketidir. Ve bu noktada tıkanma var işte. Yıllar sonrası dönem biraz bunu ifade ediyor. Bunun için daha yakın bir geçmişe bakış atalım. Örneğin geleneksel Kürtlükle son etkili iki kalkışma yani iki ayaklanmanın sembol önderleri Şeyh Sait ve Seyit Rıza'nın idam sehpasındaki son sözlerini nasıl yorumlayabiliriz? Bunu biraz açabilirim. Bu geleneksel Kürtlüğün yok edildiğini ifade ediyor. Bu sözlerin anlamı bu. Geleneksel Kürtlük demek geleneksel Kürt varlığı demektir. Ve o Kürt varlığının son iki önderi idam sehpasında bitişi ifade etmişlerdir ve bir miras bir anı bırakmışlardır. Neydi Şeyh Sait'in sözleri: "Hani savcı bey vaat etmiştin, birlikte bir ziyafet çekecektik. Kuzulu muzulu ne oldu?" diye bir soru soruyor. Bu dini gaflettir, çünkü dindar bir Nakşi şeyhidir. Aslında hazin bir trajik yanılgının ifadesi oluyor, o sığındığı ideolojinin ne kadar yanıldığını ortaya koyuyor, bunu yüzüne vuruyor.

Seyit Rıza'nın da işte benzeri, "Ben sizinle baş edemedim, bu bana ders olsun; ama ben de sizin önünüzde diz çökmedim, bu da size dert olsun" sözü daha anlamlı bir sözdür. Bu söz hem kandırılmayı ifade ediyor. Hem de son anda teslimiyeti dayatmışlar, "teslim ol idamdan kurtul." "Hayır teslim olmam bu da size dert olsun" diyor. Gerçekten dert kaynağı olarak bırakıyor Dersim'i... Bunu ifade ediyor. Sonuçta iki gelenek de hem Nakşi geleneği hem Alevi geleneği ya da Sünni Alevi geleneği; aslında her ikisi de uydurma. Kapitalist modernite, ulus devletçilik ideolojik olarak gelişirken, Kürt inkarı temelini bu iki kavramla atıyorlar. Böyle bir uydurma Alevilik inşa ediliyor, 19.yüzyılın sonu ve 20.yüzyılın başlangıcında. Bu iki aldatmacayla bir Kürt geleneksel varlığı yok ediliyor aslında, özü bu ama hala izleri çok çarpıcı. Hem Bingöl hem Dersim somutunda yaşanıyor. Ve bu önderler aslında bunu ifade etmiş oluyorlar, idam sehpasında olması çok önemli. Bir ölü gerçekliği ifade ediyor, hasta değil, yaralı da değil, ölü bir gerçeklik.

Ara dönem hangi gerçeği ifade ediyor

Bununla bağlantılı bir ara dönemi Kadı Muhammed, Mustafa Barzani, Kasımlo, Celal Talabani şahsında yaşanan bir ara dönem. İşte bu dönem hangi gerçekliği ifade ediyor? Evet bir gerçekliği ifade ediyor. Bildiğimiz geleneksel feodal diyoruz, geçiş diyoruz, oradan bize kadar gelen içinde yarı burjuva yarı aristokrat kişilikler. Burjuva diye kastettiğimiz 2. Dünya savaşından sonra ve günümüzde halen varlığını sürdüren bir dönem yani aslında İslam'daki kapitalistleşme, burjuvalaşma... Böyle bir dönem yaşandı mı, yaşanabilir mi? Ama var. Böyle bir kapitalizmi, milliyetçi bir varlık ve milliyetçiliğin temelli bir bilinç var. Temsilcilerden belli. Zaten Kadı Muhammed'in bir devlet olma geleneği var. Barzani'nin hala bir devlet olma deneyimi yaşanıyor. Buna Talabani de ortak. Ama döneme damgasını vuran bir Kürt ulus devlet henüz yok veya ne kadar çabalansa da şüpheli. Olsa da ne kadar yerel bir olgu son derece tartışmalı ve en önemlisi de bize karşı çıkartıldı bu son Kürt federe devlet olayı. Bizzat Türkiye Cumhuriyeti'nin olmazsa olmaz destekleri temelinde gelişti, aslında bir varyant oluşum. Devrimci hareketi tasfiyenin bir aracı olarak öne sürüldü 92'den itibaren. Önce Federe parlamento sonra diğer organlar. İşte silahlı kuvvetler o bildirileri bunların yardımıyla atıyorlar teslim olmamız için çok çarpıcı bir gerçekliktir. Bu ara bir dönem...

yani Kürt milliyetçiliği, Kürt sermayesi, biz ilkel komprador burjuvazi diyoruz, bazıları daha gelişmiş olabilirler, Diyarbakır merkezli, Erbil merkezli, Süleymaniye merkezli hatta Mahabat merkezli. Ama bana göre bunlar son derece geçici yapay karşı devrim öğeleri olarak, tasfiye aracı olarak dayatılan aygıtlar oluşumu. Hem ideolojik içeriği böyle hem pratikleşmesi böyle.

Bir de aranın arası bir dönemden bahsediyoruz. Aranın arası dönem bize kadar gelecek olan dönemdir. Bunun temsilcileri veya ifade edicileri olarak işte Sait Elçi, Sait Kırmızıtoprak, Süleyman Mouni kardeşler hatta Siraç'ı da dahil ettim, edebiyatta Cigerxwin, müzikte de Aram Tigran. Bunları nasıl anlamlandırmalıyız. Bunlara yurtsever diyoruz. Kimilerine sosyalist de diyoruz. Modern hepsi, dürüst yani bir işbirlikçilik yaptıkları yok. Karşı güçlerin iradesi değiller, aygıtı değiller, sesi değiller. Ama çok bireysel kalmışlar, çoğu imha olmuş bu işbirlikçiler tarafından.

Kendilerini anlamlandırmakta güçlük çekmişler, yaşatmakta güçlük çekmişler ve hepsi komploya kurban gitmişler, en önemlisi de sürgünde ölmüşler. Bir sürgün gerçeklikleri var. Ama tabi bizi de biraz etkilemişler. Yani nereden bakarsan bak bizim protolarımız bunlar. Benim kendi açımdan da söylüyorum bunlar proto Apocu bir gerçeklik olarak gözüküyorlar. Böyle bir anlam biçmek istedim bu aranın arası döneme.

50 yıllık amansız bir emek ve mücadele

Daha sonra girişimizi bizimle ilgili olan kısmı, 20.yüzyılın sonu ile 21.yüzyılın ilk çeyreğine damgasını vuran kendi gerçekliğimden bahsediyorum. Bir Apo gerçekliği var bu açık, ne inkar edilebilir, ne de abartılabilir. Tabi bu Apo gerçekliği veya hakikati nasıl yorumlanmalı. Hayal ve gerçeklik olarak neyi ifade eder?

'Apo dönemi' Önderliksel karakteri itibariyle çok az anlaşıldı. Anlaşılmıyor. Önderlik Gerçeği diyorsunuz ama nedir bu gerçeklik, anlamıyorsunuz. Halk dağılmış, felç edilmiş, anlama gücü yok. Kadro donanımsız. Elli yıldır Kürtlerin şaşkınlığı Mesihçiliği bu gerçeklikle bağlıdır. PKK'de Önderliksel gerçekleşme Kürt tarihinde bir dönüm noktasıdır. En az Kürt uyanışı diriliş devrimi kadar önemlidir. APO gökten inan bir mesih değil; emekle, toplumsal gerçekleşmeyle kendisini yaratan bir Önderliktir. Kürt- Kürdistan tarihinde sosyalist önderliğin inşasıdır. APO bir önderlik inşası bir kişi kültü inşası değil, kolektif önderlik inşasıdır.

Önderliksel çıkış sürecinde Kürtlük dağılmış, geleneksel önderlikle iflas etmiş, Kürt düşünceden düşürülmüştü. Böyle bir ortama gelişmiş olmasına mucizevi anlamlar yüklenmiş olması anlaşılırdır. Fakat artık yeter! 50 yıldır doğru anlaşılmayı bekliyorum. Anlatıyorum, anlatıyorum sonra yine anlatıyorum. PKK'de Önderlik gerçeğini anlamamak, PKK'yi anlamamak, özgür Kürdü, Kürdistan'ı anlamamak demektir. Gerilikte ısrar etmek demektir. Bunun için gelişmiyor, Önderleşmiyorsunuz. Sizi Önderlik gerçeğinin bir parçası haline getirmek için 50 yıldır amansız bir emek ve mücadele içindeyim.

Barış en az savaş kadar ciddi bir olay

Önderlik gerçeğini doğru anlamadan, kendini gerçekliğe yatırmadan bırakın topluma öncülük etmeyi, kendiniz yürüyemezsiniz. Nitekim kendinizi dahi taşıyamıyorsunuz. Muazzam bir söylem ve eylem gücüm var. Bunları size sunuyorum, zorla vermeye çalışıyorum, yine almıyorsunuz. Kendinizi bir çözümsüzlük olarak dayatmakta ısrar ediyorsunuz. Neden? Bu önemli tabi çünkü ciddi bir iş. Şu anda APO gerçeği hem bir süre durum olarak hem de an olarak tarihe damgasını vurmuş ve öyle gidiyor. Ve geldik işte PKK'deki açmaza ve buna bir çözüm bulmaya; yani bu fesih meselesine. Şu an hala her an yaşadığım durum....

Evet burda bir anın tekrarı var, yaratım değeri fazla yok, bir sıçrama yapmak gerekiyor. Bir eşik atlamak gerekiyor. Tuhaftır, bizim tarafımızdan değil, bizzat benimle amansız ve her an idamım için her şeyi yapan bir Türk, dönemin Türk duyarlılığının partileşmiş hatta proto parti devletin en yetkili sesi ve eli olarak Devlet Bahçeli açtı bu yeni dönemi. Yani bizimle amansız savaş önderi olarak Bahçeli DEM heyetine bunu bizzat söylüyor. "Ben bütün ömrümü buna adamıştım ama şimdi yeni bir dönemi başlatmak istiyorum." Bu da bana göre, bu barış ve demokratik toplum çözümüne açık bir çağrı ifadesidir. Hem bir barış çağrısı hem tutarlı hem de demokratik çözüm içeriği olan bir barış çağrısı. Gelişmeler biraz bunu da gösteriyor. Ve buradan çıkartacağımız tek sonuç ancak savaşanlar barışabilir. Yani ikincil üçüncü güçler değil de ara güçler müttefikler değil de bizzat savaşın sorumluluğunu taşıyanlar ancak barışın sorumluluğunu üstlenebilir. Çünkü barış en az savaş kadar ciddi bir olay.

Ve böyle ciddi bir olayın sorumluluğunu da onun bir numaralı taşıyıcıları sahiplenebilir. Dolayısıyla gerçekçi, bu savaşı devlet yürütüyor. Devlet bu savaşı bir barış denemesi olarak yeni bir başlangıca dönüştürme gereği duyuyorum. Bu seslendirildi son altı ayda. Biz de isabetli olarak bu elin havada boş bırakılmaması, bu sese karşı duyarsızlık gösterilmemesi gerektiğine kani olarak anında yanıt verdik. Ki bu savaşımın bir numaralı sorumlusu, yürütücüsü olarak sorumluluk duyduk ve yanıtı da gecikmeksizin verdik. Bu da kamuoyu ile paylaşılmıştır. İfadesi de şöyledir; savaşanlar ancak barışı gerçekleştirir. Diğer muhatapların barışı gerçekleştirme gücü olamaz. İkincildir ya da yardımcıdır. Esas inisiyatif bu işin öncülüğünü yapanlardır. Böyle bir rotaya girdi, bu da bana göre sağlıklı bir yöntemdir. Bu yöntem temelinde başlangıcı biraz daha boyutlandırdık ve devlet denetiminde bu toplantımızla programını hazırlıyoruz. Nasıl bir demokratik toplum bunun yoğun çabası içindeyiz. Bu eşikten atlamak istiyoruz. Nedir bu, savaş ve ayrılıkçı çatışma sürecinden barış ve demokratik bütünleşme, Türkiye Cumhuriyeti'yle özellikle. Diğer devletlerle ise Irak, İran, Suriye devletleri içinde benzer süreçler devreye girecektir. Türkiye'nin inisiyatifinde olması da bana göre hem aklın gereği hem gerçekliğin ifadesi oluyor. Öyle olması gerekiyor, öyle oluyor. Dolayısıyla bu atılan adım oldukça ciddiye alınabilecek bir adım. Her ne kadar belli bir zorlanmaya uğrasa da doğru bir adıma benziyor. Atlanacak mı bu eşik tamamen yaratıcı çabalar bunu mümkün kılabilecek. Bu temelde yeni dönemi yedi ana başlık halinde sunmayı deniyorum. Bu yedi ana başlığı neden seçtim, nasıl seçtim? Tartışıyoruz.

Atılan adım oldukça ciddiye alınabilecek bir adım. Her ne kadar belli bir zorlanmaya uğrasa da doğru bir adıma benziyor. Atlanacak mı bu eşik tamamen yaratıcı çabalar bunu mümkün kılabilecek.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın 25 Nisan 2025 tarihli "Kürt varlığında ve sorunsallığında bir dönemin sonu, yeni dönemin eşiğinde olmak" başlığı ile sunulan tarihi perspektifin giriş bölümü

Li Îranê çareserî ne şer e, demokratîkbûn e

Zîlan Vejîn

Îran piştî şerê Qendîl ê di sala 2011'an de, di 13'ê Hezîrana 2025'an de rasterast neket nava şer. Bi salan Îranê şerekî wekaletê li derveyî sînorên xwe bi rêve dibir. Li gelek welatên herêmê hêza xwe ya leşkerî ya şerker rêxistin kiribû, bi vî şêwazî pergala parastina li hember êrişên derve pêşxistibû. Şerê wekaletê yê bi Hizbullaha Lûbnanê, bi Husiyan li Yemenê, bi Elfatimiyon û Elzeynebiyon li Sûriyê û Heşdî Ş'abî li Iraqê, temenê Îranê ji ya dihate payîn dirêjtir kir. Ev sîstemeke parastinê ya li hemberî mudaxeleyên derve bû. Hertim şerê xwe bi wan da kirin. Di demên berê de şerê Qendîlê jî, şerê di navbera Îran û Iraqê yê di sala 1980'an de jî zirar û ziyanek mezin da rejîma Îranê. Di van her du şeran de jî ti destketî û qezencek Îranê çênebû. Di şerê 2011'an de esas Îran ket nav xefka dewleta Tirkiyê. Ji ber bi plana ku wê her du hêz bibin yek û her yek jî wê ji aliyekê ve bi ser Tevgera Azadiya Kurd de werin û tine bike tevgeriyan. Lê Îran di wî şerî de tenê ma û bi windahiyek zêde mecbûr ma xwe paşde vekişîne. Bi windakirina ew çend hêz, şerê ku her dihate gotin gihiştiye ber derî, niha di hundir de ye.

Şerê ku ji derve destpê kir ket nava Îranê

Bi êrîşa 7'ê Cotmeha 2023'an a Hemasê ya li dijî Îsraîlê, rewşa herêmê ket nav alozî û şerek hîn dijwar. Hêza hegemon ev êriş weke sedemek bingehîn kir hêcet û êriş bir ser Hemasê. Niha rewşa ku gelê Filîstînê li Xezayê pêre rûbirûye li ber çavê hemû cîhanê ye û kesek dengê xwe nake. Di vî şerî de yek ji armancan Îran bû. Hemû hêzên wekaletê yên Îranê bûn hedefa Îsraîlê û Amerîkayê. Bi vî şêwazî Îran lawaz kirin û hêza wê ya wekaletê ji hev xistin. Niha jî şer derbasî nava Îranê kirin. Di serî de hemû fermandar û berpirsên wan rêxistinan hedef girtin û kuştin. Wisa hêza şerkirin û parastinê ya li derve lawaz kirin. Niha heman rêbazê di nav Îranê bixwe de jî pêk tînin. Esas êrişa rasterast ya li ser Îranê bi kuştina Qasim Silêmanî û zanyarê atomê Ferxîzade destpê kir. Sala 2024'an bi qezayê mirina Îbrahîm Reîsî ya bi guman û kuştina Îsmaîl Hanî li Tehranê di merasîma serok-komariya Pizişkiyan de û gelek êrişên hewayî yên Îsraîlê yên li ser Îranê destpê kiribû. Di van salên dawî de gelek caran Amarîkayê êrişên hewayî li ser cihên çekên nûkleerî kir û Îranê her xwe bê deng kir. Xamaney bi gefan bersiv da van êrişan û xwest motîvasyona artêş û civakê bilind bigire. Niha di vî şerî de hema di roja yekê de nêzî bîst kesên di asta berpirsên paye bilind û gelek zanyarên atomê hatin kuştin. Bi rêbaza ku li ser Hemas û Hizbûllahê de çûyî, Îsraîlê li ser dewletê jî êriş pêk anîn. Hêzên parastina Îranê derbên gelek giran xwarin û hîna jî ev rewş berdewam e. Hema bêje serfermandarên hemû beşên hêzên parastinê hatin hedef girtin û kuştin. Ev bi giştî rewşa Îranê diyar dike.

Bedela şer jin û civak didin

Ya ku îro bi serê Îranê hatî, berî vê çend salan hat serê Efxanîstan, Iraq û Sûriyê û vê rewşa civakê ji berê xirabtir kir. Ji ber bedela van şeran, di her milî de civak, jin û zarok didin. Li gel koçberî, feqîrî, kuştina zarok û jinan gelek tişt bi serê van civakan hat. Li Efxanistanê rewşa civakê bi taybet ya jinan berçav e, niha jin di destê Talîban de dinalin. Li Sûriyê çi hat serê gel û jinên Elewî tê zanîn, lê hemû cîhanê temaşe kir û bêdeng ma. Li Iraqê hukûmeta piştî Sedam Hûseyîn herî dawî bi qanunên Şerîetê qirkirina jinan ya zewaca temen biçûk fermî kir. Ev hemû vê rastiyê radixin ber çavan. Lê li Rojavayê Kurdistanê di pêşengiya jinan de civakê xwe rêxistin kir û hêza xwe ya parastinê pêş xist. Bi pergala rêveberiya xweser îro bû modelek demokratîk a gelan, hemû gel û jinên azadîxwaz jê îlhamê digirin û weke nimûne dibînin.

Şerê cîhanê yê sêyem ku Rêber Apo bi nav kiribû, li ser hegemonya li herêmê her ku diçe berfirehtir dibe. Di vî şerî de Îran yek ji helqeyên esasî bû ku her di hedefa hêzên derve de bû. Gelo piştî Îranê wê dor bê kîjan hêzê, ev jî cihê pirsêye! Hêzên hegemonîk bi vî awayî temenê pergala xwe ya sermayedarî dirêj dikin û netew dewletên heremî jî herdem di jêr navê vê xeteriyê de kiryarên xwe rewa dikin. Esas yên ku di van şeran de bedelan didin jin û civak in, ne dewlet in. Vî şerî bixwe re civak ber bi qeyranên aborî, siyasî, jiyanî, koçberî û bê ewlehî ve bir.

Bi şer û destwerdanê pirsgirêkan kûr dikin

Mudexeleya hêzên derve ya li ser herêmê di sala 1990'an de li Kendavê, 2001'an jî li ser Efxanîstanê destpê kir û niha di sala 2025'an de gihişt Îranê. Lê dema mirov li dîroka vî şerî û mudexeleyên hêzên hegemon ên di bin navê demokrasî, aramî û aştiyê de pêk hatine dinêre berevajî, ji derveyî hilweşîn, qeyran û pêxirtengiyê tiştek pêş neketiye. Şerê cîhanê yê sêyem ku bi mudexeleya li ser herêmê destpê kir û bê navber berdewam e, bê îstîqrarîyek mezin di herêmê de ava kiriye. Bi kûrbûn û berfirehbûna êrişa Îsraîlê ya li ser Îranê re jî diyar e ev bê îstîqrarî wê kûrtir bibe. Çawa ku hemû mudaxeleyên ku li ser herêmê pêk hatin ti çareseriyek pêş nexistin, ev şer jî derveyî kûrkirina pirsgirêkên heyî tiştek nayîne. Ji ber ev şer ê di navbera hêzên netewperest ên mezhebî de ye li ser hegemonya herêmê. Nakokî û rageşiya ku di navbera Îran û Îsraîlê de ku niha gihişt asta êrişên rasterast ne tenê meseleya çekên atomî ye, di heman demê de şerê di navbera hêza statukoparêzên herêmî û sermayedarên cîhanê de ye. Ji bo wê jî ti qezenca gelê Îran û herêmê tê de nîne.

Îran bi çêkirina çekên atomê nekariya xwe biparêze, ya esas û bingeh pêşxistina demokrasiyê ye. Tişta herî mezin ku bi Îranê da windakirin ew e; gavên demokratîk neavêtin û çareseriya hundirîn nekir mijara sereke. Îranê herdem li derveyî xwe pirsgirêk dît û xwest wisa jî çareserî pêş bixe. Ji ber Îranê çareseriyek li ser esasên demokratîkbûnê bi civakê re pêş nexist û hêza cewherî ya dînamîkên hundir berçav negirt, li derve jî hêzek mezin winda kir. Ger bi dînamîkên hundirîn re gavên demokratîk ên çareseriyê pêş bixista, wê îro bi awayek herî bi hêz bi hemû civak û gelên Îranê û herêmê re îtîfaqên stratejîk pêş bixista, wê karîba pêşî li van êrişa bigirta û bersiv bida. Lê Îranê di siyaset û hişmendiya xwe ya statukoparêz de, siyaseta darvekirinê, qedexe û zextên li ser jinan de her israr kir. Xeteriya herî mezin jî niha rewşa civakî ye û dewlet jî niha herî zêde ji vê rewşê ditirse.

Civak dikare hesabên hêzên derve pûç bike

Civaka Îranê bi hemû cudabûna xwe ya netewî, çandî û baweriyan di herêmê de xwedî dîrok û çandek kevnar e ku hemû nirxên manewî û madî yên herêmê di nav xwe de dihewîne. Bi vê hebûna xwe dikare bibe xwedî rol û pêşenga pêşxistina pergala Neteweya Demokratîk. Xwedî çandek berxwedanê ye li hember zaliman ku serî netewandiye û di heman demê de xwedî reûresmek kevnar ya civaka komîn e. Esas bi hemû dewlemendiyên xwe yên madî û manewî civaka Îranê temsîla çand û dîroka gelên herêmê dike. Rejîma heyî ti carî nekarî bi vê siyaseta xwe temsîla îrade, rastî û heqîqeta civaka pir reng ya Îranê bike. Di vê rewşa heyî de civak ne rejîma heyî qebûl dike û ne jî alîgirê mudaxeleyên hêza derve ye. Ji ber her du jî ne xwedî çareseriyên demokratîk in û gel şahidiya gelek nimûneyên vê yên di herêmê de kiriye. Amerîka her dem xwest ku hem pêşî li pêşxistina çekên atomî yên Îranê bigre hem jî bi her awayî Îranê bike jêr kontrola xwe. Ya ku hişt heya niha Îran li hember hêza Amerîka bisekine ne ew hêzên wê yên şerker ên wekaletê bûn, sekna civakê ya li hember modernîteya Ewropayî bû. Wisa xuyaye di vî şerî de wê herdu alî jî di siyaseta xwe de li ber xwe bidin. Îsraîl bi israr e ku xeteriya di hêla Îranê de ji ser xwe rake. Rakirina vê xeteriyê jî tê wateya hilweşîna pergala heyî û Îran xistina jêr kontrola xwe. Lê di vê rewşê de çarenûsa rejîmê wê ber bi kuderê ve biçe ne diyar e.

Di vê sedsalê de hemû dewlet netewên ku xwe di guhertinên demokratîk re derbas nekin û siyasetek demokratîk û îradeya civakê esas wernegirin, nikarin xwe ji mudaxeleyên heyî biparêzin. Niha hemû fermandar û berpirsiyarên ku wekî dendika Şoreşa Komara Îslamî ya Îranê bûn, yek bi yek tên hedef girtin û kuştin. Jixwe di Îranê de Spahê parastin û Apah Quds di diyarkirina siyasetê de xwedî rolek serekene. Ew her du jî wek hêza muhafezekar di diyarkirina siyaseta derve û ya navxweyî de diyarker in. Ji bo wê jî lawaziya hêza artêşê wê li ser giştî rewşa Îranê jî bandora xwe bike. Ji ber wek aliyê muhafazekar di meclîsê de jî bi bandor e û siyasetê araste dike.

Bi Jin Jiyan Azadî pêşengiya dema nû

Niha mijara esasî li Îranê rewşa civakê û bi taybet ya jinan e, çavê herkesê jî li ser helwesta civakê ye. Civaka Îranê bi çanda xwe ya dîrokî bi axa xwe ve girêdayî ye. Ji bo vê heya niha gelek hesabên li ser xwe pûç kiriye. Yanî li gor rastî û heqîqeta xwe ya dîrokî tevgeriya ye û nêzîkatiya li hember gelên Îranê jî li ser vê rastiyê pêwist e bê berçavgirtin. Şoreşa jin jiyan azadî bixwe re guhertin û rewşek nû li Îranê ava kir. Vê hem di warê zanebûnê hem jî di hêla rêxistinî de pêşketinên berbiçav çêkir. Di her hêlî de hişyar e û êdî dizane wê çawa tevbigere û helwest diyar bike. Lê di wê rewşa niha ya aloz û di van pevçûnan de xwe rêxistinkirin û hêza xweparastinê pêşxistin ya herî esas û giring e. Çawa ku şoreşa Jin Jiyan Azadî di pêşengiya jinên Kurd de belavî hemû Îranê bû, bi heman şêwazî dikare xwe rêxistin bike û hevgirtina xwe bi jinên Îranê re pêş bixe.

Jin pêwist e pêşî li belavbûn û koçberiyê bigire. Dibe gelek hêz bixwazin nakokiyan di navbera gelan de pêş bixin, wekî firsendekê ji bo xwe binirxînin û bi kar bînin. Bi taybet li herêmên ku gelê me yê Azerî û Kurd bi hevre dijîn, hişyarbûn hewce ye. Gelek nasyonalîstên Kurd û nijadperestên panturkîzmê hene ku bixwazin alozî çêkin. Li hemberî vê jî jinên Kurd û Azerî dikarin bi hevgirtinek hîn kûr û demokratîk pêşî li van provokasyonan bigirin. Çawa ku me li jor diyar kir, ev şer ne di berjewendiyê gelê Îranê de ye û ji bo pirsgirêkên ku gelê Îranê û jin dijîn nabe çareserî. Li ser banga Rêber APO ya Aştî û Civaka Demokratîk ku ne tenê ji bo gelê Bakur û Tirkiyê ye, ji bo hemû gelê Kurd û herêmê ye, perspektîfa ji bo pêşerojê di nav jiyanek aram û aştiyê de bijî, pêwîstî bi xwerêxistinkirinê heye. Rêbertî di peyama xwe ya ji bo xebata Jineolojî de got, "Ji Bo Jinan Rizgariya Hêviyê". Bi hêvî û ji xwe bawerbûnê jin, li ser hîma Neteweya Demokratîk xwedî rolek dîrokî û jiyanî ye. Çawa bi şoreşa Jin Jiyan Azadî têkoşîna jinê derbasî merheleyek nû bû û vê gelek destketî bi jinan da qezenc kirin, di vê merheleyê de jî bi vê rol û rista xwe rabûna jinan, gelek giring e.

Sandra Encaoua

Şoreşa jin jiyan azadî bixwe re guhertin û rewşek nû li Îranê ava kir. Vê hem di warê zanebûnê hem jî di hêla rêxistinî de pêşketinên berbiçav çêkir. Di her hêlî de hişyar e û êdî dizane wê çawa tevbigere û helwest diyar bike.

Bi hevgirtina jinan ber bi Konfederalîzma Demokratîk ve

● Kurdistan Lezgiyeva

Rojhilata Navîn û Mezopotamya navenda bîra civakî ne. Ew çavkaniya pêşketinên wekî mîtolojî, ol û zanistê ye. Ji bilî nirxên civaka xwezayî û çanda xwedewand, ew di heman demê de navenda serdestiya zîhniyeta hêza mêran a dij-şoreşger e. Serdema olên yekxwedayî ew serdem e ku hêza mêran bûye hegemonya. Dewletên ku li Rojhilata Navîn derketine holê ji hegemonyaya heyî xwedî dibin. Ev hegemonya bi zêdekirina zayendperestî, totalîterî û di 500 salên dawî de bi neteweperestiyê kûrtir bûye. Rêber Apo vê rastiya hegemonîk wiha tîne ziman, "Heger hûn nikarin olên yekxwedayî çareser bikin, hûn nikarin zîhniyet û avahiyên wêjeyî yên civakên klasîk û serdema navîn, an jî yên roja me çareser bikin. Zîhniyeta hemû civakan îmzeya teolojiyê hildigire. Bêyî ku vê îmzeyê deşîfre bikin û jê bibin, hûn nikarin civakek erênî li ser bingehên zanistî ava bikin... Hêza şêweya teolojîk a îdeolojiyê ne ji pereyan kêmtir e, ne jî ji hêza dewletê kêmtir e. Wekî din, her sê jî bi hev ve girêdayî ne. Ew ketine nav hev. Dibe ku di dîrokê de ti sêgoşeyek din derfeta wê tine ku bi vî rengî bi hev ve girêdayî bin û hêza herî mezin pêk bînin."

Di dîroka mirovahiyê de, ferd di warên aborî, çandî, olî, etnîkî û hwd. de rastî gelek dabeşkirinan hatine. Dibe ku ya yekem ji van dabeşkirinan ew be ku li gorî zayenda biyolojîk hatiye çêkirin. Ferd di dema jidayikbûnê de dibin jin an mêr. Her ku pêvajo pêşve çû, ev cudahiya zelal winda bû û perspektîfên civakan li ser jin û mêran bûn sedema derketina holê ya têgehên nû. Yek ji van têgehan têgeha zayendê ye, ku rolên jin û mêran di nav civakê de diyar dike. Têgihiştina zayendê têgehek e ku gelek fonksiyonel e, ji ber ku ew diyardeyek e ku ji hêla hemî civakên roja me ve tê pejirandin.

Jinan parzemîn gihandin hev

Dema ku behsa Rojhilata Navîn û Bakurê Efrîqayê tê kirin, peyvên ku ji bo gelek kesan dişibin hev in hene. Taybetmendiyên wekî drama, şer, xwîn, îstîsmarkirin bi Rojhilata Navîn re bûne hevwate. Ev erdnîgarî, ku ji bo gelek şaristaniyan mazûvanî kiriye, qet bi çarenûsa xwe re nehatiye hiştin û ji aliyê dewletên Rojavayî ve wekî qadeke bereketê ku berdewamiya pergala kapîtalîst û emperyalîst mîsoger bike hatiye dîtin. Lê belê, newekhevî têgehek e ku di dîroka mirovahiyê de pir hatiye nîqaşkirin. Dibe ku jinan para herî mezin ji vê newekheviyê girtiye. Bi taybet dema em li civakên destpêkê dinêrin, tê dîtin ku jin ji ber nebûna hêza xwe ya laşî, di encama pêkanîna kolektîf a pratîkên rojane de hatine paşguhkirin û ev rewşa duyemîn heya roja îro li cih û mijarên cûda berdewam kiriye. Bi derketina holê ya tevgerên femînîst re, têkoşîna ji bo mafên jinan di seranserê dîrokê de di warên siyasî, çandî, aborî û hwd. de dane, dest pê kir ku xelata xwe werbigire. Lê belê, vê têkoşînê bandora xwe di hemî civakan de di heman demê de nîşan neda û hate dîtin ku jinên Rojhilata Navîn gelek dereng mafên mirovan bi dest xistin...

Wek tê zanîn cara pêşî konferansa yekemîn a jinên Rojhilata Navîn û Bakûrê Efrîqayê di sala 2013'an bi tevlîbûna 250 delegeyan li Amedê pêk hat. Di kombûna yekem de bîryar hat dayîn ku ber bi rêxistinbûneke mayîn de biçin û bi vê biryarê di 30-31'ê Tîrmeha 2021'an de li Beyrûtê bi dirûşmeya "Bi Yekîtiya Jinan, Em ê Şoreşa Demokratîk Bidest Bixin" konferans hate lidarxistin. Ji ber bandorên berdewam ên pandemiya COVID-19, hêjmara delegeyan ji 250 daket 150 û delegeyên mayî bi awayekî online beşdar bûn. Hêjmara welatên vexwendî ji 21 daket 16'an. Yek ji encamên herî giring ên vê konferansê ragihandina damezrandina "Hevpeymaniya Jinên Demokratîk a Herêmî" bû ku paşê bi kurtî weke "Hevpeymaniya NADA" hate binavkirin.

Li Silêmaniyê Konfgreya yekê ya NADA

Wek jinek e ji dervayî welatên Rojhilata Navîn û Kurdistanê ez bûm şahidê çirûskên ronahîyê li wan xakan. Sêyemîn Konferans û 1'mîn Kongreya Hevgirtina Jinên Demokratîk a Herêmî ya Rojhilata Navîn û Bakurê Efrîqayê NADA li bajarê Silêmanî yê Başûrê Kurdistanê pêkhat. Ji welat û herêmên wek Tunus, Yemen, Sudan, Somalî, Morîtanya, Mısır, Urdûn, Lubnan, Filîstîn, Iraq û Başûrê Kurdistan, Îran û Rojhilatê Kurdistan, Sûrî, Bakur û Rojhilatê Sûrî, Tirkiye û Bakurê Kurdistanê, Efxanîstan, welatên Fas û Şengal nêzî 200 jin beşdarî kongreyê bûn. Hêjayê gotinê ye her jinek bi cil û bergên xweyên netewî tevlî bûn û piştî bernameya rojane di saetên êvarî de bi çand û hunera xwe kongre xemilandin. Her kesê hewl da hevdu fêm bike û dengê xwe bide bihîstin. Ev aheng, ev reng û dengê jinan dihate dîtin û bi wate bû. Kurdistanê malovaniya kongreyê kir û cardin nîşan da ku Mezopotamya dergûşa mirovahî û bexçeyê gela ye.

Kongre bi çar beşan derbas bû. Di her beşê de nûner û endamên her welatan li ser mijarên ku hatibûn diyarkirin semîner û komxebat pêkanîn. Mijar li gorî pêdîviyên her welatî û her civakê hatibûn hilbijartin. Mijarên hatin destgirtin wiha bûn: Li herêmê qonaxên Şerê Cîhanê yê Sêyemîn, li herêmê modela dewlet netewe û nebûna demokrasiyê, organeke şerê serdestiya babiksalarî li dijî jinan, Îslama siyasî ya serdest: amûreke şer li ser laşê jinan, rewakirina sîstema babiksalar ji bo qirkirina jinan bi rêya şerê qanûnî, bandorên wêrankirina jîngehê bi destê sîstema kapîtalîst li ser jin û civakan, rola jinan di pêşxistin û parastina mîrateya ziman, çandî û civakî de, têkoşîna jinan di sedsala 21'mîn de.

zehmetî û derfet, giringî û teqeziya hevgirtinên jinan li hember neolîberalîzm û hevgirtinên babiksalar ên serdest ên dijminên jinan, giringî û teqeziya avakirin û xurtkirina mekanîzmayên xweparastinê ya jinan li hemberî pergala babiksalar a serdest, derketineke siyasî ya jinan bi vîzyoneke yekgirtî (Tora Jinan ji bo Aştiyê), rola Hevgirtina NADA di rûniştandina Konfederasyona Jinan a Demokratîk a cîhanî de û rola pêşeng û bingehîn a jinan di Înîsiyatîfa Aştî û Civaka Demokratîk de.

Jinên Kurd ezmûnên xwe parve kirin

Di seranserê dîrokê de, Rojhilata Navîn erdnîgariyek e pir aloz bûye ku sînorên wê her tim diguherin û dewletên cuda di demên cuda de li ser dewletên cuda yên Rojhilata Navîn rejîmên mecbûrî ava kirine. Rojhilata Navîn erdnîgariyek e ku gelek çand tevlîhev kiriye, ji ber ku di seranserê dîrokê de mazûvaniya gelek şaristaniyan kiriye û rêyên bazirganiyê yên giring lê kirine. Lê belê, dema ku îro behsa Rojhilata Navîn tê kirin, cihekî ku şer û kaos lê serdest e tê bîra mirov. Hêmanên ku Rojhilata Navîn ewqas aloz kirine çi bûn? Di karên atolye û nîqaşan de jin li bersiva vê pirsê geriyan... Yek ji karên herî giring ê kongreyê xebata atolye bû. Di atolyan de bi taybet bal hat kişandin ser nêrîn û ezmûnên her welat û herêman. Çar kom hatin amadekirin û di her komê de ji hemû welat, herêm û netewan jin hebûn. Bi rêya wergêrê her jinekê hewl da fêm bike û ji ezmûnên hevdu sûd werbigire. Bi taybet jinan xwest ji ezmûnên jinên Kurd di mijara Konfederalîzma Demokratîk, pergala hevserokatî û xweparastina cewherî de sûd werbigrin. Di van mijran de jinên Kurd di hemû beşên atolyeyê de roleke pêşeng lîstin û ezmûnên xwe parve kirin.

Biryarên giring û dîrokî hatin girtin

Di encama nîqaşên sê roj dewam kirin de jinan li ser 12 xalên giring lihev kirin. Biryarên hatine girtin ev in; Xurtkirina Hevgirtina NADA wek hevgirtineke jinan a berfireh ku li ser pîvanên mafên mirovan ên gerdûnî ji xwe re esas digire, Peymana rakirina her cûre cudahiyên li dijî jinan (CEDAW), Peymana Stenbolê û biryara hejmar 1325 a Konseya Ewlekariyê ya Netewên Yekbûyî, wek belgeyên herêmî û navnetewî ku bingeha tifaqek berfireh a jinan pêk tîne û xurtkirina wê, Qebûlkirina belgeyên şoreşa jinê ya li Rojava û Bakur û Rojhilatê Sûriyê û Belgeya Konfederalîzma Demokratîk a Jinan wek referanseke bingehîn, Xurtkirina têkoşîna jinan ji bo avakirina civakeke azad, wekhev û parveker, Avakirina aştî û civakeke demokratîk a li ser bingeha takekes a azad, dûr ji tundî, mezhebgerî û neteweperestiyê, Piştgiriya hewldanên Aştî û Civaka Demokratîk a bi perspektîfa azadiya jinê ku ji aliyê Birêz Abdullah Ocalan ve hatine pêşkêşkirin, Daxwazkirina berdana girtiyên jin yên di girtîgehên rejîmên dagirker û zordar de, Zêdekirina piştgiriyê ji bo têkoşîna jinên Êzidî, Xurtkirina hevgirtina herêmî û gerdûnî li dijî pirsgirêkên wek şer, tundî, koçberî, guherîna demografîk û cudahiyên aborî-civakî ku jinên li Rojhilata Navîn û Bakurê Afrîkayê dijîn, Avakirina tor û platformên têkoşîna hevpar di navbera rêxistinên jinan de. Belavkirina parvekirina ezmûn, raman û (vizyon) dîtinê, Pêşxistina şiyan û zanebûna jinan da ku bikaribin di mekanîzmayên biryarstandinê de bi awayekî çalak cih bigirin, Xurtkirina çalakiyên komîteyên Hevgirtina NADA li ser asta herêmî û bicihkirina projeyên hevpar li ser asta herêmî, Avakirina medyayek jinê ya serbixwe li dijî temsîliyetên neyînî û zayendperestên li dijî jinan di medyayê de. Biryarên ku hatine girtin û karê ku ji hêla Konferansa Jinan a Rojhilata Navîn ve were kirin pir giring e. Berxwedanek giring a jinan pêşketiye û her çend rastî gelek astengiyan tê jî dîsa jî hebûna xwe didomîne. Jin xwedî zimanekî hevpar in, ji ber vê "Jin, Jiyan, Azadî" jî bûye dirûşma jinên Rojhilata Navîn û Bakûrê Efrîqayê. Jinên heman erdnîgariyê ku ji heman çavkaniyê xwedî dibin, dikarin bi hezaran salan kevneşopî û çandê bi nasnameyên xwe veguherînin şoreşek nû. Sedsala 21'an serdema şoreşa jinan e. Şerê Cîhanê yê Sêyemîn, hegemonyaya zayendperest, olî, neteweperest dê nikaribin pêşî li vê yekê bigirin. Jin dê rê nedin vê. Îro li her derê jin nîşan didin ku ew nikarin li hember vê qirkirinê bêdeng bimînin. Ji ber vê yekê, divê yekîtiya jinên Rojhilata Navîn were pêşxistin û Konfederalîzma Jin a Demokratîk mîsoger bibe.

Sedsala 21'an serdema şoreşa jinan e. Şerê Cîhanê yê Sêyemîn, hegemonyaya zayendperest, olî, neteweperest dê nikaribin pêşî li vê yekê bigirin.

Zîlan ne tenê navê jinekê ye. Navê vejîna gelekê ya ji xweliya xwe ye. Navê kulîlka yekem e ku mizgîniya biharê dide. Navê berfîna serhildêre ya ku berf nikare vîna wê binpê bike. Wê soz dabû rojê! Wê di sibeha 30'ê Hezîranê de kolanên Dersimê bi dengê nalîna dagirkeran olan bidaya.

Ji bo xwedawenda Dersimê Zîlanê

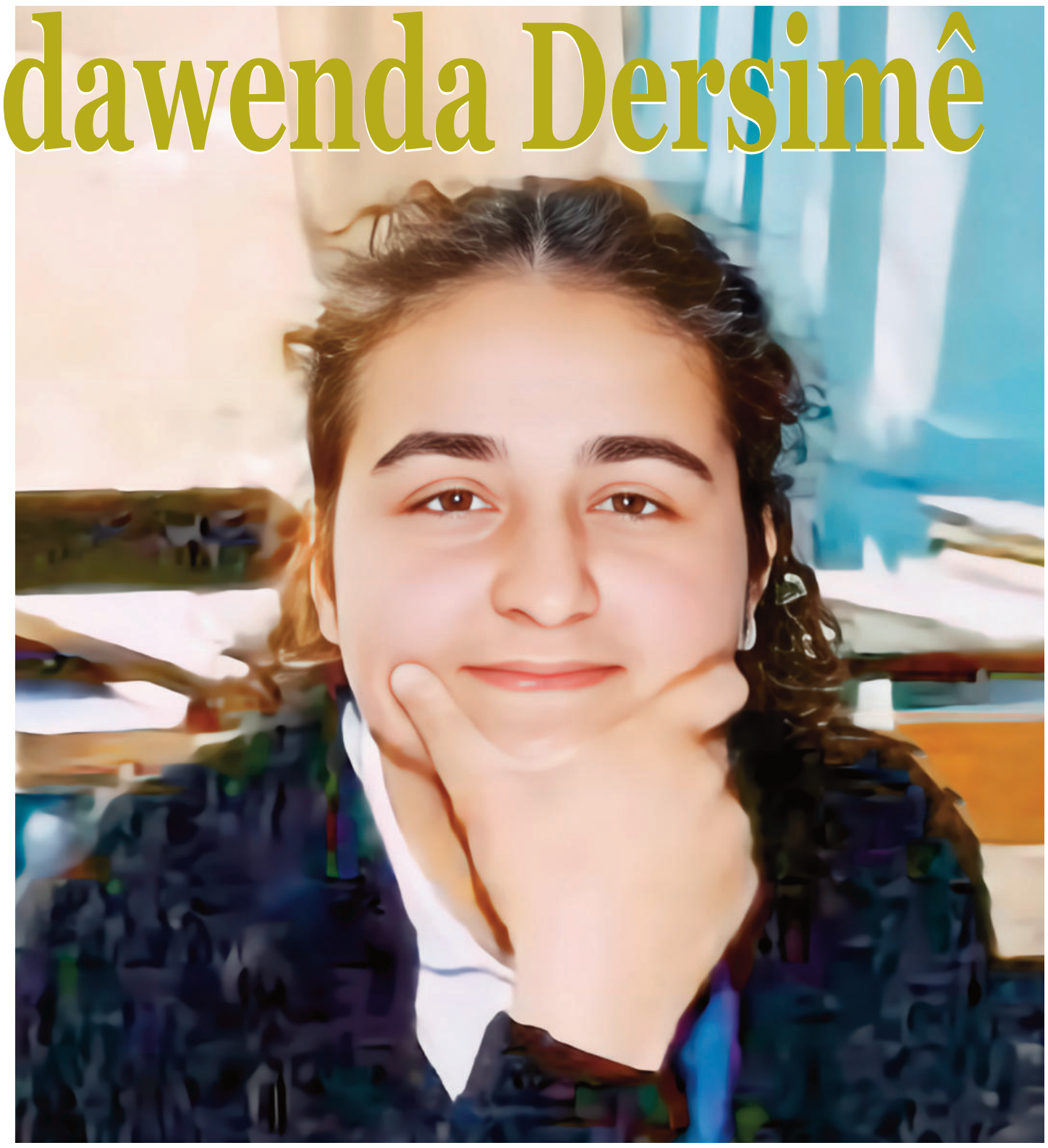

● Amara Ciwanro

Di zanistê de her madeyekê dijmadeya xwe heye. Di pevçûna wan a bi hev re de hebûn çêdibe. Di baweriya Zerdeştî de di navbera Ehrîmen û Ahuramazda de pevçûn heye; di vê pevçûnê de Ahûramazda bi ser dikeve û li dinyayê başî serwer dibe. Mirovên Mezopotamya di hemû serdeman de bi watekirina mîtolojî, dîn, felsefe û zanistê bi vê jiyan e.

Yanî herdem li hemberî hêzên şevperest di nav têkoşînê de bûne û her berê xwe li rojê bûne. Li ser van axan ku ji roja yekê ya peyva yekem hate bilêvkirin, ajalê yekê hate kedîkirin, dermanê yekê hate dîtin û ji dema ku civata yekem çêbû û heya niha; jinan, dayîkan û xwedawendan pêşengî kirine. Ev ruh her pêvajoyê di jinekê de bi gewde bûye. Ev ne tesadûfe ku îro li axa Kurdistanê dîsa xwedawend xwe radipêçin û li hemberî tarîtiyê şer dikin. Zeman 30'ê Hezîrana 1996'an, cih û war Dersim....

Zîlan navê vejîna gelekî ye

Gerdûnê mekan û zemanek nû ji bo xwe naskirinê hilbijart. Jinek esmer, bejin bilind, gavên wê bi biryar, vîna wê ji pola, awirên wê tûj, dilê wê tijî tol, armanca wê ji mîrateya hezaran salî bi cih mabû. Ew jin bû, dayik bû, xwedawend bû, şoreşger bû. Meşiya ku dilê Hadesan biqelişîne û ronahiyê derbixîne. Zîlan ne tenê navê jinekê ye. Navê vejîna gelekê ya ji xweliya xwe ye. Navê kulîlka yekem e ku mizgîniya biharê dide. Navê berfîna serhildêre ya ku berf nikare vîna wê binpê bike. Wê soz dabû rojê! Wê di sibeha 30'ê Hezîranê de kolanên Dersimê bi dengê nalîna dagirkeran olan bidaya. Wan dixwest 'Kurdistana xeyalî di bin axê de veşartî bimîne'...

Gora ku ji kurdan re kola bûn, vê carê bû gora wan bi xwe. Zîlan bûbû tola terteleya 1938'an a Dersimê. Zîlan bûbû tola çarçiraya Mihabadê, sînemayê Amûdê, tola Helebçe, tola Geliyê Zîlan û hemû rondikên ku ji çavên zarokên kurdan barî bû... Bûbû tola lorîna dayikên çavşil... Tola hemû xeyalên şikestî... Tola hemû hêviyên ku roniya çiraya wan vemirî bû... Zîlan dengê gelêkî bû ji xiyaneta Enkîdo, heya Harpagosan, heya destên qirêj ên ku dirêjî rojê bûbûn di 6'ê gulanê de...

Zîlan gihabû roniya heqîqetê

Zîlan tenê gêrîlaya salêkê bû, lê gihiştibû roniya heqîqeta Rêber Apo. Ew gihiştibû wateya jiyanê. Gihiştibû sira gerdûnê. Ketibû rê, bêy ku ji strî û kevirên ku bikevin bin lingên wê, xwe bide paş. Bêy ku ji êşên zayîna jiyana nû bitirse... Meşiya ku mirinê bikûje, tirsê bikûje, serî tewandin û çokdanînê bikûje...!

Hevala Zîlan, di jiyana xwe ya berî tevlîbûna şoreşê de jî pir serketî bû. Dikarî wê jiyana qelb ya ku herkes ji bo wê dikarî rojane rûmeta xwe bişkîne hilbijêre û weke jinek ji rêzê bijî. Lê wê dizanî ku jiyanek bilindtir jî dibe. Di encama lêgerên xwe de ava jiyanê peyda kir. Wê fikir û felsefeya Apoyî bûba meşaleya wê di şevên tarî de. Wê bûba nemira gelekî.

Tenê pêwist bû ku qurtek ji wê avê vexwe. Hevala Zîlan bi çalakiya xwe di şer û têkoşîna azadiyê de deriyê serdemeke nû vekir. Di dema xwe de bû rêya nefesê ya rêxistinê. Bû bersiva herî tûj di pêvajoyeke ku dixwestin roja me ji me bigirin. Bû şeqam li rûyê dagirkerên axa pîroz.

Biqasî ku fêmkir pêk anî

Hevala Zîlan jî gêrîlayek bû, şervanek bû, xeyal û hêviyên xwe hebûn. Lê tiştê ku ew anî asta xwedawendiyê, xwe helandina wê ya di nava bîrdoziya Rêbertiyê de bû. Tevî ku derfetên wê ji me hemûyan kêmtir bû, dibe ku ji me hemûyan zêdetir zorahî kişandibe, dibe ku ji me hemûyan zêdetir nakokiyên xwe hebû, lê ferqa wê ew bû ku Rêbertî fêm kir û bi qasî ku fêm kir, pêk anî.

Bi salaye Rêber Apo bi nirxandin û rexneyan xwest me ber bi pêş de bibe. Û got ''Hevaltiya kêm û dostaniya sexte, meqesa vebûyî ya di navbera me de, hûn çima naxwazin min fêm bikin.'' Ên ku bûn rêhevalên rast ên Rêbertî, di her demê de derketin.

Ên ku xwestin bigehin evîna xwe, xwe bi agirê evînê şûştin. Mîna heval Evrîm Demîr, M. Halîd Oral, Nesrîn Teke, Taylan û hezaran fedayî û cangoriyan ku bi xwîna xwe şilêrên welat avdan. Bi boneya 30'ê Hezîranê roja çalakiya hevala Zîlan, bi rûmeta rêhevaltiya van nirxên mirovaniyê, em bejna xwe li ber bîranîna wan ditewînin. Heta ku em hêlm bistînin, soza me ew e di roniya rêya wan cangoriyan de, em ê hewl bidin bigehin çavkaniya ronahiya rojê.

Însiyatîfa Jinan a Hewcedariya Min Bi Aştiyê Heye

Deng bidin aştiyê

Însiyatîfa Jinan a Hewcedariya Min Bi Aştiyê heye, der barê şerê navbera Îran- Israîlê de daxuyaniyek da û got: "Em li Tirkiyeyê siyaseta aştiyê ava dikin û bi têkoşîneke yekbûyî ya jinên Sûriye, Rojava, Fîlîstîn, Îranê bawerin. Em bang li hemû jinan dikin ku deng bidin aştiyê."

însiyatîfa Jinan a Hewcedariya Min Bi Aştiyê heye, der barê şerê navbera Îran- Israîlê de bi dirûşmeya 'Azadiya jinan wê ne ji destê emperyalîstan be. Em ligel jinên Îranê ne' li ser çapemeniya civakî daxuyaniyek da.

'Azadiya me ne destê we de ye'

Însiyatîfê da zanîn ku bi hedefgirtina Israîlê ya Îranê re şer mezin dibe û ev jî raste rast bandor li pêvajoya aştiyê ya tê de ne dike. însiyatîfê daxuyakirin ku Israîl dema êrîşê Îranê dike bi gotinên 'em jinan azad dike' şer rewa dike û daxuyakirin ku azadiya jinan ne di destê we de ye.

Di daxuyaniyê de wiha hat gotin: "Li her derê bi ser jinan de bombeyan direwşînin û li aliyê din jî nivîsa 'jin jiyan azadî' nivîsin û mizginiyê didin. Rojê mirina 100 Fîlîstînî rewa tê dîtin. Em wek însiyatîf ku dibêjin 'hewcedariya me bi aştiyê heye' ji rewşa heyî jî em qût nînin. Em li dijî şer in. Em li Tirkiyeyê siyaseta aştiyê ava dikin û bi têkoşîneke yekbûyî ya jinên Sûriye, Rojava, Fîlîstîn, Îranê baewrin. Em bang li hemû jinan dikin ku deng bidin aştiyê." ■ jinnews

Bang demokrasiyê pêşkêş dike

Roza Metîna

Parlamentera DEM Partiyê ya Amedê Adalet Kaya têkildarî geşedanên dawî yên derbarê banga 'Aştî û Civaka Demokratîk' de diyar kir ku Tirkiye ji bo çareserkirina pirsgirêka Kurd di pêvajoyek siyasî ya krîtîk re derbas dibe û got:"Divê her kes hewl bide ku hevdîtinan veguherîne pêvajoyek aştiyê. Ev bang li dijî vî şerê wêranker ê her diçe zêde dibe, pêşniyarek çareseriyê ya ji bo jiyaneke hevpar a di aştî û demokrasiyê de ji bo gelên herêmê pêşkêş dike."

Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan di 27'ê Sibatê de 'Banga Aştî û Civaka Demokratîk' kir. Gelek aliyan piştgirî dan banga dîrokî. Hevdîtin û xebatên têkildarî 'Banga Aştî û Civaka Demokratîk' dewam dikin. Parlamentera Partiya Wekhevî û Demokrasiyê ya Gelan (DEM Partî) Adalet Kaya têkildarî geşedanên dawî, xebat, hevdîtin û rola jinê ya di pêşketina pêvajoyê de nirxandin kir. Adalet Kaya wiha got:"Erka me ya herî girîng ew e ku em vê derfeta dîrokî li dijî pergala bi serdestiya mêran a bi hezaran salan û rejîma yekperest, zayendperest û olî ya sedsalî berfireh bikin. Ez bang li her kesî, bi taybetî li jinan dikim ku ji vê derfetê sûdê werbigirin."

Bang demokrasiyê pêşkêş dike

Adalet Kaya di destpêkê de banga 'Aştî û Civaka Demokratîk' a Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan wiha nirxand:"Em çêtir fêm dikin ka ev bangewazî çiqas girîng e, nemaze di van rojên ku şer berfireh dibe de. Hêzên modernîteya kapîtalîst dixwazin Rojhilata Navîn li gorî berjewendiyên xwe ji nû ve bi teşe bikin. Şerê ku ew ji bo vê armancê didomînin û berfireh dikin, gel û xwezayê bi destên dewletên neteweyî ber bi mirin, koçberî û xizaniyê ve dikişînin. Bangewaziya Birêz Abdullah Ocalan a ji bo 'Aştî û Civaka Demokratîk' gaveke girîng e. Tirkiye ji bo çareserkirina pirsgirêka Kurd di pêvajoyek siyasî ya krîtîk re derbas dibe. Bi taybetî nirxandina pêşketinên li Sûriye û Rojhilata Navîn di vê çarçoveyê de analîzên kûr ên Ocalan ên li ser herêm û cîhanê nîşan dide. Bingeha vê bangewaziyê teqez dike ku divê partiyên desthilatdar û muxalefetê yên li Tirkiyeyê û hemî beşên civakî vê pêvajoyê hembêz bikin û divê her kes hewl bide ku hevdîtinan veguherîne pêvajoyek aştiyê. Ev nîşanek eşkere ye ku meriv li pey lihevkirinek civakî ya berfireh digere. Ev bang li dijî vî şerê wêranker ê her diçe zêde dibe, pêşniyarek çareseriyê ya ji bo jiyaneke hevpar a di aştî û demokrasiyê de ji bo gelên herêmê pêşkêş dike."

Divê dewlet bingehê ava bike

Adalet Kaya têkildarî pêvajoya piştî banga Rêberê Gelê Kurd Abudullah Ocalan a 'Aştî û Civaka Demokratîk' wiha got:"PKK'ê di Kongreya xwe ya 12'an de ragihand ku li ser banga Ocalan biryar daye ku têkoşîna çekdarî bi dawî bike û xwe fesih bike. Ev biryar ne tenê guhertinek radîkal a di rêbaza têkoşînê de temsîl dike ku nêzîkî 50 salan e didome, di heman demê de tevkariyek girîng ji bo demokratîkbûna herêmê jî dike. Lêgerîna çareseriyê bi rêbazên siyasî û demokratîk li şûna şerê çekdarî destpêka serdemek nû û sozdar e hem ji bo gelê Kurd û hem jî ji bo herêmê. Lêbelê, ji bo ku ev pêvajo veguhere aştiyek mayînde, ji bo dewletê pir girîng e ku di zûtirîn demê de bingeha siyasî û qanûnî ava bike. Ger were pejirandin, ev biryar gavek girîng e ku dê potansiyela demokratîkbûna Tirkiyeyê û pêvajoyek lihevhatinê ya li ser bingeha hemwelatîbûna wekhev veke. Wekî ku Birêz Bahçeli diyar kir, ev serdemek gavên demokratîk-qanûnî yên mayînde û saxlem e. Bi bêdengbûna çekan re, serdemekê dest pê kiriye ku divê demokrasî derkeve pêş. Demokratîkbûna Tirkiyeyê ji bo çareseriya pirsgirêka Kurd û îradeya hevpar a gelan derfetek girîng e. Lêbelê, ev derfet ji bo were nirxandin divê hikûmet û muxalefet berpirsiyariyê bigirin ser xwe."

Rola jinan a di bangê de

Adalet Kaya rola jinan a di banga 'Aştî û Civaka Demokratîk' de wiha anî ziman:"Wek jin, em xwe di navenda vê pêvajoyê de dibînin. Rêya gihîştina aştiya mayînde bi rêya demokratîkbûn û civakîkirina aştiyê ye. Wek tevgera jinên Kurd, me bi salan e daxwaz û nerazîbûnên xwe anî ziman û têkoşîna xwe di qada civakî de mezin kiriye. Niha, dem hatiye ku em vê qada xwe berfireh bikin. Di vê pêvajoyê de, bi tevahî pêdivî ye ku em behsa wê yekê bikin ka destkeftiyên jinan çawa dê werin xurtkirin, nemaze di warên çareserî û aştiyê de. Ji ber ku wek jinên ku rasterast şîdeta şer dijîn, divê em di avakirina aştî û civaka demokratîk de jî mijarên herî bingehîn bin. Têkoşîna azadiya jinan û têkoşîna aştiyê jî avakirina civakek demokratîk bi xwe re tîne. Di vî warî de, me jinan di qada siyaseta demokratîk de jî pêvajoyek nîqaş û hevdîtinê bi platformên jinan, femînîstan û saziyên ku têkoşîna jinan li wî bajarî dimeşînin re, pêş xist. Di heman demê de, fikar, pêşniyar û rexne hatin wergirtin. Bi taybetî me li ser awayê dîtina jinan a vê pêvajoyê û rola jinan a di avakirina aştî û civaka demokratîk de nîqaş kir. Jinan diyar kirin ku civîna DEM Partiyê ya bi jinan re hêz daye wan. Di civînên me yên bi partiyên siyasî yên li vir û di civînên me yên bi platformên jinan de, girîng hate dîtin ku jin mijarên vê pêvajoyê bin. Tecrubeya jinên bihêz û têkoşîna aştiyê mijarek hevpar bû."

Bi gel re hevdîtin kirin

Adalet Kaya bi lêv kir ku ji bo pêvajoya 'Aştî û Civaka Demokratîk' wan bi gel re hevdîtin kirine û wiha pê de çû:"Partiya me, ji bo ku bi gelê xwe re banga 'Aştî û Civaka Demokratîk' biaxive û polîtîka, stratejî, rêxistin û xeta çalakiyê ya serdema nû diyar bike, civînên giştî bi beşdariyeke berfireh li dar xist. Rêxistinên me yên bajar, navçe û bajarokan bi gerandina mal bi mal, tax bi tax û kolan bi kolan serdana gelê me kirin. Hevserok, berdevkên partiya me û hemû meclîsên me, serdana rêxistinên girseyî yên demokratîk, rêxistinên civaka sivîl û partiyên siyasî kirin û ji bo veguherandina bingeha diyalogê ya ku dest pê kir, ji bo avakirina aştî û civaka demokratîk xebat kirin. Hemû avahiya partiya me ji herêmî heta navendê bi awayekî berfireh xebitî da ku qada siyasî ya demokratîk bêtir xurt bike, daxwaza aştiyê civakî bike û daxwazên gelê me yên demokrasiyê bikin meriyetê."

Xebata me dê dewam bike

Adalet Kaya diyar kir ku wê xebatên wan ên têkildarî pêvajoyê dewam bikin û wiha lê zêde kir:"Bê guman, pêvajoyeke dirêj û xebatek berfireh li pêşiya me ye. Ji niha û pê ve, em ê bi milyonan kesan re têkoşîna demokrasiyê bidomînin û bi milyonan kesan re aştiyê organîze bikin. Hemû komîteyên peywendîdar ên partiya me dê di rojên pêş de bi hevdemî xebata xwe bidomînin. Serdanên malan û civînên giştî dê li deverên herêmî dewam bikin. Em ê bi rêxistinên civaka sivîl, rêxistinên kedê, akademîsyen, rêxistinên medyayê, gel û komên baweriyê yên ku li vî welatî dijîn wekî Asûrî, Roman, Çerkez û Tirkmenan re civînan li dar bixin. Amadekariyên me ji bo konferansek navneteweyî ya ku li ser sosyalîzma nû bi yekîtiya enternasyonalîst disekine berdewam dikin. Em ê di dawiya hezîranê de panelek bi navê 'Ne rejîma qeyûman, demokrasiya herêmî' organîze bikin. Xebata me dê di tevahiya havînê de bênavber berdewam bike."

Ewlehiya zagonî divê

Adalet Kaya da zanîn ji bo pêvajoya baş pêş bikeve pêdivî bi bingehên zexm ên ji bo zagonan heye û wiha got:"Divê pêvajo ji niha û pê ve bi xurtkirina siyaseta demokratîk pêş bikeve û şertê herî girîng ji bo vê yekê dabînkirina ewlehiya zagonî ye. Bi kurtasî, divê mekanîzmayên çareseriya siyasî werin damezrandin. Ev tiştê ku civak hêvî dike ye. Erka herî bingehîn a hikûmetê ew e ku vê derfeta dîrokî ji dest nede û bi lez û bez gavên berbiçav bavêje. Girtina tedbîrên avakirina baweriyê dê derfet û rêyên mezin ji bo me veke. Rola Birêz Ocalan di pêvajoya aştî û çareseriyê de nayê înkarkirin. Wekî gaveke yekem, divê mafê Birêz Abdullah Ocalan ê hevdîtinên birêkûpêk bi parêzer û malbata xwe re û her wiha bi civakê re were misogerkirin. Ya duyemîn, divê astengiyên li pêşiya siyaseta demokratîk werin rakirin û zextên li ser siyasetmedar, nûnerên civaka sivîl û medyayê divê bi dawî bibin; girtiyên nexweş birînek xwînrij in. Ya sêyemîn, divê li parlamentoyê diyalogek zelal ji bo rêziknameyên zagonî û destûrî yên li ser bingeha pirsgirêka Kurd, were destpêkirin. Divê Meclîsa Mezin a Neteweyî ya Tirkiyeyê berpirsiyariyê bigire ser xwe. Em hêvî dikin ku kes nekeve taktîkên derengxistinê û hewldanên ji bo rizgarkirina rojê. Ev dikare bibe sedem ku em vê derfeta dîrokî ji dest bidin. Wek DEM Partiyê, em vê pêvajoyê ji nêz ve dişopînin û amadekariyên xwe ji bo avêtina gavên pêwîst didomînin."

Bila jin sûdê wergirin

Adalet Kaya herî dawî wiha got:"Em bi dil û can bawer dikin ku her gavek ku di vê pêvajoya dîrokî de ber bi aştî û demokratîkbûnê ve were avêtin ne tenê ji bo gelê Kurd, lê di heman demê de ji bo tevahiya civaka Tirkiyeyê û gelên Rojhilata Navîn deriyên pêşerojek geş vedike. Xwesteka me ya herî mezin ew e ku îradeya jiyana bi hev re xurt bibe û demokrasî bi hemû saziyên xwe ve were damezrandin. Paradîgmaya nû derfetek dîrokî dide me ku em konfederalîzma jinan ava bikin û komînên demokratîk biafirînin. Erka me ya herî girîng ew e ku em vê derfeta dîrokî li dijî pergala bi serdestiya mêran a bi hezaran salan û rejîma yekperest, zayendperest û olî ya sedsalî berfireh bikin. Ez bang li her kesî, bi taybetî li jinan dikim ku ji vê derfetê sûdê werbigirin."

"Erka me ya herî girîng ew e ku em vê derfeta dîrokî li dijî pergala bi serdestiya mêran a bi hezaran salan û rejîma yekperest, zayendperest û olî ya sedsalî berfireh bikin. Ez bang li her kesî, bi taybetî li jinan dikim ku ji vê derfetê sûdê werbigirin."

Rûyê din yê şoreşa Rojava

huner û wêje ye

● **Gulistan Kanîreş**

Wêje û huner di dîroka hemû gelan de neynika têkoşîna civakê û lêgerîna nasnameya netewan in. Hem qadeke hilberînî ye hem jî pêvajoyên afirandinê yên estetîk û di heman demê de hilgirê mêjiyê siyasî û dîrokî ye. Mînaka Leyla Ariç di rastiya Şoreşa Rojava de derket holê. Hemû cîhanê ew weke şervaneke YPJ'ê nas kir ku, li Reqqayê li dijî DAIŞ'ê şer kiriye. Her çiqasî xêyalî be jî, bi rêya vê fîlmê tevgera jinên Kurd kesayetên îkonîk yên weke Arîn Mîrkan, Rojda Felat, Asya Ramazan Antar, di bîra dîrokê de nêzîkî rastiyê bûn. Vê yekê jî hişt ku wêjevan di warê huner û wêjeyê de pirseke giring ji xwe bipirsin; heke kesayetek xeyalî bibe temsîla berxwedana rastiyê, wê demê kesayetên temsîlî yên wêje û hunerê jî dikarin werin hilberandin.

Şoreşê deriyê wêjeyê li jinan vekir

Şoreşa Rojava, sala 2012'an da bi pêşengiya Kurdan li Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê (Rojava) dest pê kir. Piştî şoreşê li Rojavayê Kurdistanê di warê sîyasî û leşkerî de veguherînên mezin rû dan û her wiha di warê civakî û çandî de jî pêşketin û guhertinên radîkal ên mezin çêbûn. Yek ji armancên sereke yên vê şoreşê di nava civakê de avakirina hişmendiya neteweyî ye û ya duyemîn jî di qada gîştî de veguherandina cihê jinan e. Rêveberiya nû ya li Rojavayê Kurdistanê li ser bingeha paradîgmaya azadiya jinê ava bû. Di warê wêje û hunerê de gelek bandorên vê modela nû li ser jinan çêbû û vê yekê jî hişt ku rola jinan di qada wêjeyê de bi pêş ve biçe. Tevgera azadiyê ji bo azadî, çand û nasnameya Kurdan zêdetirî 45 salan li dijî dagirkerên Kurdistanê bi berxwedaneke bêhempa mohra xwe li dîrokê xist. Şoreşa Rojava jî li ser hîmên vê berxwedanê pêkhat. Rayên vê berxwedana ku mohra xwe li dîrokê xistiye, li Rojava şax veda û ji nû ve şîn bû.

Jinan çîrokên xwe bi rengê xwe afirand

Şoreşa Rojava li ser paradîgmaya azadiya jinê û li dora felsefeya Rêber Abdullah Ocalan a "Jin, Jiyan, Azadî" hat avakirin. Armanca vê şoreşê ew e ku jin beşdarî qadên rêveberî û siyasî bibin û di pêvajoyên giring de bibin xwedî biryar. Her wiha dîsan di warê leşkerî de jî xwe bi pêş bixin û li dijî zordestiyê xwe birêxistin bikin. Piştî van handanan jinan bi deng û rengê xwe yên taybet çîrokên xwe afirandin. Berî şoreşa Rojava dengê jinên Kurd bêhtir di qada şer û siyasetê de dihat bihîstin. Jin di asta civakê de pirtir bi rolên kevneşopiyê dihatin temsîlkirin. Lê belê, piştî şoreşê hewlên jinan yên ji bo vegotina ezmûnên xwe yên subjektîf zêde bûn û bi perspektîfên xwe beşdarî dîrok nivîsînê bûn. Her wiha jinên nivîskar xwe di warê wêjeyî de bi pêş xistin û jiyaneke kolektîf ji xwe re kirin model. Berî Şoreşa Rojava, nivîsandin û weşandina bi zimanê Kurdî li Sûrî û Rojavayê Kurdistanê qedexe bû, an jî sînordar bû. Lê piştî şoreşê, zimanê Kurdî (bi taybetî zaravayê Kurmancî) li Rojavayê Kurdistanê bû zimanê perwerdehiyê û paşê jî hilberîna çandê rê da ku wêje bi zimanê Kurdî bi pêş bikeve. Pêşketina Nivîskarên Jin û bandora Jineolojiyê bû sedema hebûna jiyana kolektîf.

Wêjeya jinê şopa utopyayek e nû ye

Şoreşa Rojava bingeha xwe li ser azadiya jinan ava kir û bandorên wê jî di warê wêje yê de xwe dane der. Piştî şoreşê, hêjmara nivîskarên jin roj bi roj zêde bû. Berhemên ku ji perspektîfa jinan hatin nivîsandin bi awayeke zelal derketin pêş. Çîrok, roman û helbestên ku ji aliyê zanîsta jinê (Jînolojî) ve hatin nivîsandin, dîroka berxwedana jinan ji nû ve anî bîra civakê. Rêxistinkirin û têkoşîna li dijî pergala baviksalarî weke mijarên giring derxistin pêş. Bi rêya wêjeyê vegotinên klasîk ên ku ji hêla mêran ve serdest bûn veguherîn avahiyên fireh, wekhevî û pirralî.

Ne bi tenê mijarên trajediyê, her wiha mijarên weke estetîk, hêvî, hevgirtin û şêwazên jiyanê yên alternatîf jî hilberiyan. Wêjeya ku di siya şer û wêraniyê de tovê wê hat reşandin, şopa utopyayeke nû hilgirt. Roman, helbest û şanoyên ku di pêvajoya şoreşê de derketin holê, mijarên wekî jiyana kolektîf, pirçandî, wekhevî, fonksiyona mêjiyê Kolektîf, hemû bi rêya huner û wêjeyê derketin pêş. Berhemên edebî yên ku li Rojava hatin hilberandin ji bo civakê bûn hêviyê pêşerojê. Lewra divê mirov wêjeyê ne bi tenê weke çalakiyeke estetîkî bibîne, di heman demê de ji hêla dîrok û avakirina bîranînan de jî giringiya wê berbiçav e. Ji bo veguhestina bûyerên ku di pêvajoya şoreşê de qewimîne û dîsan ji bo afirandina mîrateyeke çandî û her wiha ji bo giyana şoreşê bigihe nifşên pêşerojê hewldanên mezin hatin dayîn.

Vê yekê jî huner û wêje bi xwe re xuliqandin. Zargotina wêjeyê bû dengê berxwedana li dijî zilmê, bû dengê azadiya jinan, bû dengê têkoşîna zimanê dayikê û zemîna xeyalên civakê. Mirov dikare vê weke namzeteke ku bibe nûnerê kevneşopiyeke azadîxwaz, piralî û alternatîfa ku bi gerdûnê re dibe yek binirxîne. Diyar dibe ku wêjeya Rojava ji bo wêjeya cîhanê jî mînakek îlhambexş e.

Şoreşa Rojava qada hûner û wêjeyê fireh kir

Geşedanên ku li Rojavayê Kurdistanê di warê çandî, wêjeyî û hunerî de qewimîne bû veguherîneke rojane. Vê jî hişt ku Şoreş bi xwe re pergalek nû ava bike û paradîgmaya xwe li ser esasên azadiya jinan damezrîne. Di nav şerekî dijwar de, fikriyata xwe bi paradîgmaya azadiya jinan bi rêxistin kir, sazî û dezgehên xwe ava kir. Ango civaka birêxistinkirî esas girt. Ji qada leşkeri bigire, heta qadên weke aborî, perwerde, çand, ziman, ragihandin û di hemû qadên din de civakeke bi sazî û dezgehên xwe rêxistinkirî damezrand.

Vê yekê jî bi demê re fêkiyên xwe dan. Civaka Rojava ji aliyê madî û manewî ve pir bi pêş ket. Konferans, festîval û çalakiyên wêjeyî, çandî û hunerî di hawireke azad de aj dan û bejin avêtin. Berhemên ji aliyê sînema, şano û muzîkê ve hatine afirandin hêjayî pesinandinê ne.

> Berî şoreşa Rojava dengê jinên Kurd bêhtir di qada şer û siyasetê de dihat bihîstin. Jin di asta civakê de pirtir bi rolên kevneşopiyê dihatin temsîlkirin. Lê belê, piştî şoreşê hewlên jinan yên ji bo vegotina ezmûnên xwe yên subjektîf zêde bûn û bi perspektîfên xwe beşdarî dîrok nivîsînê bûn. Her wiha jinên nivîskar xwe di warê wêjeyî de bi pêş xistin û jiyaneke kolektîf ji xwe re kirin model.

Nivîskara Îspanî Rosa Montero:

"Di kêliya herê dawî ya hebûnê de jî bedewî heye"

● **Berjîn Tekoşer**

Nivîskara jin, Rosa Montero wek yek ji rojnameger û nivîskara jin a hemdem a wêjeyê tê nasîn. Ew di gelek berhemên xwe de cih dide çîrokên jinên hatine jibîrkirin û hêjayê gelek xelatan tê dîtin.

Rosa Montero kîye?

Nivîskara jin a ji Îspanyayê, Rosa Montero di 3 yê Çileya 1951'an li Madrîdê tê dinyayê. Bavê wê li Pelewanê gavan e û diya wê jina malê ye; ew li bajarê Madrîdê Cuntro Caminos ê mezin dibe. Rosa ji ber nexweşiya zirav, neçar dimîne ku heya 9 saliya xwe di mal de bimîne. Lê belê ev yeka han li pêşiya fêrbûna wê nabe asteng û bi awayek pir baş fêrî xwendin û nivîsînê dibe. Dûvre ew ê bikaribe biçe Enstituya Madrîd Beatriz Galindo yê û di 17 saliya xwe de dest bi xebatên xwe yên zanîngeha Madrîdê dibistana Felsefe û Hûnerê (Facultad de Filosofía y Letras) dike.

Dest bi karên rojnamegeriyê dike

Rosa Montero piştî salekê û şûnde ji bo dibistana rojnamegeriyê tê pejirandin û di salên xwe yên zanîngehê de beşdarî kar û xebatên komên serbixwe yê şanoyê dibe. Piştî dibistanê wek rojnameger dest bi kar dike û di sala 1976'an de, li El Pais ê dest bi xebatê dike.

Di sala 1977'an de, di rojnameyê de dest bi weşana hevpeyvînan dike. Salek şûnde, wê ji bo xebata xwe xelata "Manuel del Arco" bigirta û biba yek ji jina yekem. Her wiha di sala 1979'an de, romana wê ya yekem a bi nave Kronolojiya Dijminahiyê (Crónica del desamor) di sala 1979'an de hate çapkirin. Di sala 1980'an de jî, ji ber nivîs û raporên xwe yên wêjeyî xelata rojnamegeriya Navnetewî werdigire û di wê salê de dibe sernivîskara kovara heftane ya El Paîs ê.

Di qada wêjeyê de xebatek girîng dide meşandin

Rosa Montero di sala 1981'an de Fonksiyona Delta (La función Delta) weşand. Piştî salekê jî ew ê berhevokek ji hevpeyvînên xwe, ku berê di El Paris de hatibûn weşandin, bi sernavê (Cinco Años De País) Pênc Salên El Parîs ê weşandiba.

Her wiha bernama bi navê 'Ez ê wek Şahbanûya Tevbigerim (ku min di sala 1983'an de dişopand) tevbigerim, serkeftinek bû. Ew di heman demê de, di sala 1987'an de hêjayê xelata Hevpeyvîna Cîhanî tê dîtin û di sala 1990'î de (Tremor) tê çapkirin.

Rosa ji bo zarokan jî bi taybet xebatekê dide meşandin. Ew ê yekemîn çîroka zarokan a bi nave (El nido de los sueños) di sala 1992'an de bê çapkirin. Di salên pey re ew ê berhema Bedew û Tarî di sala 1993'an de û La vida Desnuda jî di sala 1994'an de çap bike.

Serkeftinên di qada rojnamegeriyê de

Rosa Montero di qada rojnamegeriyê de jî dibe xwedî serkeftinên mezin û di demek kin de pêşketinên mezin dide çêkirin. Bi taybetî di sala 1994'an de xelata rojnamegeriyê werdigire. Ew di sala 1997'an de ji bo berheman xwe ya bi nave (La hija del cannibal) xelata Romana Biharê wergirt.

Jina rojnameger û nivîskar Rosa Montero, di sala 1999'an de ew ê berhema xwe ya bi nave Azwerî (Pasiones) çap bike û di sala 2002'an de jî, berhema bi navê (Estampas bostonianas y otros viajes). Yek ji berhema wê ya herî baş a bi nave (La loca de la casa) di sala 2003'an de tê çapkirin. Vê pirtûkê xelata "Qu Leer" ji bo pirtûka herî baş a ku li Îspanyayê di sala 2003'an de hatî çap kirin û xelata "Grinzane Cavour" ji bo baştirîn pirtûka biyanî ya ku di sala 2004'an de li Îtalyayê hatî çap kirin, wergirt.

Di heman demê de, di 2005'an de, Çîroka Padîşahê Rohnî (Historia del Rey Transparente) xelata "Qué Leer" wekî pirtûka herî baş a ku di sala 2005'an de li Îspanyayê hatî çap kirin, digire.

Berhemên wê di qada şanû û sînema de

Romanên wê li Îspanya û gelek welatên Ewrûpa û Emerîkayê bi awa û formên cûrbecûr ên hunerî tê pêşandan. Bi taybetî di nav de lîstikên şano, kurtefîlm, fîlmên dirêj, opera û xebatên cuda yên hunerî de tê destgirtin û pêşandan. Xebatên Rosa bandorek mezin li cîhana Îspanyayê dide çêkirin. Pirtûkên wê bi sî zimanan hatiye wergerandin; her wiha ji zanîngeha Puerto Rico doktoraya rûmetê werdigire. Di sala 2018'an de ew ji hêla Zanîngeha Katolîk a Pontîfîk a Perû ve wekî Profesora Rûmetê ya Zanistên Mirovan hate tayîn kirin û ew Endamek Rûmetê ya Zanîngeha Málaga ye.

Her wiha bernama bi navê 'Ez ê wek Şahbanûya Tevbigerim tevbigerim, serkeftinek bû. Ew di heman demê de, di sala 1987'an de hêjayê xelata Hevpeyvîna Cîhanî tê dîtin û di sala 1990'î de (Tremor) tê çapkirin.

Hin ji berhemên wê wiha ne:

- Crónica del desamor (1979)
- La función Delta (1981)
- Te trataré como a una reina (1983)
- Amado Amo (1988)
- Temblor (1990)
- Bella y Oscura (1993)
- La hija del caníbal (1997)–Primavera Novel Prize, 1997; Critics' Circle of Chile Award, 1997
- El corazón del Tártaro (2001)
- La Loca de la casa (2003)–Qué Leer Prize for best book of the year, 2004; Grinzane Cavour Award for best foreign language book published in Italy, 2005; Roman Primeur Prize (Saint-Emilion, France), 2006
- Historia del rey transparente (2005)–Qué Leer Prize for best book of the year, 2005; Mandarache Award, 2007
- Instrucciones para salvar el mundo (2008)–Cognac European Literature Festival Readers' Prize (France), 2011
- Lágrimas en la lluvia (2011)
- Lágrimas en la lluvia (graphic novel, 2011)–Barcelona International Comic Fair Best Comic Award by popular vote, 2011
- La ridícula idea de no volver a verte (2013)–Madrid Critics' Prize, 2014; Plessis-Robinson Library Robinsonnais Book Award (France), 2016
- El peso del corazón (2015)
- La carne (2016)
- Los tiempos del odio (2018)
- La buena suerte (2020)
- El peligro de estar cuerda (2022)
- La desconocida, short novel written with Olivier Truc (2023)

Ekolojik barış nasıl sağlanacak dağlar bombalanırken?

Güler Yıldız

1 Mart 2025'te PKK yayınladığı açıklamayla ateşkes ilan etti. Ancak ANF, HPG kaynaklarına dayandırdığı haberinde, Türk ordusunun Medya Savunma Alanları'nda 11.585 hava ve kara saldırısı gerçekleştirdiğini duyurdu.

169 kez savaş uçakları, 98 kez helikopterle, 11 kez kimyasal silah, 9 kez patlayıcı yüklü insansız hava aracı, 9 kez yasaklanmış patlayıcılar ve 11.289 kez ağır silah, topçu ve havan ateşi ile düzenlenen saldırıların elbette 'barış'la hiçbir ilgisi yoktu. Silahların sustuğu, doğanın konuşmaya başladığı bir 'gelecek' tahayyülü yine yazı üzerinde kalacak gibiydi. Sağlamasını sadece ateşkese rağmen konuşturulan silahlar üzerinden değil, azgın iştahıyla doğaya saldıran devlet destekli şirketlerden de yapabiliriz.

Jinnews'ten Rozerin Gültekin'in konuştuğu(13 Haziran 2025) Polen Ekoloji'den Derya Sever, Ocak 2025'ten itibaren Amed, Şırnak, Siirt'te 23 petrol ve doğalgaz projesinin başladığına ve bu projelerin yarısının da ÇED olmadan devam ettiğine dikkat çekiyordu:

"Çatışma sırasında güvenlik adı altında yıkılan doğa ve ekolojik yaşam şimdi de 'kalkınma ve büyüme' maskesi altında devam edecek. Ekolojik yaşam doğayı sadece tahribatlara karşı savunmak, madenlere karşı eylem yapmak değil. Yaşamsal varoluşu ve yaşam pratiklerini tekrar oluşturmak. Barış sürecinde ekolojik koşulları sağlamamız gerekiyor. "Sermaye birikimi yerine daha çok ihtiyaç temelli üretim yapılması, yerel üretimlerin, kadın kooperatiflerinin oluşturulması ve doğayı yok etmeden doğa ile uyum içinde yaşam pratiklerinin uygulamaya geçmesi gerekiyor."

Agit Özdemir'in Yeni Yaşam Gazetesi için kaleme aldığı "Kolombiya ve Kürdistan'da Savaşın Ardındaki Yıkım" başlıklı yazı dizisi, benzer işlerin vaktiyle Kolombiya'nın da başına geldiğini çarpıcı örneklerle aktarıyor. İnsan hayatının, doğanın ve tüm yaban yaşamının bu denli tehdit altında olduğu bir sürecin, gerçekten neye hizmet ettiğinin daha açık ve yüksek sesle konuşulmasının tam zamanı. Sürdürülebilir barış için hem silahların hem de sondaj borularının susması, doğanın korunması gerekiyor. Ama nasıl?

Sondaj kongresi: Ekokırım seferinin arka planı

Başta Kürdistan olmak üzere, Türkiye'nin el atılmadık bir yeri kalmadı. Tüm kentler, kırlar, dağlar, yaylalar, çaylar, dereler, nehirler, göller, sahiller, Sit alanları, arkeolojik alanlar, ağaçlar, yaban hayvanları, hava... Her şey ve her şey büyük talan atlasının can çekişenleri artık.

Korkunç bir yağmadan ve satıştan söz ediyoruz. İktidarın aç gözünü doyurmak ne mümkün! Tam da bu arada onca yakıcı gündemin arasında bir haber, oldu bittiye geldi mesela: 4'üncü Sondaj Kongresi... Sondaj ne mühim bir iş ki kongresi dahi yapılabiliyormuş. Üstelik 4 yıldır düzenli bir şekilde.

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Genel Merkezi'nin ev sahipliğinde 8-9 Mayıs 2025 tarihleri arasında Ankara Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü'nde yapılan bir iş. Sondaj makinelerinin yeni teknoloji ile uyumu, makinelerin keskin dişlileri vs... Bunlar konuşuldu, tebliğler hazırlandı ve elbette sponsorların kimler olduğunu fazladan düşünmeye gereksinim duymayacağız: Kim, kime satıyor bu cinayet aletlerini?

Sadece 2025 Cumhurbaşkanlığı Programı çerçevesinde Türkiye'de 15 bin 250 km havadan jeofizik araştırma ve 400 000 metre sondaj planlandı. Bu büyüklükte saha müdahalesi şu anlama geliyor: Ormanlık alanlar, mera ve habitatlar aletle parçalanmış. Toz ve sediment artışıyla su yolları kirlenmiş, toprak ve bitki örtüsü kalıcı şekilde bozulmuş; biyoçeşitlilik ciddi risk altındadır.

Gabar, Besta, Dersim, Cudi: Rant destekli mekân tasfiyesi

Amed ve çevre illerde süren maden arama ve çıkarma girişimleri ise bu büyük tablonun bir başka parçası. 2025 yılı itibarıyla Türkiye genelinde hızla artırılan jeofizik sondaj ve maden ruhsatlandırma süreçlerinin en yoğunlaştığı yerlerden biri yine Kürdistan coğrafyası. Lice, Silvan, Ergani gibi ilçelerde altın, bakır ve nikel için ruhsat verilen alanların tamamı, ormanlık ya da tarımsal nitelikli ekosistemler üzerinde yer alıyor. Yani bu maden çıkarma girişimleri sadece doğayı değil, toplumsal geçim kaynaklarını da hedef alıyor: Çiftçiyi, arıcıyı, hayvan besicisini...

Korucular eliyle yürütülen sistematik ağaç kesimlerini de unutmayalım. Görmezden gelinen bu devlet destekli kıyım, "güvenlik" adı altında halktan izole edilmiş orman bölgelerinde gerçekleşiyor. Lice'den Şırnak'a, Bitlis'ten Bingöl'e kadar onlarca bölgeden yükselen "ağaçlarımız kesiliyor" çığlığı ne ulusal basında yer bulabiliyor ne de yargı mekanizmalarında karşılık görebiliyor. Çünkü bu kesimler bir rant meselesi değil sadece; aynı zamanda bir mekân tasfiyesi, bir doğa sürgünü.

Tüm bu örnekler bir araya geldiğinde şu temel gerçeklikle yüzleşiyoruz: Kürdistan'da sürdürülen ekolojik yıkım, tesadüfi, denetimsiz ya da plansız değil; doğrudan doğruya bir iktidar politikası. Savaşın şekli değişmiş olabilir ama mantığı aynı: Mekânın kontrolü. Bu defa bombaların yanında ekskavatörler, uçakların yanında sondaj makineleri, askerin yanında maden şirketleri var. Kürt halkının toprağı, suyu, dağı, vadisi üzerinde sürdürülen bu "sessiz savaş", barış söylemleriyle maskelenmeye çalışılsa da doğa bunu unutmuyor. Her kesilen ağaç, her patlatılan dağ, her kuruyan dere, bu savaşın tanığıdır.

Ekolojik bir yaşam olmadan barış olmaz!

Bu nedenle ekoloji mücadelesi bugün Kürdistan'da sadece çevreci bir hassasiyet değil; aynı zamanda bir varoluş meselesidir. Doğayı korumak, aynı zamanda halkın yaşam hakkını, kültürünü, hafızasını ve geleceğini savunmaktır. 2025'in "barış" maskesi ardındaki bu ağır doğa tahribatı hem bölge halkının hem de küresel ekoloji hareketlerinin göz ardı edemeyeceği ölçüde büyüktür.

Savaş yalnızca insanları değil, dağları da öldürür. Ve bu yüzden barış, yalnızca insanlar arasında değil; insanla doğa arasında da kurulmalıdır. Kürdistan coğrafyasındaki bu büyük doğa kırımı, sessizlikle değil, hakikatle karşılandığı zaman gerçek bir barış mümkün olabilir.

Amed ekoloji meclisi kuruldu

15 Haziran tarihinde Amed'de bir araya gelen her kesimden aktivist ve yurttaş, "barış"a rağmen talan edilen ve talan projeleriyle yok edilmek istenen doğal yaşam için alışılmışın dışında bir mücadele şekli için bir Ekoloji Meclisi kurdu. Temel slogan "Bê jiyana ekojîk aşitî pêk nayê"(Ekolojik bir yaşam olmadan barış olmaz)'ydi. Yapılan konuşmalardaki temel vurgu, "ekolojik yıkımların yaşandığı bu dönemde, ortak bir mücadele zemini yaratmak acil bir ihtiyaçtır" şeklindeydi. Bu acil ihtiyacın zamana yayılmadan bir an önce örülebilmesi ne kadar kıymetli.

Samimi bir barışı konuşmak için politik olarak şartlar olgunlaşmamış gibi görünebilir. Ancak doğayı hedef alan bu kırım projeleri durdurulmak zorunda.

O nedenle;

- Kimyasal silah kullanımının derhal durdurulması ve uluslararası bağımsız komisyonlarla soruşturulması,
- Askeri operasyon bölgelerinde ekolojik tahribatın belgelenmesi ve onarılması,
- Halkın yaylalarına, köylerine dönerek doğayla yeniden bağ kurmasına olanak sağlayacak yasal ve toplumsal düzenlemelerin yapılması,
- Ekolojik adaletin, toplumsal adaletin ayrılmaz bir parçası olarak tanınması gerek.

Savaş yalnızca insanları değil, dağları da öldürür. Ve bu yüzden barış, yalnızca insanlar arasında değil; insanla doğa arasında da kurulmalıdır. Kürdistan coğrafyasındaki bu büyük doğa kırımı, sessizlikle değil, hakikatle karşılandığı zaman gerçek bir barış mümkündür.

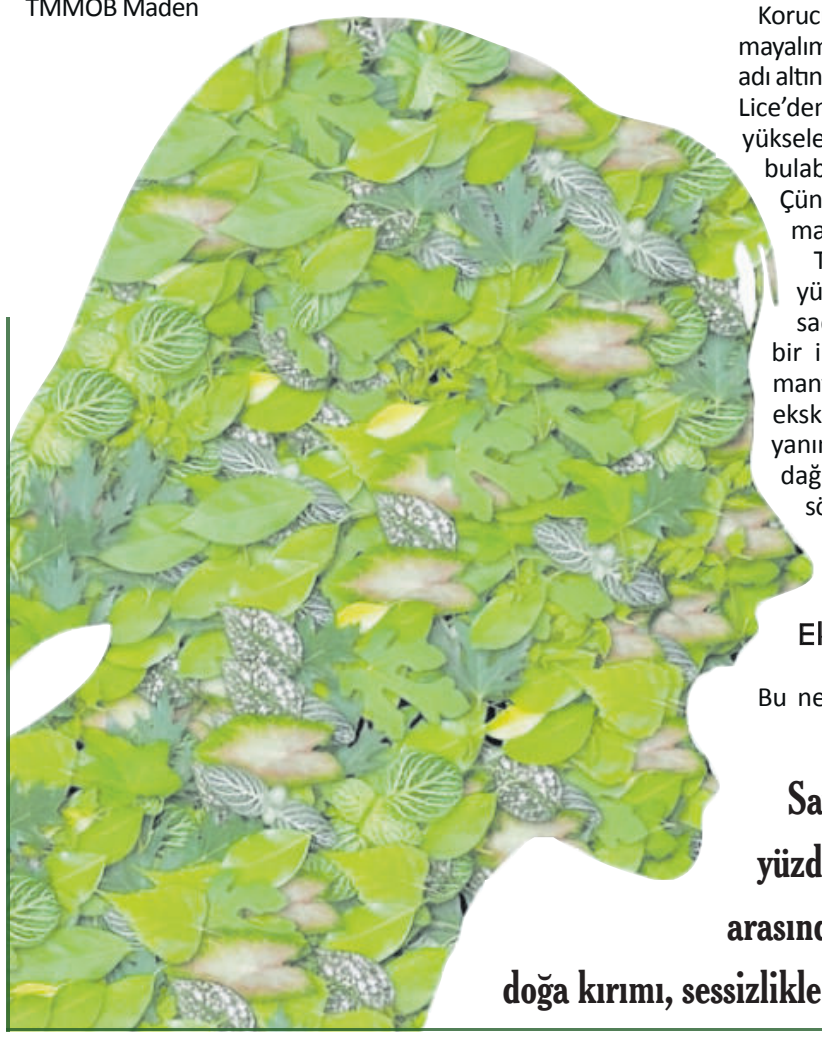

Savaş yalnızca insanları değil, dağları da öldürür. Ve bu yüzden barış, yalnızca insanlar arasında değil; insanla doğa arasında da kurulmalıdır. Kürdistan coğrafyasındaki bu büyük doğa kırımı, sessizlikle değil, hakikatle karşılandığı zaman gerçek bir barış mümkün olabilir.

Dönüşen mekanlar, süren devrim ve özgürleşen insan

Rojava Kürdistan'ındaki Arap Kemeri politikası uygulama merkezlerinden olan yer, şimdilerde "kendine ait mekân" eyleyen kadınların xwebunlaşmak için felsefeden, sosyolojiye, arkeolojiden, antropolojiye kadar tarihlerinin izini sürdükleri bir kolektif bilinç oluşturma ve bilim yapma komününe dönüşmüş durumda.

● **Zeynep Kızılırmak**

"Yaşam farklıdır. Fark, yaşamı ifade eder. Yaşam da farklılaşarak zenginleşir."* Tarihin içinden geçerken, önemli dönemeçlerinde, onun bir parçası olarak; anlamını oluşturmak ve yorumunu yapabilmek için öncesi, sonrası ve şimdinin sosyolojisini iyi anlamak önemlidir. Çünkü değişmeyen bir ilke olarak, "Tarih günümüzde gizli biz ise tarihin başlangıcında gizliyiz" sağlaması ile her gün karşı karşıya kalmak, bizi bu düşünsel düzleme istemesek de zorluyor.

8 Aralık 2024 günü Esad rejiminin çöküşünün ardından özerk yönetim araştırma ve eğitim çalışmaları için bir binayı Jineolojî Akademesi'ne hibe etti. Fransız sömürgeciliği döneminde 20'inci yüzyılın başından inşa edilen, 60 yıldır Baas Partisi'nin merkezi olarak kullanılan taş binada, şimdilerde hummalı bir hazırlık sürüyor.

Irkçı Baas rejiminin kurmay partisi, Rojava Kürdistan'ındaki Arap Kemeri politikası uygulama merkezlerinden olan yer, şimdilerde "kendine ait mekân" eyleyen kadınların xwebûnlaşmak için felsefeden, sosyolojiye, arkeolojiden, antropolojiye kadar tarihlerinin izini sürdükleri bir kolektif bilinç oluşturma ve bilim yapma komününe dönüşmüş durumda. 90 yıldır sömürgecilerin ve milliyetçilerin mekânı olarak, erkek egemen zihniyetin içinde el değiştiren mekânın dönüşümü, 'Devrim nedir?' diye soranlara, Rojava'nın her sokağında her evinde, her mekânında yansıyan tekil ve çoğul hikayelere sadece bir örnek verilebilir. İnsanı özgürleştirmek, mekânı özgürleştirmek ve zamanı özgürleştirmek bunlar birbiriyle bağlantılıdır ve biri olmazsa diğeri eksik kalır.

Mekânın özgürleştirici ve köleleştirici yönleri

Mekân deyip geçmemek lazım. Devrimin asıl değeri, anın içinde mekânın değiştirici gücünün etkisi ile özgürleşen insan hakikatiyle dönüşümleri sağlamaktır. Mekânı iki yönlü ele almak mümkündür, eğer amaçları, yöntemleri ve sonuçları özgürlük ilkesine göre şekillenirse özgürleştirici yönü gelişir. Eğer tutsak edici, esir alıcı yönü amaç, yöntem ve sonuçlarına sirayet etmişse bu defa tutsaklığın ve dahi köleliğin en derinini yaşamaya mahkûm oluruz. Özcesi eğer tarihimize sahip çıkarsak, yalancıları, tahrifatçıları, efsane ve tabu imalatçılarını teşhir edebilirsek, tarihsel devrimleri gerçekleştireceğiz ve tarih bizi özgürleştirecektir. Burada değişmez yasa zaman-mekân ve insanın an'da gerçekleşme ve gerçekleştirme halidir.

Rojava Devrimi tam da bu yasa ile hakikat kılınmış bir kadın devriminin adı olma özelliği ile şimdiden öncesi ve sonrası olarak tarih kitaplarında yerini alan bir devrim olma özelliğini taşıyor. Tek başına yukarıda verdiğimiz mekânın örneği bile Rojava kadın devriminin özelliklerini anlatmaya yeterlidir. Ancak biz yine de anlatalım. Lakin oraya gelmeden önce geçtiğimiz yüzyıldan bu yüzyıla devrolan tarihsel duraklara bir göz atmakta fayda var.

Ulus-devlet yapılarında hapsedilen insanlar

20'inci yüzyılın başından itibaren kapitalist modernite güçleri, toplumları tutsak etmek için kıyasıya bir paylaşım savaşına girdi. Bu savaşlar ile ulus-devlet yapıları ile oluşturulan suni sınırlar içine hapsedilen insanlar bir nevi çevrelenmiş sınırların içinden tutsaklığa mahkûm edilmeye çalışıldı. Birinci emperyalist paylaşım savaşı ile inşa edilen suni sınırlar, yetmeyince yeniden bir paylaşım savaşı ile ikinci emperyalist paylaşım savaşını geliştirdi. Bazı halklar hegemonyanın çıkar çatışmalarının 'kurbanı' edilirken, bazıları ise işbirlikçi-katilliğe terfi ettirildi. Beslenen faşizan ulus devlet monarkları elit iktidarlarını koruyabilmek için kıyım ve kıyamı halklara-kadınlara-gençlere-çocuklara farz kılmaya çalıştı. Devletin 20'inci yüzyıl tarihi bu nedenle en büyük mezbaha olma özelliğini taşır. Elit hegemonyanın karşısında konumlanan demokratik modernite güçleri ise direnişleriyle yüzyılın sınırlı da olsa bazı etik değerlerinin oluşmasını sağladı.

Çağın kastik-katil sistemi titanlar, diktatörler yarattı

Yüzyılın sonlarına doğru geldiğimizde, kapitalist modernite güçlerinin ulus-devlet adı altında çizdiği sınırların içine hapsettiği tutsaklık Ortadoğu başta olmak üzere toplumları boğmaya başladı ve krizinin derinleşmesiyle yeni bir paylaşım savaşı ihtiyacı belirdi ve üçüncü dünya savaşı denilen şiddet elitinin yeni yöntemi devreye konuldu. Devlet aygıtı ile mekânın tutsak alınmasının yarattığı sonuçlar yeni savaşların ve yeni saldırıların kapısını araladı. Adım adım gelen bu süreçte, çağın kastik toplumsal katil titanları, diktatörler yaratıldı. Canavarlaşıp sahibini ısırmaya başladığında, besleyen güçler tarafından ibretlik onur kırıcı sonlarla yok edildi. Yaratıldığında da yok edildiğinde de aslolan diktatörlerin ölümü değil, Saddam'ın bir çukurda yakalanma mizanseni ya da Esad'ın mezarından kemiklerinin çıkarılıp yakılması gibi sunulan hiçbir ahlaki etik bırakmadan toplumları esir almak için yaratılan şiddet ve korkunun ibretliğiydi. Ki bu şiddet eliti ile yaratılan korku iklimi için ilgili örgütlenmeler ve argümanlar dahi oluşturuldu. Dincilik argümanı ile dünyanın her yanında toplum etiğinden koparılmış lümpenleşmiş kastik katil sürüleri kıtalara bindirilerek, halklar için hapishane olan sınırlar delik deşik ettirilerek, DAİŞ adı altında toplumların üzerine salındı. Arap Baharı ya da daha özgün olarak ifade edersek, Suriye'de 2011'de bir diktatöre karşı toplumun karşı çıkışını kendine mal etmeye çalışan hegemon güçlerin argümanı coğrafyada şiddet ve korku ile ibretlik saldırıya geçti. Burada hedef seçilenlerin coğrafyanın direngen inancı Ezidîleri ve direngen damarı kadınları hedef alması boşuna değildi. Sonrasında yaşananları hepimiz bildiğimiz için bu kısa hatırlatma ile yetinelim. Ortadoğu'da bugün yaşanan ekonomik politik sorun ve bunalımlar, Avrupa uygarlığının son iki yüzyıllık hegemonyası ile bağlantılıdır. Kapitalist modernitenin birinci ve ikinci dünya savaşları -ki buna üçüncü dünya savaşını da eklemek lazım - ulus devlet statükosu ile müdahalesi, bölgeye savaş ve yıkımlardan başka bir şey getirmemiştir.

Halklar üçüncü çizgi ile kendi yolunu belirledi

İşte tam da bu mekân ve zamanın ortasında adım adım bedel ve emekle gelişen bir devrim oldu Rojava Devrimi. Şiddetin ve iktidarın yüzleri arasında seçim yapmak zorunda kalmadan, üçüncü çizgi ile kendi yolunu çizen halklar, demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü devrim tarih sahnesindeki yerini aldı. Kuşkusuz hiçbir sonuç nedensiz, hiçbir ürün emeksiz, hiçbir devrim de altyapısız, birdenbire gelişen, zamanın bahşettiği bir tesadüf değildir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın paradigması ve Kürdistan dağlarından 50 yıldır süreklileşen devrimci kültürün izdüşümüydü.

Kendini sağlam temelleri olan ve çağa yanıt olabilen bir paradigma üzerinden inşa eden Rojava Kadın Devrimi'nin üzerinden 14 yıl geçti. Demokratik Özerk Yönetim ya da adına ne dersek diyelim içeriğiyle kadınlar, gençler, yaşlılar, çocuklar yani ezcümle toplumsal dönüşümü sağlayan ve süreklileşen bir devrim yarattı. Ortadoğu'da bugün 60 yıllık Baas rejimi dahil devletler, sınırlar, devlet dışı sistem güçleri dahil birçok örgütlü yapı yıkılırken devrimin kendisini Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi adıyla mekâna yayması bir yanıyla süreklileşen devrim gerçeğine işaret ediyor, diğer yanıyla da sağlam temellere oturmuş bir paradigmasal zemine.

Kastik katil sistemin sahiplerinin her zaman korku, savaş vahşet ile yürütülmesi sonucunu Suriye özelinde HTŞ/Colani rejiminde görebiliriz. 14 yıldır kendini Ortadoğu coğrafyasında her geçen gün daha geçerli bir sistem olarak yayan Rojava Devrimi'nin karşısına, hegemon güçler bugün kadın değerlerine toplumun ahlaki ve politik değerlerini yok etmek için yeni bir model olarak koymaya çalışıyor. İktidara geldiği/getirildiği günden itibaren uyguladığı yöntemlere bakmak bu modelin ne olduğunu anlamaya yeterlidir. Aleviler, Dürziler, Hristiyanlar dahil Suriye'deki tüm toplumsal kesimlere yönelen katliam ve tehditlerine her gün bir yenisi ekleniyor. Tarihsel sorunsalın başlangıç noktası olan anacıl düzen ve iktidarcı elit erkek kastın çağımız versiyonu dinci HTŞ, kadınlara yönelen tehlikenin en büyüğünü teşkil ediyor.

"Barış ve Demokratik Toplum" çağrısı yeni dönemin habercisi, halklara ve kadınlara yönelen bu tehlikenin panzehiri ise, demokratik ulus perspektifinden demokratik Suriye'nin inşasıdır. Tam da bu noktada 27 Şubat'ta Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın "Barış ve Demokratik Toplum" çağrısı, Rojava Kürdistanı ve Suriye için de yeni bir dönemin habercisi olarak yankı buldu. Deneyimlerinden ve bedellerinden süzülen bir hakikatle 19 Temmuz 2012'de Rojava Devrimi'ni yaratan paradigma, ulus-devletin karşısında demokratik ulus ve kadın özgürlüğünü esas alarak halk meclisleri, komünler ve kadın öncülüğünde şekillenen bir yaşam biçimini esas alarak yol aldı. "Barış ve Demokratik Toplum" çağrısı ise bu paradigmanın güncellenmiş bir yol haritası gibi okunabilir. Özellikle demokratik uzlaşma, silahsız çözüm ve halkların gönüllü birlikteliği, demokratik ulus perspektifinden Rojava'daki çok kültürlü ve çoğulcu yapının daha da derinleşmesine olanak tanıyacaktır. Bu nedenle Demokratik Toplum Manifestosu'nun Rojava'ya yansıması, yalnızca siyasal bir yönelim değil; aynı zamanda toplumsal bir yeniden yapılanma süreci olacak gibi görünüyor. Rojava Kadın Devrimi'ni süreklileştiren demokratik toplumun inşasında özellikle kadın özgürlüğü, ekolojik yaşam ve yerel demokrasi ilkeleri, bu yeni dönemde halklar ve kadınlar adına daha kıymetli hale gelecek gibi duruyor. Süreklileşen devrim, özgürleşen insan gerçeğinde biricik umut olma özelliğini her zamankinden daha yakıcı hissettiriyor.

***Rêber Apo'nun Demokratik Toplum Manifestosu'ndan alıntılanmıştır.**

Asit saldırılarına karşı bir mücadeleci:

Laxmi Agarwal

Asit saldırısından kurtulanlar seslerini duyurmak amacıyla, asit saldırısı mağdurları için acil adalet ve rehabilitasyon talebiyle açlık grevine girdiler. Agarwal, bu saldırıya maruz kaldığı sıradaki durumunu bir şiirle dile getirdi.

Fidan Yıldırım

Laxmi Agarwal, Hindistan'da asit saldırısı mağdurlarının hakları için kampanya yürüten ve kendisi de asit mağduru olan mücadeleci bir kadın ve TV sunucusudur. 2014 yılından bu yana "Udaan" adlı bir televizyon programı yapmaktadır. Kurucusu ve başkanı olduğu Laxmi Vakfı asit saldırısı mağdurları için faaliyet yürüten bir sivil toplum örgütüdür.

Hindistan kadınlara karşı asit saldırılarının yaygın olduğu bir ülke. Her yıl çok sayıda kadın bu acımasız saldırının kurbanı olmakta; yüzünde, bedeninde, ruhunda onulmaz yaralar açılmaktadır. Bu insanlıkdışı saldırının hedeflerinden biri olan Laxmi Agarwal, bir kurban olarak kalmayıp bu saldırıların son bulması ve Hindistan devletinin bu konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi için genç yaşında büyük bir mücadele vermiş ve önemli kazanımların elde edilmesini sağlayarak sembol bir isim haline gelmiştir.

15 yaşında asit saldırısına uğradı

Laxmi Agarwal 1 Haziran 1990'da Hindistan'ın Yeni Delhi şehrinde orta halli bir ailede dünyaya geldi. 2005 yılında henüz 15 yaşında bir çocuk ve 11. sınıf öğrencisiyken, mahallesinde çalışan ve arkadaşının ağabeyi olan, 32 yaşındaki Naeem Khan adlı bir adam birgün karşısına çıktı ve kendisine evlenme teklif etti. Laxmi teklifi reddetti ama ailesi kendisini suçlayıp eğitimine son verir korkusuyla bundan kimseye söz etmedi. Aradan on ay geçtikten sonra Laxmi sabah saatlerinde pazardan dönerken Naeem Khan bir kez daha karşısına çıktı ve teklifini yineledi. Laxmi cevap vermedi. Çok zaman geçmeden Naeem Khan ve ağabeyi Kamran'ın asitli saldırısına maruz kaldı. Kamran motorsikletini sürerken arkadan Laxmi'ye seslendi, arkasında oturan Naeem de Laxmi döndüğü anda yüzüne asit fırlattı. Bayılan Laxmi kendine geldiğinde ayağa kalkmaya ve yardım istemeye çalıştı fakat bu kez de yolda birçok trafik kazası geçirdi. Onun durumunu gören Arun Singh adlı bir adam polis çağırdı ama Laxmi'nin cildinin eriyip döküldüğünü fark ettiğinde yardım için beklemenin geç olabileceğini anladı. Bir kişi onun yanıklarını azaltmak amacıyla yüzüne su döktü, ne var ki bu, asitin aşağı doğru akarak boynunu da yakmasına yol açtı. Arun onu arabasının arka koltuğuna yerleştirdi ve Dr. Ram Manohar Lohia Hastanesi'ne götürdü. Hemen polis geldi. Arun Laxmi'den ailesinin kim olduğunu ve oturduğu yeri öğrendi. Evlerine giderek aileyi bilgilendirdi ve onları arabasıyla hastaneye götürdü. Laxmi göz ameliyatının yanısıra birçok operasyon geçirdi. Naeem Khan tutuklanarak on yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Yaşadı ve asit saldırılarına karşı mücadele etti

Laxmi Agarwal yaşadıklarının yasını tutup oturmak yerine, bu tür saldırıların önlenmesi için harekete geçmeyi tercih etti. Asit satışlarının denetim altına alınması amacıyla 27 bin imza topladı. 2006 yılında Hindistan Yüksek Mahkemesi'ne bu imzaları sunarak kamu yararı davası açtı. Asit saldırısı suçunu ele almak üzere yeni bir yasa çıkarılmasını veya Hindistan Ceza Kanunu, Hindistan Deliller Yasası ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu gibi mevcut ceza yasalarında değişiklik yapılmasını, kendisine de tazminat ödenmesini talep etti. Ülke çapında kadınlara yönelik asitli saldırıların arttığını ifade ederek asit satışının tamamen yasaklanması için yalvardı.

Duruşma görülürken, Merkezi Hükümet, asit satışını düzenleyen bir yasanın çıkarılması ve bu tür mağdurların tedavisi, bakımı ve rehabilitasyonu için bir politika oluşturmada eyalet hükümetleriyle birlikte çalışacağı konusunda mahkemeye güvence verdi. Ne var ki Merkez bir plan üretemedi ve mahkeme hükümeti ciddiyetsizlikle suçlayarak, kimyasal saldırıları önlemek amacıyla asit satışını sınırlamaya dair bir politika oluşturmaması halinde müdahale edip emir vereceği konusunda hükümeti uyardı.

2013 yılında Agarwal'in talebini haklı bulan Yüksek Mahkeme Hindistan'da asit satışı konusunda bir dizi yeni kısıtlama getirdi. Buna göre, 18 yaşından küçüklere asit satışı yasaklandı ve alıcının fotoğraflı bir kimlik kartı sunması zorunluluğu getirildi. Mahkeme, asit saldırısı mağdurları için tıbbi tedavi, sonrasında bakım, rehabilitasyon ve tazminat konusunda uyulması gereken talimatları da yayınladı.

Yaşadıklarını bir şiirle dile getirdi

Asit saldırısından kurtulanlar seslerini duyurmak amacıyla, asit saldırısı mağdurları için acil adalet ve rehabilitasyon talebiyle açlık grevine girdiler. Agarwal, bu saldırıya maruz kaldığı sıradaki durumunu bir şiirle dile getirdi.

Agarwal'in uğradığı saldırı sonucu yaşadıkları, "Hindustan Times" adlı gazete tarafından bir yazı dizisi olarak yayımlandı.

Sonraki yıllarda Laxmi Agarwal, Alok Dixit adlı bir sosyal aktivistle birlikteliğinden bir kız çocuğu sahibi oldu. Çift 2015 yılında ayrıldı. Alok Dixit, Hindistan'da internet özgürlüğü için mücadele eden ve internet sansürüne karşı mücadeleyi amaçlayan "Save Your Voice" (Sesini Koru) hareketinin yanısıra Laxmi Agarwal'in desteğiyle asit şiddetine karşı bir kampanya olan "Stop Acid Attacks" (Asit Saldırılarını Durdur) kampanyasının da kurucu üyesi olan bir aktivist.

'Asit Satışını Durdur' kampanyası ve aldığı ödüller

Agarwal, yürüttüğü "Asit Satışını Durdur" kampanyası dolayısıyla, Kadın ve Çocuk Gelişim Bakanlığı, İçme Suyu ve Sanitasyon Bakanlığı ve UNİCEF tarafından "Uluslararası Kadın Güçlendirme Ödülü"ne layık görüldü. 2014 yılında, Amerika'da dönemin ABD Başkanı Barack Obama'nın eşi Michelle Obama'dan "Uluslararası Cesaretli Kadınlar Ödülü"nü aldı. Michelle Obama ve birçok kişi tarafından, asit saldırılarına karşı mücadelesi takdir edildi.

- 2014'de "Newborns" (Yeni Doğanlar) adlı bir kısa dökümanterde yer aldı.
- 10 Ocak 2020'de onun hayatından esinlenen "Chhapaak" adlı film yayınlandı.
- Laxmi Agarwal, mücadeleci bir kadın ve anne olarak, hemcinsleri için rol modeli olmaya devam ediyor.

BAĞIŞ

ABONE FORMU

İsim: .....
Adres: .....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH:
.....
ABONE:
.....
İMZA:
.....
YAPAN:
.....

NEWAYA JIN
Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin.abo1@gmail.com

Özgür Politika'nın duvarları konuşuyor

Merhaba sevgili okuyucular. Güzel kadınlar, özgürlüğe meyil edenler, ince fikirli, sivri zekâsına güvenip, zorunlulukları aşanlar ve yahut zorlulukların bilinciyle hakikate gönül verenler, evet sizlere diyorum; Star'ın rahmeti üzerinize olsun. Yeriniz her daim sevdiklerinizin gönül tahtında olsun. Yüreğiniz cesur, akıl kalbiniz açık ve yol gösterici olsun. Gerçekte ısrar edenler yoldaşınız olsun.

Gerçeği hortumlayanlar var

Evet "Gerçekte ısrar" çok önemlidir. Hele de bu devirde, "doğru söyleyeni kırk köyden" kovmuşken, gerçekleri söylemek her camerîn, anakız evladın harcı değildir. Öyle olsaydı "Gerçekte ısrar" denilmezdi. Demek ki gerçeği hortumlayanlar var. Hele de hortumcular iktidarsa, gerçekte ısrar edenlerin cesur olması lazım. Örneğin Yeni Özgür Politika gibi. Siz hiç gidip onları ziyaret ettiniz mi yeni yerlerinde? Daha gitmediniz mi? Teessüf ederim!

Özgür Basının geçtiği yollar...

Neyse ki ben gittim. Beni kapıda Ahmet arkadaş karşıladı, peşi sıra yılların emektarı Hikmet arkadaş. Kapının hemen girişinde, "Özgür Politika: Gerçekte ısrar" levhasına takıldı gözüm. Ara koridorun duvarsında ise gerçekte ısrar edip, katledilen onlarca gazetecinin fotoğrafı asılı. Gurbetelli Ersöz'ün fotoğrafı ilişiyor gözüme. Özgür Gündem gazetesinin yayın yönetmenliğini yapan Gurbetelli Ersöz Kürt kadının, gazeteciliğinin yüz akı. Gülümsemesiyle hala umut veriyor. Sırasıyla Ape Musa, Ferhat Tepe, Hrant Dink, Metin Göktepe, Ersin Yıldız geliyor. Karşı duvarda ise Gülistan Tara, Nazım Daştan, Cihan Bilgin, Halil Dağ, Nujiyan Erhan ve daha nice gerçekte ısrar edenlerin fotoğrafları bulunuyor. Fotoğraflara bakarken geçmişle gelecek arasında açıklayamadığın bir yerlerde buluyorsun kendini. Aklın ile kalbin götürebildiği kadar uzak ve yakın zamanlardasın... Bir yanın acı-hüzün, bir yanın umutla direniş arasında...Geziyorum odaları adım adım. Baktığım her yerde emek, bir kutsallık var. Haber merkezine vardığımda bu kutsallığı daha net görüyorum. Bir vitrinde 3 Aralık 1994'te bombalanan Özgür Ülke gazetesinden kalan erimiş bir telefon, bombalamanın zamanını gösteren bir saat bulunuyor. O günleri anımsamadan edemiyor insan. "Nereden nereye" diyorsun. Eski bir fotoğraf makinesi, bir daktilo ve 1960'lardan kalma bir Blaupunkt radyoyu görüyorum. Gerçekleri anlatmak için kullanılan bu makinelerin yerini yenileri alsa da erimiş telefondan, daktilosuna özgür basının geçtiği yolları düşünüyorum. "Ne çok işler başardılar" diyorum. Haber merkezinin dikkatini daha fazla dağıtmadan yavaşça mizanpaj odasına sızıyorum.

Sosyal aktivite çok önemli burada

Odanın köşesinden ortaya kadar uzayan bir masa ilişiyor gözüme. Masadaki dört ayrı ekranda birden çalışan genç bir arkadaş bulunuyor. "Beni meşgul etmeyin" diyor hemen. Belli ki pek bir cingöz, kafası zehir gibi denilen türden, gözünden belli... Adını verip, şimdi şey etmeyeyim. Bir yanın da Pervin arkadaş, öbür yanda ise Dilan arkadaş var. Onu aralarına alıp, adeta işi sağlama bağlamışlar. Her biri işine dört elle sarılmış. Bir yandan mizanpaj yapan ekip, öbür yandan cuma günü maç yapmayı planlıyor. Sosyal aktivite çok önemli burada. Herhangi bir sosyal aktivitede bulunmayan kişinin üretken, yaratıcı olması beklenemez zaten. Sosyal insan; yeniliklere açık insandır. Gazeteciliğin temeli ise meraktır. Mizanpaj için de hayal gücü gereklidir. Dolayısıyla merak, yenilikçilik ve hayal gücüyle harmanlanan insanın asosyal olması işin doğasına ters. Yani aktivite şart! Ama zorunlu bir uyarıda bulunayım: Herhangi bir aktivite yapıyor olmak da sosyal olmak anlamına gelmiyor. Onun temel özellikleri var. Onu da size bilahare anlatacağım.

Viking baltası devreye giriyor

Neysem, tam odadan çıkarken gözüme bir şey takıldı: "Balta mı o?" diye sordum. Muzipçe gülüyorlar. "Haber merkezinde işler tıkanıp, düğümlenince lazım oluyor" diyorlar. Demek entelektüel görevler yerine getirilmeyince Viking baltası devreye giriyor. Bir an Büyük İskender'in Gordion düğümünü kılıçla çözmesi geldi aklama. Gordion düğümü derin mevzu.

Bir kahve içmek için gittiğim yemekhanede mutfakçı arkadaşa takılıyorum. Onun ruh güzelliğine, ince fikrine, derin yurtseverliğine hayran kalıyorum. "Sana kaç kez dedim, devrimci ol, devrimci" diyor bir arkadaşa tatlı-sert konuşarak. Hani şu üç harfli devrimcilerden söz ediyor. Sözünü hiçbir kimseden sakınmıyor. "Çalışmayana yemek yok" felsefesi onun temel ilkesi.

Resimler insanın isyanı ateşliyor

Onlar konuşurken etrafa göz atıyorum. Duvar resimleri insanın içindeki isyanı ateşliyor adeta. Hani şu şarkıdaki "Direnmektir sana can veren" sözü var ya, onun gibi bir ruh uyanıyor içinde. İlk resimde DAİŞ'tan kurtulan bir kadın üstündeki çarşafı yırtıp atarken, erkek özgürlüğe el sallıyor. Hemen yanındaki resimde ise çiçekler yeşeriyor bir mekap ayakkabıda. Sarı Mekabın her adımında bir halkın özgürlük umudu çiçekleniyor... Bir kadın Newroz ateşi üzerinden atlıyor. Dördüncü resimde ise bir kadın duvara: Bijî Kurdistan, bimre koledar" yazarken, diğeri gözcülük yapıyor. Burada adeta duvarlar konuşuyor...

Misafirlik gelenekleri yaşatalım...

Öğle yemeği vaktinde Özgür Politika çalışanları kendilerini izleyen gözlerden bihaber derin bir muhabbete dalıyor. Laf geleneksel ilişkilerden açılıyor. Mevzu derinleşiyor. Biri "Arzu arkadaş kayınbaba ve kayınvalidesine annebaba demiyor" diyor. "Ne var, ben de eşim H.'nin anne-babasına öyle demiyorum" diyor bir diğer arkadaş. Mutfakçı arkadaş ise, "Ayyy benim kız da eşinin kız kardeşine "görümcüm, görümcem" diyor. Çok sinir bozucu. Bu Almanya'da yetişen yeni nesil çok cinsiyetçi, gerici. 'Gelin-görümce', o ne öyle. Hiç sevmiyorum" diyerek son noktayı koyuyor. Geleneksel ilişkilerin sınıfsallığı ve kastlaşmış halinin yarattığı aile-akrabalık ve dünürlük sorunsallığı bir Viking baltası istiyor sanki (!?!)

Bence Özgür Politika'daki en entelektüel, en kendine has bölümü sigara odası. Olay sigara içmek değil, odanın duvarına asılan sanatsal figürler. İnce fikir, felsefik yaklaşım ve dövmeli kadınların o kendine has tutkulu duruşu... İşte o anlatılmaz, görmek lazım. Mutlaka gelin ve görün. Ama eli boş gelmeyin ha! Biz geri geleneksel yönleri eleştiriyoruz. İyi gelenekleri, örneğin misafirperverlik ile misafirliğe giderken ki gelenekleri yaşatalım lütfen...

1	7		3		5		4	9
		4	1	6	2	7		
3		6		7		1		2
	2			5			9	
	6		9		1		2	
	5			2			1	
7		8		9		2		3
		9	6	1	8	4		
6	4		2		7		8	1

	1						9	
4	7	5				1	3	2
6			1		3			8
			4	3	7			
1	4		2		9		7	5
			6	5	1			
3			5		2			7
5	9	7				2	6	4
	6						8	

bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1								■							
2					■								■		
3						■		■					■		
4							■					■			
5			■			■				■	■				
6	■						■		■					■	
7		■		■							■				
8			■		■								■		
9		■				■		■		■					
10						■		■					■		■
11							■			■		■		■	
12				■					■						
13						■					■				
14		■			■								■		
15						■			■			■			

Soldan Sağa:

1-Dış dünyanın insan zihnine yansıması / kalıtım bilimi **2-** duvar ilanı / takıntılı / bir nota anlaşma / bir nota / yavrunun ilk hali **4-** soğuğun etkisini duymak / kiraya verilerek gelir getiren mülk / ince örtü **5-** bir kadın ismi / Arapça kökenli bir kadın ismi **6-** kobalt'ın simgesi / ün, şan / Kürtçe'de 'saman'

7- doğum işini yaptıran kadın / halk ağzında su akan musluksuz boru / kuş ağzı

8- Kürtçe'de 'dışarı' / küçük bir deniz kuşu **9-** Kürtçe'de 'kir, pasak' / yırtıcı bir hayvan / demir'in simgesi **10-** ilham / kalıtım / güzel kokulu bir madde **11-** büyükanne / Hıristiyan / iridyum'un simgesi **12-** zeybek / öğretim ve eğitim sistemi / sergen

13- Bir kadın partisi / dingil **14-** ülkü / iyi, güzel, akıllı / daha güçlü birinin isteğine uyan kurum veya kimse **15-** yoğunlaştırılmış yoğun/ hicap duygusu.

3- gülünç bir biçimde süslenen / saat kadranı / genişlik **4-** Almanya'nın bir şehri / kuş yemi / metal oksitlenmesi **5-** ilaç / hayvanlara veya eşyaya vurulan damga / kafa / sıvama aracı **6-** bir topluluğun ileri gelenleri / imge **7-** 'yalvarmak'tan emir / sözleşme **8-** 'ordu'nun kısaltması / dokunaklı / zirkonyum'un simgesi **9-** yetişkin, yaşlı / sembol **10-** Arap Yarımadasının güneydoğu köşesinde bulunan bir devlet / (tersi) kötü **11-** kutlama / 'kalay'ın simgesi **12-** bir çoğul eki / ağıt / Kürtçe'de 'tokmak' **13-** denizlerde esen rüzgar / üniversitelerde ders salonu / dünyanın bir kıtası **14-** bir şaşma ünlemi / saldırgan / 'dana'nın kısal- tması **15-** bir çalgıda doğru ses vermesi 0için yapılan ayar, düzen / altın'ın simgesi / kripton'un simgesi / yasalara 'aykırı' davranış.

Yukarıdan aşağıya:

1- Zorla ülke yönetimini ele geçirme işi / gerçeklikte ayrılamaz olanı düşüncede ayırma

2- abartarak konuşma / anlam **3-** bir spor karşılaşmasının sonucunu değiştirmek için bir çıkar karşılığı varılan

243. Sayının Bulmaca Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	H	İ	C	R	A	N	■	B	İ	L	A	H	A	R	E
2	A	D	L	İ	Y	E	■	R	■	A	K	A	M	E	T
3	D	O	■	S	■	O	B	Ü	S	■	R	■	A	D	A
4	I	L	I	K	■	L	E	T	A	F	E	T	■	İ	N
5	M	■	S	■	L	O	Ğ	■	K	■	■	■	U	F	O
6	■	G	İ	R	■	J	E	O	L	O	G	■	H	■	L
7	G	Ü	N	E	Ş	İ	N	K	I	Z	L	A	R	I	■
8	E	N	■	V	E	■	İ	L	■	A	İ	L	E	■	A
9	V	E	G	A	N	■	■	A	■	N	K	■	V	A	N
10	E	B	■	N	İ	N	O	V	A	■	O	T	İ	S	T
11	L	A	M	İ	■	İ	N	A	T	■	Z	R	■	M	İ
12	E	K	O	■	E	Z	A	■	İ	Z	■	İ	N	A	K
13	M	A	T	E	M	A	T	İ	K	■	■	B	A	L	O
14	E	N	İ	K	■	M	■	■	■	O	■	Ü	■	İ	R
15	K	■	F	E	R	İ	Ş	T	A	H	■	N	O	K	■

Bir kadın, bir bebek, bir toplum

● Dr. Eylem Öztürk

Gebelik, bir kadının yaşamındaki en özel ve en dikkat gerektiren dönemlerden biridir. Bu dönemde annenin beslenme biçimi sadece kendi sağlığını değil, doğacak bebeğin büyüme ve gelişimini de doğrudan etkiler. Gebelik boyunca değişen hormonal ve fizyolojik ihtiyaçlar doğrultusunda, beslenme de trimesterlere göre planlanmalıdır.

1. Trimester (1–12. haftalar): Temeli oluşturmak

Gebeliğin ilk ayları, vücudun gebeliğe uyum sağlamaya çalıştığı, hormonal değişimlerin yoğun olduğu bir dönemdir. Bu süreçte bulantı, iştahsızlık veya aşırı yeme isteği gibi durumlar görülebilir. Ancak bebeğin sinir sistemi gibi hayati organlarının temelleri bu dönemde atıldığından, yeterli ve dengeli beslenme büyük önem taşır.

Özellikle dikkat edilmesi gerekenler:

• Folik asit: Nöral tüp defektlerini önlemek için gebelikten önce başlanmalı, ilk trimester boyunca devam edilmelidir.

• Demir ve B12 vitamini: Kan yapımı ve enerji metabolizması için elzemdir.

• Protein ve kalsiyum: Hücre gelişimi ve kemik yapısı için gereklidir.

• Günlük beslenmede hafif ama besin değeri yüksek gıdalar tercih edilmelidir (örneğin yoğurt, tam tahıllar, taze sebzeler, haşlanmış yumurta).

2. Trimester (13–27. haftalar): Büyüme ve gelişim dönemi

Bu dönem, hem annenin kendini daha enerjik hissettiği hem de bebeğin hızlı büyüdüğü bir süreçtir. Bu nedenle kalori ve besin ihtiyacı artar.

• Protein ihtiyacı artar; süt ürünleri, et, baklagiller bu açıdan destekleyicidir.

• Omega-3 yağ asitleri (özellikle DHA), bebeğin beyin ve göz gelişimini destekler. Haftada 1–2 kez balık tüketimi önerilir.

• Kalsiyum ve D vitamini: Kemik gelişimi için gereklidir. Güneş ışığı, süt ürünleri ve yeşil yapraklı sebzeler bu ihtiyacı karşılar.

• Aşırı şekerli ve işlenmiş gıdalardan kaçınılmalıdır; gebelikte diyabet riski bu dönemde belirginleşebilir.

3. Trimester (28. hafta – doğum): Son hazırlık

Gebeliğin son üç ayında bebek, doğuma hazırlık sürecine girer. Aynı zamanda annenin enerji ihtiyacı da artar. Bu dönemde dikkat edilmesi gereken başlıca noktalar:

• Demir takviyesi, artan kan hacmi nedeniyle gereklidir. Demir emilimini artırmak için C vitamini içeren gıdalarla birlikte alınmalıdır.

• Lifli gıdalar (sebze, meyve, tam tahıllar) sindirim sistemi problemlerine karşı koruyucudur.

• Yeterli sıvı alımı, ödemi azaltmak ve dolaşımı desteklemek adına önemlidir.

• Aşırı tuzlu ve yağlı besinlerden uzak durulmalı; gebelik hipertansiyonu riski göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, her trimesterin kendine özgü ihtiyaçları vardır. Gebelik boyunca kişiye özel, dengeli ve kontrollü bir beslenme düzeni hem annenin sağlığını korur hem de bebeğin ideal gelişimini destekler. Bu süreçte bir kadın doğum uzmanı ve gerekirse bir diyetisyenle iş birliği içinde olmak, sağlıklı bir gebelik deneyimi için en doğru adımdır.

Her doğum, yalnızca bir bireyin değil, bir toplumun yeniden başlangıcıdır. Bebeğin sağlıklı gelişimi sadece genetik mirasla değil; annenin bilgisi, farkındalığı ve sofrasına koyduğu her lokmayla şekillenir. Bu yüzden gebelikte beslenme yalnızca kadınların değil; eşlerin, ailelerin ve hatta toplumun ortak sorumluluğudur.

Ne yazık ki hâlâ birçok kadın, "iki canlısın, bol bol ye" gibi yüzeysel önerilerle yetinmek zorunda kalıyor. Oysa bu dönem rastgele bilgilerle değil, bilimsel rehberlik ve toplumsal destekle ilerlemeli. Sağlıklı bir hamilelik süreci; bilinçli anneler kadar bilinçli eşler, destekleyici aile yapısı ve doğru sağlık iletişimiyle mümkündür. Komşudan gelen bir yemek tabağı, market rafından seçilen ürün, hatta eşin mutfakta geçirdiği birkaç dakika... Bunların hepsi bebeğin geleceğini etkiler. Kısacası: Sağlıklı nesillerin temeli, sağlıklı bir gebelik süreciyle atilir. O temel ne kadar sağlam olursa, yarının toplumu da o kadar güçlü olur.

Darıfülfül

Alternatif tıbbın yükselişiyle birlikte eski şifalı bitkiler yeniden gündeme geliyor. Bunlardan biri de darüfülfül, halk arasında bilinen adıyla uzun biber. Yüzyıllardır kullanılan bu baharat, şimdi yeniden sağlık raflarında yerini alıyor.

Öksürükten romatizmaya derman

Karabibere benzeyen ama daha keskin ve etkili aromasıyla öne çıkan darıfülfül; öksürük, balgam, hazımsızlık, eklem ağrıları ve hatta romatizma gibi birçok rahatsızlıkta doğal destek sunuyor. Aynı zamanda bağışıklık sistemini güçlendirdiği, metabolizmayı hızlandırdığı ve sindirimi rahatlattığı da biliniyor.

Geleneksel tıpta önemli bir yeri olan darıfülfül, doğal tedavi arayışında olanların ilgisini çekiyor. Ancak uzmanlar, bu güçlü baharatın dikkatli kullanılması gerektiği konusunda uyarıyor. Aşırı tüketimi mideyi tahriş edebilir; hamileler ve kronik hastalığı olanların doktora danışmadan kullanmaması öneriliyor.

Yaz aylarında kene tehlikesi

Avrupa genelinde yaz mevsiminin gelmesiyle birlikte doğa yürüyüşleri, piknikler ve kamp faaliyetleri artarken, uzmanlar kenelere karşı dikkatli olunması gerektiği konusunda uyarıyor. Özellikle ormanlık ve çalılık alanlarda sıkça rastlanan keneler, ciddi hastalıkların taşıyıcısı olabiliyor.

Keneler, başta Lyme hastalığı (Borrelioz) ve Kene Kaynaklı Ensefalit (TBE) olmak üzere birçok tehlikeli hastalığı insanlara bulaştırabiliyor. Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC), özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da TBE vakalarının son yıllarda artış gösterdiğini bildiriyor.

Uzmanlara göre risk grubunda en çok açık alanlarda çalışanlar, doğa sporlarıyla uğraşanlar, kampçılar ve çocuklar yer alıyor. Keneler genellikle çalılık alanlar, yüksek otlar ve ormanlık bölgelerde bulunuyor.

Korunmak için ne yapmalı?

Yetkililer, vatandaşlara aşağıdaki önlemleri almalarını öneriyor:

• Uzun kollu giysiler ve pantolon tercih edin. Pantolon paçalarını çorap içine sokarak koruma sağlayın.

• DEET veya permetrin içeren kene kovucuları kullanın.

• Açık renkli kıyafetler giyerek keneleri daha kolay fark edin.

• Doğada vakit geçirdikten sonra tüm vücudu detaylı şekilde kontrol edin.

• Vücuda tutunan keneyi cımbızla dikkatlice çıkarın, bölgeyi dezenfekte edin.

Aşı ile korunmak mümkün mü?

Kene kaynaklı ensefalit (TBE) riski yüksek bölgelerde yaşayan veya bu bölgelere seyahat eden kişilere TBE aşısı öneriliyor. Aşı, başta Almanya'nın güneyi, Avusturya, İsviçre ve Baltık ülkelerinde sıklıkla tavsiye ediliyor. Keneler sadece insanları değil, evcil hayvanları da etkiliyor. Özellikle köpek ve kedilerin düzenli olarak kontrol edilmesi, koruyucu damla ya da kene tasması kullanılması önem taşıyor.

Uzmanlar, "Kenelerden tamamen kaçınmak zor olabilir, ancak bilinçli davranarak ve gerekli önlemleri alarak riskleri büyük ölçüde azaltmak mümkündür" diyor.

Güneş kremi kullanırken nelere dikkat edilmeli?

Yüksek SPF içeren ürünler kullanmaya dikkat edin Geniş spektrumlu güneş kremi tanımını mutlaka duymuşsunuzdur. Burada adı geçen geniş spektrum, güneş kreminin cildinizi hem UVA ışınları hem de UVB ışınları gibi zararlı UV ışınlarından koruyabileceği anlamına geliyor. Yaz aylarında da uzmanların önerisine göre de SPF 30 veya SPF 50 gibi yüksek güneş korumalı ürünler mutlaka tercih edilmelidir.

Ancak, çoğu güneş kremi, ciltte en fazla 1.5-2 saat (deniz ve havuzda zaman geçirirseniz daha az) kalıcı olduğu için, düşük SPF'li güneş kremini daha kısa aralıklarla uygulamak aynı derecede etkili bir alternatif olabilir.

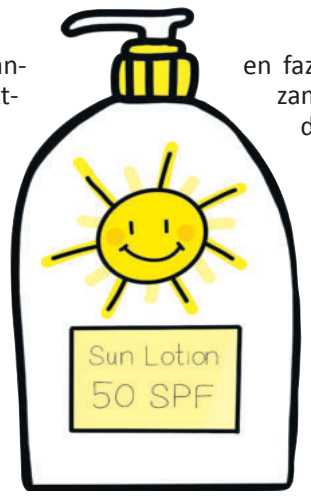

Kimyasal içerikli güneş kremleri

UVA ışınlarını filtrelemek için kimyasal içerikli ve fiziksel içerikli güneş kremleri vardır. Fiziksel güneş koruyucular cilt üzerinde fiziksel bir bariyer oluşturan çinko oksit ve titanyum dioksit gibi bileşenler içerir ve daha güvenli bir seçim olarak kabul edilir.

Ayrıca, alerjik ve hassas ciltlerde çocuklarda ve hamilelerde de kullanım için de tercih edilen türdür. Dikkat edilmesi noktalar; aktif güneşin olduğu 11.00 ve 16.00 saatleri arasında güneşte direkt kalmamak gerekir. En az 30 faktör güneş kremi kullanmak cildinizi korur. İki saatte bir koruyucu uygulamasını tekrarlamak kadar mümkün oldukça açık renkli kıyafetler tercih etmek gerekir.

YEMEK TARİFİ

Zeytinyağlı Enginar

Malzemeler

* 4 enginar (ayıklanmış)
* 1 soğan (doğranmış)
* 1 havuç, 1 patates
* 1 su bardağı bezelye
* Yarım çay bardağı zeytinyağı
* 1 tatlı kaşığı şeker
* Yarım limon suyu
* Tuz, yarım çay bardağı su
* Üzeri için: Dereotu

Hazırlanışı

Soğan zeytinyağında sotelenir, havuç, patates ve bezelyeyi ekleyin, biraz kavurun. Enginarları tencereye dizin, sebzeleri üzerine doldurun. Üzerine limon suyu, şeker, tuz, su ekleyin. Kapağını kapatıp kısık ateşte 25-30 dk pişirin. Soğuyunca dereotuyla süsleyerek servis edilir.

Afiyet olsun...

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya Jin

TEMMUZ 2025

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net
AVA Drukkerijen Distributie B.V. - info@avabv.net

ZİLAN AŞKINA

● **Agirî Jinda Şer**

Ey Zilan!
Hakikatın tanrıçası
Güzellik ve aşkın kadını
Sen sonsuzluğun anlamı ve gücüsün
Bir denizden daha derin ve mavi olan
Umutsun sen her yeni yarına
Sevdasın sen her sevgiliye
Arayışsın sen her arayışçıya
Yolsun sen her yolcuya

Evrenin her daim bir arayışı vardır. Tıpkı insanın aralıksız kendini bulma arayışı gibi. İnsan evrenin mikro halidir, yani en küçük hücresi. Her insan küçük bir evren, küçük bir dünyadır. Kimi insanlar bu sonsuz arayışı eylemleriyle, bıraktıkları izlerle anlamlandırırlar. Bu isimlerden biri de tanrıça olarak kabul ettiğimiz Zilan yoldaştır. Çünkü Zilan (Zeynep Kınacı) gerçeği Kürdistan'da varolma gerçeğidir. Tarihi ruhunda, beyninde ve bedeninde yaşatmaktır.

Kendine doğru içsel arayış

Yaşam, her zaman hakikate ulaşma amacı taşıdı. Peki hakikat nedir, kaynağını nerede bulur? Zilan yoldaş arayışını, "Ben, ana tanrıçanın gerçek oğluyum" diyen Rêber Öcalan gerçeğinde sürdürdü. Orada anlamın peşine düştü. Tıpkı evrenin milyarlarca yıl kendi anlamını yaratma arayışı gibi. Anlamı yaratmak kendine doğru içsel arayış ile başlıyor. Arayış, anlam ve buluş kendini hakikat olarak formüle ediyor. Hissiyat ve anlamın doğurduğu hakikat.

Zilan bir anlamda Kürdistan hakikatinin ifadesidir. Munzur deresinde akan çığlıkların, uçurumlardaki kadınların intikamıdır. Sömürgeleştirilmiş, belleği silinmiş köle Kürde karşı özgür Kürdün anlam savaşçısıdır. Bugün binlerce kadının anlamlı yaşam arayışını Zilan kimliğinde sürdürmesi bundandır. Zilan bir sıfatın ötesinde bir gerçekleşme halidir. Mücadeleye meyletmiş kadınların ab-ı hayat suyudur.

Aşk gerçek anlamına kavuştu

Zilan'ı anlamak Rêber Öcalan'ı anlamaktır. An'da tarihi yazmak, bugünde geleceği örmektir. Zilan yoldaş, yaklaşmakta olan tehlikeyi sezdi ve harekete geçti. Zilan yoldaşın 30 Haziran'da gerçekleştirdiği eylem sadece askeri bir başarı değildir. Yeni yaşam felsefesinin kodları oluşturuldu bu eylem ile. Kadının yaşam, yaşamın özgürlük ile bağları yeniden kuruldu. Aşk, gerçek anlamına kavuştu. Zilan, özgür bir aşka dönüştü. Aşka ermenin özgür yaşama ermek olduğu öğretisini yarattı. Bu öğretiye baş koyan binlerce Asya ve Rojgerler Zilan aşkı ile düştü kavga yoluna. O yol ki yüksek dağları mekan tutan Simurg'un ölümsüzlüğe yolculuğuymuş. Zilan aşkına tuttu yüce dağ zirvelerini cesur medya çocukları. Ve yine Zilan aşkına ser verip sır vermedi zalimin zulmü karşısında.

Anlamın savaşçısıdır gerilla

Yeni bir çağı başlatma, yeni bir tarih yazma yolculuğudur bu. Gerektiğinde anka kuşu misali kendini yakıp yakıp küllerinden yeniden yaratmaktır. Simurg-Otuz kuş gibi, tüm tehlikelere rağmen yedi vadiyi aşmayı göze almakmış. Xwebûn olmak için kendine doğru akmakmış. Hakikat sırlarını büyük bir tutkuyla aramayı sürdürmektir.

Evrenin kendini oluşturma sırrı ve serüveni de belki de bu arayış ve çoğalma temelinde olmuştur. Toz zerreciğinden büyük hakikati yaratma yolculuğu. Peki insandaki küçük kalma, az (anlam) ile yetinme ısrarı neden? Büyümekten, anlamlarını çoğaltmaktan duyulan korkunun nedeni nedir? Yanlışa karşı doğrunun savaşı neden verilemiyor. 'Ben kimim' sorusunu her bir birey neden kendisine soramıyor? Eğer bizim bildiklerimiz doğruysa yaşam neden bu kadar krizli ve kaoslu. Eğer bildiklerimiz yanlış ise, neden doğrusunu bulmak için yeterli bir savaş veremiyoruz?

İşte Kürdistan özgürlük gerillasının kavgasının temel gayesi bu sorulara doğru yanıtları oluşturmak içindir. Gerilla sadece omuzda silahtan ibaret bir savaşçı değildir. Anlamın, hakikatin ve özgürlüğün savaşçısıdır. Zilanca bir arayışı meyletmesi bundandır. Bu arayış uğruna yaşamını feda etmesi bundandır.

Li Botanê gerîlayek ciwan

● **Besta Botan**

Delîla Botan li Bajarê Şirnexê di nav malbat û hawîrdoreke welathez de ji dayîk dibe. Malbata wê yek ji malbatên ku her tim nirxên xwe yên Kurdbûnê, çanda xwe ya welatparêziyê parastine û xwedî lê derketine.

Li gel hemû êrîşên dijmin yên qirkirin, asîmîlasyonê jî, weke malbat û Delîla bi xwe jî, girêdayî nirxên xwe mane. Ji lewra bi qasî welatheziya malbat ji tevgera azadiyê re, Delîla jî weke keçeke Kurd bi hemû hucreyên xwe heskirina welat û azadiyê ji dil hîs dike. Ruxmî temenê xwe yê biçûk, rastiya dijmin, rastiya pergalê ku xwe li ser civakê ferz dike ferq dike. Bi taybetî bi têgihîştineke bi zanist ne be jî, rewşa jin û êrîşên ku raste rast li ser wê têne meşandin, wate nade û nakokiyan dijî. Piştî têgihîştinekî û şûnde, li ser daxwaza wê ya bûyîna gerîla, ew di dîroka 22'ê Tîrmeha sala 2015'an de li Cûdî beşdarî tevgera azadiya Kurdistanê dibe.

Gavên destpêkê yên gerîlatiyê

Gerîla Delîla raste rast di gav avêtinên xwe yên destpêkê de, teybetmendiyên rêhevaltiya PKK'ê di xwe de ava dike. Ew bi daxwaziyên xwe yên ji dil, bi têgihîştina xwe ya beşdariyê wate li xwe bar dike û tê hezkirin. Piştî perwerdeya xwe derbasî Kato dibe. Li wir pratîkên xwe yên destpêkê, gavên xwe yên gerîlatiyê davêje û fêr dibe. Êdî ew di gerîlatiyê de, pispor dibe û tecrûbeya qezenc dike.

Di çarçoveya şerê gerîla û pêşxistina taktîk de aliyên xwe yên lewaz tespît dike û dide derbas kirin. Gerîla Delîla Botan piştî tecrûbeyên ku ji perwerdê werdigre, ew careke din li ser esasê çûyîna qadên Bakûr derbasî qada Heftanînê dibe. Li ser daxwaz û xwesteka xwe ya çûyînê, bi dildariyeke mezin xwe amade dike.

Di bihara sala 2020'an de diçe qada Botanê. Bêguman careke din vegera li ser axa egîdiyê, ji bo gerîla Delîla xwedî wateyekî cuda ye. Wê gavên xwe yên gerîlatiyê, xeyalên xwe yên azadiyê li ser axa berxwedêr ya Botanê avêt û fêr bû. Ji lewra bi armancên ku wê gaveke din nêzî Rêber Apo bibe, diçe ber bi xeyalên xwe.

Heta guleyên xwe yên dawî

Gerîla Delîla Botan, êdî ji berê zêdetir tecrûbeyên xwe yên gerîlatiyê li xwe bar dike û destketinan qezenc dike. Ew di qadê de weke pêşengeke fedaiyî, fermandareke wêrek beşdarî çalakiyan dibe û pêşengtî ji rêhevalên xwe re dike. Di her çalakiyekê de, bi armanca tolrakirinê bi ser sengerên dijmin de diçe û encaman bi dest dixe. Ruxmî bê derfetiyên di qadê de, ew bi rêhevalên xwe, bi zirûfên xwe yên herî kêm, di bin şertên zehmet yên demsalê, bê ku bisekînin li dijî dijmin têdikoşin. Bi fedakariyên xwe yên mezin her li dijî dijmin bûne sekneke ku tu car nayên şikandin. Gerîla Delîla jî raste rast ev ruh di xwe de ava kiribû û bibû nûnerê wê yê herî rast.

Di Gulana sala 2022'an de, li Bestayê dijminê dagirker li seranserî qadê dest bi operasyonekî berfireh dike. Di encama vê operasyonê de, gerîla Delîla tevî hevriyekî xwe yê têkoşînê Firat Şîrnex bi dijmin re dikevin pêvçûnê û heta guleyên xwe yên dawî bi dijmin re şerekî dîrokî didin meşandin. Di encama wê de gerîla Delîla Botan tevî Gerîla Firat Şîrnex şehîd dikeevin.

Ji bo bîranîna Delîla Botan (Narin Algun) ku 23ê Gulan a 2022'an li Besta şehîd ket.